SOREN KIERKEGAARD

JURNALUL SEDUCĂTORULUI

SOREN KIERKEGAARD

JURNALUL SEDUCĂTORULUI

Traducere de KIELD JENSEN şi ELENA DAN
EDITURA SCRIPTA Bucureşti - l992 Coperta:, LAVINIA DIMA

Traducerea are la bază ediţia Drachmann, Heiberg Lange, în 14 volume, începută în l920, a operelor lui Kierkegaard.
A fost consultată, de asemenea, ediţia franceză din l943 a volumului Sau... sau, publicat sub auspiciile Asociaţiei franco-daneze din Paris şi a Fundaţiei Fonds de Rask-Orsted din Copenhaga, cu o prefaţă de Frithjof Brandt.
Toate drepturile asupra ediţiei de faţă revin EDITURII SCRIPTA, l992 ISBN 973-954l4-6-8

SOREN KIERKEGAARD, s-a născut la 5 mai l8l3, la Copenhaga. Era al şaptelea copil al lui Michael Pedersen, atunci în vârstă de 56 de ani, negustor bogat.
Când Soren va avea şase ani, în l8l9, unul din fraţii lui moare. Michael Pedersen este cuprins de groază: credincios cum era, vede în toate întâmplările triste care ating familia lui - în scurt timp, din cei şapte copii nu-i vor rămâne decât doi - o pedeapsă pentru îndrăzneala de a-l fi blestemat pe Dumnezeu, pe când era copil sărac, în Iutlanda lui natală, într-un moment de deznădejde.

Angoasa permanentă întreţinută de această întâmplare trecută va fi transmisă fiului, direct (tatăl i-o va povesti de multe ori, însoţind povestirea de temerile lui) şi indirect, de aceea ea va constitui nucleul generator al mai multor opere kierkegaardiene şi va fi numită „marele cutremur".

În acelaşi timp, tatăl îi transmite fiului şi o altă nelinişte: cea pe care credinţa în Iisus o trezeşte în spiritele religioase (accentul era pus pe momentul crucificării), de aceea tânărul Soren va numi credinţa creştină „cea mai inumană dintre cruzimi".

În toamna lui 1830 se înscrie la Universitatea din Copenhaga, unde urmează cursurile de filozofie şi filologie. Trece cu strălucire examenele la sfârşitul anului, dar se decide să urmeze Facultatea de teologie, din dorinţa secretă de a afla adevărul despre predestinare (tatăl său îi inoculase spaima că nu va trece de vârstă de 34 de ani) şi răspunsuri la întrebări ca: imaginea istorică a lui Cristos se împacă cu existenţa lui eternă? Dar moartea cu reînvierea?

De aceea, din multele figuri care s-au perindat la catedrele de teologie, el se opreşte asupra lui H.N. Clausen, ale cărui interpretări adecvau creştinismul la logica umană:

Cristos a fost văzut nu cu ochii cu care vedem lucrurile înconjurătoare, ci cu ochii sufletului; din suflet, acest adevăr a trecut în cărţile sfinte. Această explicaţie i-a luminat tinărului drumul spre înţelegerea religiei şi-l va îndepărta definitiv de studiul ştiinţelor exacte.

Până la 30 de ani, când va publica prima sa carte, Kierkegaard îşi va concentra atenţia asupra artelor: literatură, muzică, pictură, teatru, estetică. Muzica i se părea expresia subiectivităţii pure, teatrul - lumea de dincolo de cortină, fără legătură cu lumea reală, întrerupe studiile universitare şi se dedică lecturii. Citeşte filozofii vremii, dar nu se opreşte decât la cei care îşi puneau, ca şi el, întrebări despre Cristos; de aceea îl

va atrage germanul Schleiermacher.

În l834, două morţi în familie — mama şi o soră - reaprind spaima pedepsei divine în sufletul tânărului, care este profund tulburat de această fatalitate nedreaptă.

În l837, noi frământări îl vor oprima şi în urma certurilor dese cu tatăl său, care nu vedea cu ochi buni întreruperea studiilor de teologie, pleacă de acasă. Bătrânul Michael Pedersen e profund rănit; fiul se va întoarce după un an, cei doi se împacă, dar bătrânul moare. Moartea lui va deschide o altă rană în sufletul lui Soren, dar îl va impulsiona să-şi reia studiile de teologie, pe care le va încheia în l840, la Berlin. Reîntors la Copenhaga, o întâlneşte pe frumoasa Regine Olsen, de numai 17 ani, şi un scurt timp trăieşte uimit clipe de mare încântare. Se logodesc. Dar în timp ce Regine, copil fără griji, veselă şi optimistă, aşteaptă căsătoria ca pe o nouă sărbătoare care să-i aducă veselie, panglici colorate şi bomboane, tânărul Soren se afundă în tristeţe, gândindu-se că firea lui melancolică, ironică, tranşantă, îi va aduce numai suferinţe Reginei.

Rupe logodna, fapt care le va provoca amândurora imensă durere şi un lung scandal public în bună lume burgheză. Furtunile interioare continuă să facă ravagii, iar Soren trăieşte sentimentul că va înnebuni Consultă mai mulţi psihiatri, care nu-i descoperă nici o boală.

Teza de doctorat - Conceptul de ironie -, cu raportare la Soevdleai aduce în 1841 titlul de magister artium.

A scrie devine pentru el indispensabil şi, în l843, prima sa carte intitulată Sau-sau va avea un succes răsunător.

Tânărul Kierkegaard îşi făcea cunoscute aici nu numai frământările sale sufleteşti, ci şi gândirea, care, deşi în faza de debut, avea deja piloni solizi. În acelaşi an apar încă două lucrări: Teamă şi cutremur şi Repetiţia, eseu de "psihologie experimentală. În l844 apar Fărâme filozofice, care tratează chestiunea salvării sufletului şi beatitudinea eternă, construite pe un dat istoric, şi Conceptul de angoasă, a cărei temă este căderea omului prin păcat.

În anul următor publică un alt volum stufos, Etape pe drumul vieţii, din care fac parte şi eseurile Banchetul și

Vinovat?Nevinovat? Acesta din urmă povesteşte ruptura logodnei cu Regine Olsen, explicând încă o dată motivele care l-au determinat s-o facă.

Ziarul de scandal „Corsarul" începe o murdară şi nedreaptă campanie denigratoare la adresa lui Kierkegaard, care nu va

sfârşi decât după moartea filozofului, în anul l846.

O nouă operă vine să completeze Fărâmele filozofice: Post-scriptum la Fărâme filozofice, tratând din nou despre adevărul creştinismului. Despre iubirea divinului scrie în Viaţa şi domnia iubirii, care apare în l847. Ultima operă publicată în timpul vieţii sale este Boală de moarte, axată pe noţiunile de disperare şi păcat.

Soren Kierkegaard moare la ll noiembrie l855. Jurnalul seducătorului este un fragment din această operă complexă, foarte bogată, elaborată dintr-un preaplin sufletesc şi de gândire, dintr-un preaplin al trăirii opresante a suferinţei negăsirii de sine. Nu este, cum s-ar crede la prima vedere, un roman de dragoste; această trăsătură este secundară. „Aşa cum Şeherazada îşi salva viaţa povestind basme, tot astfel eu mi-o salvez pe a mea, sau mi-o păstrez, scriind" (Jurnal).

Ca să-l înţelegem bine este necesar să cunoaştem, măcar în ideile sale esenţiale, volumul din care face parte.

Voluminoasa carte, cu titlul Sau... sau (Enten... Eller, în daneză), semnată Victor Eremita - unul din pseudonimele lui Kierkegaard - apare în l843.

Se deschide cu o prefaţă a autorului (ascuns în spatele pseudonimului şi al explicaţiilor de tip romantic privind manuscrisul găsit etc.) din care reţinem ideea centrală conform căreia ceea ce ascunde fiecare om în intimitatea fiinţei sale psihice este mult mai bogat decât ceea ce lasă să se vadă în exterior, aşa încât omul adevărat este mai degrabă cel din sine, care nu se manifestă, în timp ce cel care ni se lasă cunoscut nu este decât o fiinţă convenţională, aidoma tuturor fiinţelor convenţionale. Întreaga carte, alcătuită din unsprezece lucrări, diferite că gen, stil şi tematică, demonstrează această idee. Iată de ce Jurnalul seducătorului este doar în plan secund o operă de dragoste; în primul rând el este o explorare a adâncurilor sufleteşti ale omului în situaţiile date.

Sau... sau, se compune din două părţi.

Prima - cuprinzând opt texte prin care autorul multiplică exemplele în sprijinul tezei sale privind bogăţia extraordinară, diversitatea şi complexitatea sufletească a omului - pune accent pe stadiul estetic din cele trei care alcătuise etapele vieţii, în gândirea sa.

Cea de a doua face trecerea de la stadiul estetic la stadiul etic, al generalului, al moralei, aşa cum se înfăţişează în viaţa de familie, în societate şi în stat. E o etapă intermediară, scurtă, dar

necesară pentru trecerea la adevăratul stadiu, cel mai important al vieţii umane - în concepţia lui Kierkegaard -, şi anume, stadiul religios.

Diapsalmata, o suită de texte scurte, în care un suflet trist, rănit, dezamăgit ni se descoperă („Viaţa mea a devenit o băutură amară, pe care trebuie s-o beau cu încetinitorul, numărând picătură de picătură"), deschide seria exemplificărilor. Etapele erotice spontane sau erotismul muzical urmăresc aceleaşi profunzimi ale sufletului aşa cum le descoperă şi le pune în operă de artă un creator de geniu. Cel mai nefericit reia în discuţie o frământare sufletească a autorului, nefericit „prin amintire", adică al cărui suflet este încărcat cu date ale copilăriei sau ale anilor abia trecuţi: blestemul pe care tatăl său îl proferase la adresa Domnului, şi din pricina căruia bătrânul aştepta cu spaimă de moarte să fie pedepsit prin copii, şi amintirea rupturii logodnei cu Regine.

Jurnalul seducătorului surprinde sufletul uman, „interiorul", în totală contradicţie cu „exteriorul" său: Johan, seducătorul, are o artă desăvârşită de a-şi ascunde intenţiile, controlându-şi pas cu pas întregul comportament în relaţiile cu Cordelia, astfel încât ea să ia minciunile exprimate frumos drept adevăr, în timp ce adevărul să-i rămână ascuns.

Partea a doua a cărţii conţine trei texte, ale căror titluri sunt semnificative:

Legitimitatea estetică a căsătoriei, Echilibrul dintre estetică şi etică în elaborarea personalităţii şi o „scrisoare" către cititor, Ultimatum, în care îndoiala şi neliniştea sunt alungate cu afirmaţia că „raportat la Dumnezeu, omul greşeşte totdeauna", ceea ce este în măsură să-i dezlege curajul şi să-l îndemne la acţiune.

„Numai adevărul care construieşte este adevăr pentru sine", spune, în încheiere, autorul. Sau... sau clarifică, aşadar, pentru cititor sensul stadiului estetic. Acest stadiu acoperă întreaga vârsta a omului, dar în proporţii diferite. Tinereţea îl afişează mai clar. „Numesc estetic în om acel lucru prin care el este în mod ne-mediat ceea ce este". Iar esteticianul (cele două noţiuni nu se referă deci la artă) este „cel care trăieşte în, prin şi pentru estetică ce se află în el". Cu alte cuvinte, esteticianul este cel care-şi face din plăcere scopul vieţii, fără a ţine cont de bine şi de rău. În acest sens, Johan, personajul principal al Jurnalului seducătorului, este un estetician tipic. Orice estetician răspunde cu voluptate tuturor dorinţelor care-l încearcă şi rămâne

indiferent la efectul pe care acest lucru îl are asupra celorlalţi: „Nici o femeie însărcinată n-are dorinţe mai stranii şi mai nerăbdătoare decât ale mele. Ele vizează când lucrurile cele mai insignifiante, când cele mai sublime, dar toate au, în acelaşi grad, patimă de moment a sufletului" (Diapsalmata). Există însă un lucru care-i întunecă optimismul: neputinţa de a vedea clar în sine însuşi, de a-şi înţelege hăul interior, de unde dificultatea de a-şi programa existenţa, care, în loc să fie domânătă de el, îl domână, îi răstoarnă intenţiile. Şi atunci alege o soluţie salvatoare: ironia, râsul, paradoxul: „Căsătoriţi-vă şi o să regretaţi; nu vă căsătoriţi, şi o să regretaţi; că faceţi una sau alta, le veţi regreta în aceeaşi măsură. Râdeţi de nebuniile acestei lumi, şi veţi regreta; plângeţi-le, şi veţi regreta; că veţi râde sau veţi plânge, veţi regreta în aceeaşi măsură" (Diapsalmata).

Există în Jurnalul seducătorului şi o altă noţiune utilizată de autor în sens diferit de cel curent: interesantul din viaţă: orice situaţie care obligă la o soluţie neconvenţională, care şochează. Romanul exemplifică interesantul, de aceea a şocat. O dovadă în acest sens este scrisoarea pe care o tânără din Copenhaga i-o adresează lui Andersen, aflat la Paris când Sau... sau apărea în librării:

„Pe cerul literelor a apărut o cometă sinistră şi rău prevestitoare. Opera este atât de demonică încât cu greu ai putea s-o laşi din mână. De la Confesiunile lui Rousseau n-am auzit că vreo altă carte să fi avut un atare succes. În prima parte este estetică, adică dăunătoare; în partea a doua este etică, adică mai puţin dăunătoare, deşi femeile ar avea motive de mânie, pentru că autorul, aidoma unui mahomedan, le leagă de ceea ce este limitat şi nu le găseşte alt rost decât acela de a naşte copii şi a le procura plăceri bărbaţilor. În carte există un dezgust de viaţă atât de mare încât el nu poate fi decât fructul unui suflet viciat" (Marguerite Grimault - Kierkegaard par lui-meme, Seuil, l962).

Autorul îl îndeamnă pe estetician să se apropie de credinţă, condiţia însăşi a salvării sufletului, a răscumpărării omului.

Notele de subsol aparţin editorului danez. Acolo unde există o explicaţie a noastră, am menţionat: n. tr.

Adăugăm mulţumirilor noastre, încă o dată, întreaga noastră gratitudine domnului Kjeld Jensen, intelectual rafinat, cunoscător al limbii române, îndrăgostit de români şi de România, care a lucrat pentru această traducere cu o pasiune pentru care îl

invidiem.

ELENA DAN

SOREN KIERKEGAARD - JURNALUL SEDUCĂTORULUI

Sua passion 'predomânănte e la giovin principiante
Don Giovanni, Aria nr. 4

În aceste clipe - când transcriu textul pe care mi l-am procurat cândva, mâzgălindu-l în mare grabă în timp ce inima îmi bătea să-mi spargă pieptul, trebuie să recunosc că o angoasă greu de stăpânit m-a prins din nou în cleştii ei. În sufletul meu, situaţia este la fel de plină de nelinişte că atunci, şi doldora de reproşuri.

Contrar obiceiului său, insul nu-şi încuiase sertarele biroului, astfel că tot ce se afla înăuntru îmi stătea la dispoziţie. Dar, desigur, nu serveşte la nimic să vreau să-mi înfrumuseţez purtarea, amintindu-mi că n-am deschis nici un sertar. Căci unul dintre ele era deschis şi aşa am zărit în el o mare cantitate de file împrăştiate, peste care se afla un in-quarto mare, frumos legat.

Pe copertă era lipită o vignetă albă pe care insul scrisese cu propria-i mâna: Commentarius perpetuus nr. 4.

Şi deşi aşa stau lucrurile, îmi apare totuşi zadarnică încercarea de a mă autoconvinge că dacă coperta cărţii n-ar fi fost la vedere şi că dacă acest titlu bizar nu m-ar fi intrigat, n-aş fi cedat poate tentaţiei sau poate i-aş fi opus mai multă rezistenţă.

Titlul însuşi era straniu, dar nu atât în sine cât prin misterul care-l învăluia.

Uitându-mă cu atenţie la filele manuscrise, am constatat că ele conţineau opinii despre viaţa erotică, sfaturi despre diverse lucruri, bruioane de scrisori de un gen cu totul deosebit, al căror stil nonşalant, dar căutat şi riguros din punct de vedere artistic, l-am apreciat mai târziu. Acum, când cunosc în profunzime conştiinţa artificioasă a acestui om pervers şi, evocând situaţia de atunci, înaintez în imaginaţie spre acel sertar, atent la orice şiretlic posibil, impresia pe care o am mi se pare identică celei a unui comisar de poliţie care, intrând în camera unui răufăcător şi deschizându-i taiţele, ar da, în vreun sertar, peste o grămadă de hârtii care serviseră drept bruioane pentru scris sau desenat;

pe una din foi, să zicem, s-ar afla desenate frunze, pe o alta s-ar afla o semnătură, pe o alta - un scris invers.

Toate acestea îl asigură clar că pistă e bună, iar satisfacţia lui se amestecă cu un soi de admiraţie faţă de sârguinţă şi cercetările pe care o asemenea descoperire le va pune în mişcare. Se înţelege că în locul lui eu aş trăi alte senzaţii pentru că nu sunt obişnuit să descopăr crime şi pentru că nu port insigna de poliţist. Sentimentul de a mă fi angajat pe un teren interzis îmi apăsa destul de greu conştiinţa. Cum se întâmpla de obicei în asemenea cazuri, m-am trezit golit de gânduri şi de cuvinte. Se întâmpla uneori ca o impresie pe care ne-o face cineva să ne tulbure atât de mult încât pentru liniștea noastră sa fie suspendată, pentru a-şi reveni în momentele următoare şi, complexă şi agilă în mişcări cum este, să-l învăluie pe necunoscut ca într-o vrajă şi să i se insinueze în cuget.

Cu cât obişnuinţa de a medita este mai puternică, cu atât devine gândirea mai repede stăpână pe ca însăşi şi, ca un agent de la serviciul de paşapoarte, se familiarizează atât de mult cu chipurile cele mai stranii încât nu se va mai lăsa uşor derutată. Or, în cazul meu, deşi am convingerea că nu-mi pierd lesne firea, prima surpriză a fost zdrobitoare. Îmi amintesc că m-am speriat, c-am fost pe punctul de a leşina, că-mi era teamă să nu apară individul. Închipuiţi-vă c-ar fi intrat şi că m-ar fi găsit leşinat, cu mâna pe sertar!

Aaaah, cât de interesantă[1] devine viaţa când ai conştiinţa încărcată! Titlul lucrării în sine nu-mi frapase imaginaţia, pentru că-l luasem drept o culegere de extrase, ceea ce-mi părea cu totul firesc, ştiindu-l zelos în studiu.

Conţinutul însă era cu totul altceva decât ceea ce crezusem: era nici mai mult nici mai puţin decât un jurnal, ţinut chiar cu mare grijă. Şi deşi, judecând după ceea ce ştiam despre el, un comentariu al vieţii sale nu mi se părea deloc indicat, după prima aruncătură de ochi în jurnal n-am mai putut spune că titlul nu fusese ales cu gust şi pricepere, ca o mărturie - despre el şi despre situaţia de viaţă în care fusese pus - a unei adevărate superiorităţi estetice şi obiective.

Acest titlu este în perfectă armonie cu întregul conţinut. Viaţa lui a fost o încercare de a trăi poetic[2]. Dotat cu

---

[1] InteKsannd vieţii: Kierkegaard numeşte "interesant" "categoria decisivului, a hotărîlorului, a momentului critic", "linia de demarcaţie între estetic şi etic". între această categorie şi cea a ironiei, el găseşte o mare afinitate; personalitatea lui Socrate reunea interesantul şi ironia (n.tr.).

[2] Sens aparte: a face limpede şi transparentă valoarea eternă a persoanei (n.tr.).

capaCâtătea rară de a descoperi interesantul în viaţă, a ştiut să-l găsească şi, găsindu-l, a ştiut să redea ceea ce a trăit cu o incontestabilă vocaţie poetică. Din această pricină, jurnalul său nu este exact în privinţa faptelor relatate; nu este nici ceea ce se cheamă o povestire; nu este redactat la modul indicativ, ci la modul subjonctiv.

Deşi detaliile, cum este normal, au fost înregistrate după trăirea unui fapt sau a altuia, uneori chiar la mult timp după aceea, naraţiunea dă uneori impresia că totul se petrece în chiar acele clipe. Dramatismul acţiunii este uneori atât de intens, încât ţi se pare că vezi desfăşurându-se totul în faţa ochilor. E de necrezut să fi scris jurnalul într-un scop anume; e mai mult decât evident că în sens strict acesta n-avea pentru el decât o importanţă personală, iar ansamblul ca şi detaliile ne împiedică să credem c-avem în faţa noastră o operă literară şi încă una destinată tiparului. E adevărat că dacă l-ar fi publicat, n-ar fi avut a se teme, fiindcă cele mai multe nume de persoane sunt atât de bizare încât e puţin probabil să fie reale. Prenumele, da, ele par să fie reale, iar motivul pentru care cred că le-a păstrat a fost ca să ştie - el şi nu altcineva - despre cine este vorba, în timp ce terţe persoane să fie uşor induse în eroare cu ajutorul numelui de familie. Cel puţin aşa stau lucrurile cu tânăra Cordelia, pe care am cunoscut-o şi cu şi spre care se îndreaptă tot interesul lui. Fata se numea într-adevăr Cordelia, dar numele de familie nu era Wahl. Dar cum s-ar explica faptul că jurnalul a îmbrăcat o haină atât de poetică? Răspunsul nu e greu de dat: individul era înzestrat cu o fire poetică, nici prea bogată, dar nici într-atât de săracă încât să nu distingă realul de poezie. Nuanţa poetică este contribuţia lui, e un adaos. Acest adaos nu este altceva decât poezia de care se bucura din plin în conjunctura poetică a realităţii şi pe care el o transpunea în reflecţie poetică. Era al doilea profit al său; scopul întregii lui vieţi era să profite plenar de tot ceea cen oferea plăcere. În primul caz, profita personal de conjunctura estetică, în al doilea profita estetic de personalitatea lui. Profită în mod egoist atât de ceea ce-i dădea realitatea, cât şi de roadele realităţii la care contribuise şi el. În acest din urmă caz, personalitatea lui se retrăgea în umbră pentru a se putea bucura de conjunctură ca şi de sine însăşi, în conjunctura respectivă. În primul caz, insul avea totdeauna nevoie de realitate, care-i oferea conjunctură, elementul; în cazul al doilea, realitatea era înecată în poezie. Rezultatul primului stadiu era deci starea sufletească din care a ieşit jurnalul ca relatare a celui

de-al doilea stadiu, acest din urmă cuvânt având un sens puţin diferit pentru fiecare din cele două cazuri. Datorită echivocului în care se scălda viaţa lui, insul trăia constant într-un fel de vrajă poetică. Înapoia lumii în care trăim, departe, se găseşte o altă lume; raportul lor reciproc seamănă cu cel care există între două scene de teatru situate una în spatele celeilalte. Printr-o perdea subţire de voal se vede o lume parcă de voal, mai uşoară, mai eterată, de o altă natură decât lumea reală. Mulţi dintre oamenii care se plimbă în carne şi oase în lumea reală aparţin de fapt lumii de voal. A se pierde astfel, puţin câte puţin, a dispărea, aproape, din realitate poate fi un lucru sănătos sau unul morbid. Cazul acestui om, aşa cum l-am cunoscut eu odinioară, fără a fi făcut cunoştinţă cu el, era cel morbid. El nu aparţinea realităţii, deşi avea mult de-a face cu ea. Plutea pe deasupra ei, şi chiar când i se abandonă în mod absolut era departe de ea. Dar nu binele îl îndepărta şi, în fond, nici răul; nici azi n-aş îndrăzni să spun altceva despre el. Avea puţin din ceea ce se cheamă exacerbaţio cerebri[3], pentru care însă realitatea nu dispunea de un stimulent suficient de puternic, ci doar de unul prea slab. Nu sucomba sub povara realităţii, nefiind totuşi atât de slab încât să n-o poată suporta; dimpotrivă, era prea puternic, dar această putere era la el o boală. Îndată ce realitatea îşi pierdea calitatea de stimulent, se trezea dezarmat; în aceasta constă răul din el. Era conştient.de acest lucru chiar în prezenţa stimulului - şi în această conştientizare stătea răul. Am cunoscut-o pe tânăra a cărei poveste ocupă cea mai mare parte a jurnalului. Nu ştiu dacă el mai sedusese şi alte fete; din jurnal reiese c-o mai făcuse. Pare să fi fost priceput şi în alt soi de practici, ceea ce nu ar fi fost departe de el; acţiunile îi erau atât de puternic mareate de domnia intelectului, încât nu e de crezut c-ar fi fost un seducător de duzină. Jurnalul este elocvent, de pildă, în privinţa dorinţelor lui capricioase: uneori dorea să obţină salutul unei persoane, atât şi nimic mai mult, pentru că salutul era tot ce putea da mai frumos persoana respectivă. Cu darurile lui spirituale a ştiut să atragă în capcana tentaţiilor amoroase o tânără fată şi asta fără a dori s-o posede în sensul propriu al cuvântului... îmi închipui că ştia să aducă sentimentele unei fete până la punctul lor culmânănt, de unde ea nu mai avea altă ieşire decât aceea de a-i sacrifica lui totul.

Şi tocmai când fata era adusă în acest punct, el dispărea fără să fi pronunţat cel mai neînsemnat cuvânt de insistenţă, cea mai

[3] Excitaţie cerebrală.

neînsemnată declaraţie de dragoste, cea mai mică promisiune. Impresia însă fusese creată, iar neferiCâtă se zbătea între durere şi amărăciune, ambele fără ieşire; mai întâi pentru că nu exista nimic concret de care să se agațe, apoi pentru că sufletul ei era pradă unui chin infernal: uneori îşi făcea sieşi reproşuri, iertându-l pe el, alteori îi făcea lui reproşuri, dar ajunsă aici trebuia să se întrebe dacă nu cumva totul nu fusese decât o biată închipuire. Căci existaseră oare altfel decât în închipuire relaţiile lor? N-avea cui să i se destăinuie, pentru că-şi dădea seama că n-avea ce să destăinuie. Poţi să povesteşti altcuiva un vis; ea însă n-avea un vis de povestit ci o realitate, dar îndată ce-ar fi vrut s-o povestească pentru a-şi linişti sufletul chinuit, îşi dădea seama de faptul că n-avea ce să spună. Şi acest lucru o chinuia îngrozitor. Nimeni, în afară de ea, nu-şi putea da seama de nimic, şi cu toate acestea neliniştea n-o slăbea o clipă. Fata era o victimă de un fel deosebit. Nu semăna cu tinerele care aveau motive de suferinţă, pentru că societatea le aruncase la marginile ei sau pentru că-şi închipuiau c-ar fi fost scoase în afara ei, motive pentru care ele îşi vărsau suferinţa fie în ură, fie în iertare. Victimele de felul ei erau în afara oricărei schimbări vizibile, viaţa le era aceeaşi ca şi mai înainte, primeau respectul de totdeauna şi cu toate acestea erau schimbate; ele nu-şi puteau explica schimbarea, cei din afara lor nu-şi puteau da seama de ea. Viaţa lor nu era nici distrusă nici întreruptă într-un punct al ei, ci doar repliată asupra ei însăşi. Pierdute pentru alţii, dar şi pentru ele însele, căci nu reuşeau să se regăsească. Şi cum să regăsească drumul străbătut de tânărul ale cărui picioare aveau proprietatea de a nu lăsa nici o urmă a trecerii lui pe acolo (aceasta era imaginea cea mai potrivită a intelectualismului său infinit), cu alte cuvinte, cum puteai spune că aceasta sau aceea dintre victime era opera lui? Da, viaţa îi era mult prea intelectuală ca să fi fost un seducător de duzină. Uneori avea un corp parastatic[4]

Şi atunci nu mai era decât pură senzualitate. Chiar aventură lui cu Cordelia era atât de încâlCâtă încât el se putea prezenta pe sine drept cel sedus, în timp ce fata nu mai era sigură de nimic: într-atât sunt de vagi urmele prezenţei
Lui că nici o probă nu poate fi invocată. Indivizii nu erau altceva pentru el decât nişte stimulente; şi îndată ce acţiunea provocată de ei se consuma, el se debarasa de aceştia precum arborii se

[4] Corp aparent, ca cel în care, conform unei concepţii eretice, s-ar fi întrupat însuşi Isus, şi care nu era un adevărat corp uman.

debarasează toamna de frunze: frunzele se veştejeau, el reîntinerea. Dar, de fapt, ce se petrece în capul lui? Eu cred că va sfârşi el însuşi înşelat de sine în modul în care i-a înşelat pe ceilalţi. Pentru că i-a înşelat în ceea ce ţine de interiorul lor, iar nu de anumite relaţii exterioare. E revoltător să-l îndrumi pe cărări false pe călătorul care te-a întrebat care e drumul cel bun şi să-l laşi pradă rătăcirii în eroare. Şi e încă mai revoltător să aduci pe cineva în situaţia de a-şi înşela propriul sine. Călătorul care rătăceşte în voia erorii are măcar consolarea că fiecare loc îi oferă o nouă perspectivă şi, o dată cu aceasta, speranţa că ar putea fi aproape de drumul cel bun; dar cel care-şi înşală propriul sine nu are un teren atât de vast pentru acţiune. Îşi dă repede seama c-a intrat într-un ciclu din care nu ştie cum să iasă. Cred că aşa se vor petrece lucrurile şi cu el şi încă într-un mod mult mai drastic. Şi nu se poate imagina nimic mai penibil decât situaţia în care un ţesător de intrigi îşi îndreaptă toată agerimea lui de intrigant spre sine însuşi, deoarece conştiinţa s-a trezit şi trebuie să iasă din încurcătura în care se află. În această situaţie, faptul de a avea mai multe ieşiri ale vizuinei lui de vulpe nu-i mai serveşte la nimic. Chiar în momentul în care sufletul lui nelinişţit crede că a zărit o geană de lumână descoperă că a dat peste o nouă intrare şi aleargă, urmărit de disperare, ca un vânat îngrozit, căutând mereu o ieşire, dar nu dă decât peste alte şi alte intrări în sufletul lui. Un asemenea individ nu este totdeauna ceea ce numim un nelegiuit; adesea el însuşi este mâhnit de intrigile pe care le-a ţesut şi exact din această pricină pedeapsa care va cădea asupra lui va fi cu mult mai teribilă; căci ce este durerea căinţei comparată cu această nebunie conştientă? Pedeapsa lui este de natură pur estetică; expresia „conştiinţa se trezeşte" este prea etică raportată la el. Conştiinţa este concepută de el ca o cunoaştere superioară, care ia forma nelinişţii şi care, într-un sens mai adânc, departe de a-l acuza, îl ţine treaz, nu-i îngăduie repaos în agitarea lui sterilă. Nu se poate spune despre el nici c-ar fi smintit, pentru că mulţimea gândurilor lui limitate nu este împietrită în eternitatea demenţei. Şi bietei Cordelia îi va fi fost greu să-şi găsească liniştea. În adâncul inimii, ea îl iartă, dar sufletu-i nu-şi găseşte împăcarea; îndoiala apare iar şi iar.

Cordelia a rupt logodnă, cauza nefericirii proprii este ea însăşi, mândria ei a aspirat spre ceea ce este ieşit din comun. S-a căit, dar tot nu-şi găseşte împăcarea; gânduri acuzatoare o dezvinovăţesc. El, prin şiretenia lui, a împins-o spre astfel de

pretenţii. Iată de ce îl urăşte. Inima i se uşurează blestemând. Dar împăcarea nici acum n-o găseşte. Îşi face reproşuri că l-a urât, ea care nu este decât o păcătoasă; îşi face reproşuri că va rămâne pentru totdeauna vinovată, deşi el a uzat de toate perfidiile. A fost crud cu ea căci a înşelat-o şi a fost cu atât mai crud cu cât a trezit în ea gândul schimbător, convertind-o spre estetic; de-acum ea nu va mai fi capabilă să urmeze o unică chemare şi va pendula între mai multe. Amintirea se trezeşte în suflet, fata uită de greşeală şi de vină, clipele frumoase revin în memorie şi ea îşi pierde dreapta judecată într-o exaltare morbidă. În aceste momente nu numai că şi-l reaminteşte, dar îl şi înţelege cu o clairvoyance[5] care dovedeşte că a fost schimbată foarte mult. Şi atunci nu mai vede în el nici insul nelegiuit, nici insul nobil; impresia despre el rămâne pur estetică. Mi-a scris o dată un bileţel în care se exprimă astfel la adresa lui: „Uneori nu era decât intelectualul, şi atunci femeia care eram eu se pulveriza; alteori era atât de sălbatic, de pasionat şi de plin de dorinţe, încât mă făcea să tremur. Se întâmplă câteodată să nu fiu pentru el decât o străină, după cum se întâmpla să mi se abandoneze cu totul; şi dacă, în acest din urmă caz, îl cuprindeam în braţe, totul se schimbă brusc şi ceea ce îmbrăţişam eu era un nor. Cunoşteam această expresie - «a îmbrăţişa un nor»[6] înainte de a-l întâlni pe el, dar abia el m-a ajutat s-o înţeleg; de câte ori o folosesc îmi amintesc de el şi tot lui îi datorez fiecare din gândurile mele. Mi-a plăcut totdeauna muzica, dar abia în el am găsit un instrument fără pereche, totdeauna vibrant şi de o amplitudine de care nu sunt în stare instrumentele muzicale cunoscute; era suma tuturor sentimentelor, tuturor stărilor sufleteşti; nici un gând nu era prea savant pentru el, după cum nu exista vreunul care să-i pară prea disperat; putea să se dezlănţuie ca o furtună de toamnă şi putea să-ţi şoptească într-un fel imperceptibil. Nici o vorbă pe care i-o spuneam nu era în afara interesului său, deşi nu pot spune că toate vorbele mele au avut şi un oarecare efect, prea nu-mi dădeam seama de ceea ce trezeau. Ascultam această muzică provocată de mine însă-mi. Cu o angoasă de nedescris, dar misterioasă, binefăcătoare şi inefabilă, ascultam această muzică pe care o provocăm şi parcă n-o provocam, în acelaşi timp, fiindcă ea era totdeauna armonioasă iar el mă fermeca

[5] În franceză în text: clarviziune.

[6] Aluzie mitologică. Se spune despre Ixion, regele lapiţilor, pe care Zeus l-a purificat de fărădelegea de a-şi fi omorît socrul, că, drept recunoştinţă, nelegiuitul a încercat s-o necinstească pe Hera, în locul căreia însă Zeus a pus un nor cu chipul şi înfăţişarea ei.

totdeauna".
Oribil pentru ea şi încă mai oribil pentru el. Eu însumi îmi stăpânesc cu greu angoasa când mă gândesc la aceste lucruri. Şi eu am fost antrenat în această lume nebuloasă, această lume de umbre unde în fiecare clipă ţi-e teamă şi de propria ta umbră. Deseori încerc zadarnic să mă smulg din ea; în loc de a mă smulge, mă plimb dintr-un cotlon în altul ca o fantomă ameninţătoare, ca un acuzator mut. Oh, e de straniu! În timp ce el a învăluit totul în cel mai mare mister, a apărut un mister încă şi mai mare: eu, devenit confident, dar un confident nelegitim. Nu voi ajunge niciodată să uit această poveste. Uneori mă gândeam să-i vorbesc. Dar la ce bun? Fie ar dezminţi totul, susţinând că jurnalul nu e decât o încercare poetică; fie mi-ar impune să tac, lucru pe care nu i l-aş putea refuza, gândindu-mă la modul în care am devenit confident. Din păcate, peste nimic nu planează atâta seducţie şi atâta blestem ca peste un secret. Am de la Cordelia un pachet de scrisori. Nu ştiu dacă sunt toate cele primite de ea, dar parcă-mi amintesc că într-o zi ea m-a lăsat să înţeleg că distrusese câteva. Am copiat tot pachetul şi le voi insera la locul cel mai potrivit printre alte copii transcrise. E drept că scrisorile nu sunt datate, dar chiar dacă ar fi fost, tot nu m-ar fi ajutat prea mult, fiindcă, pe măsură ce avansează, jurnalul falsifică datele, cu excepţia unui singur caz. Orice precizie cu privire la date e abandonată, ca şi cum povestirea, care reprezintă o realitate, ar deveni atât de importantă în desfăşurarea ei, s-ar idealiza într-atât încît orice cronologie ar fi de prisos. În schimb, ceea ce m-a ajutat au fost câteva cuvinte găsite ici-colo în jurnal, care m-au frapat din pricină că nu le vedeam rostul. Comparându-le cu scrisorile, am înţeles repede că le stau la bază. De aceea îmi va fi uşor să inserez scrisorile unde le e locul şi o voi face ori de câte ori jurnalul mi-o va sugera. Dacă nu mi-aş fi dat seama de aceste indicii, aş fi fost vinovat de o neînţelegere, căci cu greu mi-ar fi trecut prin cap că în anumite perioade, aşa cum arată jurnalul, scrisorile au urmat atât de repede una după alta, încît orice cronologie ar fi de prisos. în schimb, ceea ce m-a se pare că fata primea mai multe în aceeaşi zi. Dacă aş fi urmat prima mea părere, le-aş fi împărţit egal şi atunci n-aş fi avut nici cea mai mică idee de efectul pe care-l produseseră, datorită energiei pasionale pe care o transportau şi de care el făcuse uz cu scopul de a o menţine constant pe Cordelia pe culmile pasiunii. În afara informaţiilor complete privind relaţiile sale cu Cordelia, jurnalul mai conţine

câteva scurte descrieri, intercalate ici şi colo, semnalate pretutindeni printr-un nota bene marginal, şi care n-au nici o legătură cu povestea Cordeliei. Dar tocmai ele m-au edificat asupra unei expresii folosite des de către el şi pe care n-aş fi înţeles-o cum trebuie: ca să fii sigur că prinzi peştele, trebuie să ai totdeauna undiţa pregătită. Dacă ar mai fi existat un alt volum, al jurnalului precedent acestuia, aş fi găsit probabil multe asemenea descrieri pe care tot el le numeşte undeva actiones in distans[7]; cu alte cuvinte, Cordelia îl preocupa prea mult ca să mai aibă vreme şi pentru altele.
La puţin timp după ce a abandonat-o, a primit de la ea câteva scrisori pe care i le-a trimis înapoi fără a le fi deschis. Aceste scrisori se găsesc printre cele pe care mi le-a încredinţat Cordelia. Le deschisese ea, încît ori ce cronologie era de prisos eu pot să-mi permit să le copiez. De conţinutul lor nu mi-a vorbit niciodată, dar, uneori, făcând aluzie la relaţiile ei cu Johan, avea obiceiul să citeze câteva versuri scurte, aparţinând lui Goethe - dacă nu mă înşel - care, judecând după diversitatea stărilor ei sufleteşti şi după tonul diferit pe care-l determinău, puteau însemna foarte multe lucruri: Gehe, Verschmahe Die Treue, Die Reue Kommtnach[8].

Iată scrisorile lui Johan,

Nu te numesc Johan „al meu ", căci ştiu bine că n-ai fost niciodată al meu; am fost destul de aspru pedepsită pentru că mi-am lăsat inima să se delecteze cu gândul ăsta. Şi totuşi te numesc „al meu ": seducătorul meu, înşelătorul meu, duşmanul meu, asasinul meu, autorul nefericirii mele, mormântul bucuriei mele, abisul nenorocului meu.

Te numesc al meu şi mă numesc a ta, şi ştiu că asta îţi va încânta urechile ca altădată, ţie, care îţi plecai cu mândrie capul pentru a mă adora, deşi credea gestul acela cântăreşte acum pentru tine cât un blestem, un blestem pentru eternitate.

Nu te bucura la gândul că aş avea intenţia să te urmăresc sau să mă înarmez cu un pumnal pentru a te stârni la ironii! Oriunde te-ai ascunde, rămân a ta; de te-ai duce la capătul lumii, voi rămâne a ta; de-ţi oferi dragostea la sute de femei, eu rămân a ta şi voi fi a ta şi în ceasul morţii.

Chiar acest limbaj pe care-l folosesc pentru a mă adresa ţie îţi dovedeşte că sunt a ta. Ai avut curajul să înşeli o fiinţă într-un mod care te-a făcut să devii totul pentru ea, pentru mine, într-un

[7] Acţiuni cu scop îndepărtat.
[8] în germană în text: Du-te și dispreţuieşte fidelitatea regretul va veni după aceea.

mod care mi-a creat plăcerea nemărginită de a fi sclava ta - sunt a ta, îţi aparţin, sunt blestemul tău. Cordelia ta Johan, A fost odată un om bogat[9] care avea oi şi-vaci nenumărate; şi a mai fost o biată fată care nu avea drept toată bogăţia ei decât o oiţă împreună cu care mânca la masă şi cu care împărţea aceeaşi ulcică de apă. Tu erai omul bogat care posedă toate splendorile pământului, eu eram fată sărmană care nu avea decât dragostea ei. Mi-ai luat dragostea şi te-ai bucurat de ea, pe urmă dorinţa te-a împins să sacrifici puţinul pe care-l aveam, iar de multele tale bogăţii să nu te atingi. A fost odată un om bogat care avea un mare număr de vite, şi mai mari şi mai mici, şi a mai fost o fată care nu posedă decât dragostea ei. Cordelia ta Johan, Să nu mai existe aşadar nici o speranță? Dragostea ta să nu mai reînvie oare niciodam? Fiindcă ştiu că m-ai iubit, deși nu-mi dau prea bine seama de unde-mi vine siguranţa asta. Voi aştepta, deşi timpul mi separe prea lung, voi aştepta să ţi se facă lehamite de dragostea altora şi poate că atunci iubirea ta pentru mine va reînvia. Atunci te-aş iubi din nou ca altădată, ca odinioară, o, Johan, ca odinioară! Răceala ta nesimţitoare faţă de mine reprezintă adevărata ta fire, Johan? Dragostea ta, bogăţiile inimii tale nu erau decât minciună, ficţiune? Abia acum eşti cu adevărat tu însuţi? Ai răbdare cu dragostea mea, iartă-mă că te iubesc mereu! Ştiu prea bine că dragostea mea e o povară pentru tine, dar va veni timpul tind te vei întoarce lângă Cordelia ta. Cordelia ta! Ascultă aceste vorbe de rugă: Cordelia ta! Cordelia ta! Cordelia ta

Chiar dacă Cordelia n-a fost la înălţimea a ceea ce-i trezise admiraţia pentru Johan al ei, se vede totuşi că nu era lipsită de capaCâtătea de nuanţare. Starea ei sufletească se citeşte clar din fiecare scrisoare, deşi uneori exprimarea e lipsită de claritate.

E cazul celei de a două scrisori unde gândurile pot fi cel mult ghicite, nu şi înţelese. Însă, în ceea ce mă priveşte, această imperfecţie o face şi mai emoţionantă. Prudenţă, frumoasa mea necunoscută! Prudenţă! A coborî din caleaşca nu este un lucru chiar atât de uşor; uneori treaba asta poate să fie chiar pasul decisiv.

Aş putea să vă împrumut o nuvelă de Tieck[10], din care puteţi

[9] A se vedea „Samuel", cartea a doua, capitolul XII.

[10]Die Wilde Engländerin (Englezoaica sălbatică), în Das Zauberschloss (Castelul fermecat), Berlin, l853, XXI, p. 238.

afla cum o femeie, coborând pur şi simplu de pe cal, s-a compromis pentru tot restul vieţii! Scăriţele caleştii sunt uneori atât de stângaci făcute încât eşti obligată să renunţi la bună creştere şi, neavând încotro, să sari în braţele vizitiului sau ale vreunui valet. Ei, da, trebuie să recunosc că tipii ăştia sunt de invidiat. Cred că voi încerca să-mi găsesc şi eu un loc de valet la o casă cu multe fete; un valet devine lesne confidentul tinerelor domnişoare.

Dar, vă rog, pentru numele lui Dumnezeu, nu săriţi! Sigur, aveţi dreptate, s-a făcut întuneric. Eu, unul, n-o să vă deranjez în nici un fel, voi sta cuminte sub acest felinar de unde vă va fi imposibil să mă vedeţi şi - nu-i aşa? - Nu e nimeni timid decât atunci când e privit de cineva, iar privit nu eşti niciodată decât atunci când tu însuţi priveşti. Aşa încât, din solicitudine pentru valet, care, cine ştie, s-ar putea să nu fie în stare să reziste la o asemenea săritură, din grijă pentru rochia de mătase sau din grijă pentru franjurii din dantelă, din solicitudine pentru mine, permiteţi-i acestui picioruş, a cărui subţirime am admirat-o, să pipăie pământul, riscaţi adică să vă încredinţaţi lui; va şti să se sprijine, iar dacă tremuraţi fie şi o clipă la gândul că nu va reuşi să găsească un punct de sprijin, dacă veţi tremura chiar şi după ce l-a găsit, puneţi repede jos şi celălalt picior, pentru că, în acest caz, cine ar fi atât de crud încât să vă lase să planaţi în această poziţie, cine ar fi atât de lipsit de orice manieră, atât de tândala încât să nu alerge în întâmpinarea frumosului? Vă temeţi poate de o terţă persoană?

De valet nu vă temeţi, asta e clar; de mine nici atât, iar eu am şi văzut picioruşul, şi, cum sunt naturalist, am învăţat de la Cuvier să trag toate concluziile care decurg de aici. Grăbiţi-vă, deci! Oh, dar această nelinişte vă sporeşte atât de mult frumuseţea! O nelinişte care nu e deloc frumoasă în sine, ci doar atunci când îţi dai seama de energia care o naşte. Perfect! Iată ce bine a ştiut picioruşul să se implanteze! Am remareat că tinerele fete cu picioare fine ştiu să se ţină mai bine pe ele decât cele cu picioare solide, de factor poştal de ţară. Cine ar fi crezut? Căci lucrul acesta este contrar experienţei. Sărind din trăsură ai mai multe şanse să-ţi agăţi rochia decât atunci când coborî încet. Dar este iarăşi puţin neplăcut să te plimbi în caleaşca, dar să nu te dai jos din ea; degeaba franjuri şi dantele, dacă nimeni nu vede nimic; s-a zărit totuşi profilul sumbru al unui bărbat înveşmântat până sub ochi. De unde vine nu se poate vedea, fiindcă lumina felinarului te orbeşte. Depăşeşte caleaşca în clipa

când aceasta se pregăteşte să intre pe poarta casei. Şi atunci, în chiar clipele acelea, o privire piezişă o fulgeră. Fata se roşeşte, trage cu putere aer în piept şi uită să-l dea afară. Ochii vorbesc de enervare şi de dispreţ mândru; apoi, când apare o lacrimă, devin rugători; cu accept şi lacrimile şi rugă, căci, deopotrivă de frumoase, au în faţa mea drepturi egale. În acelaşi timp sunt şi rău. Ce număr are casă, oare?... A, iată un raft cu jucării... E poate revoltător să fac treaba asta, dar, frumoasa mea necunoscută, voi urma drumul luminat... A şi uitat ce s-a întâmplat zilele trecute, treabă uşoară atunci când nu ai decât şaptesprezece ani; dacă se întâmpla să ieşi după cumpărături, ai o plăcere nespusă să iei toate lucruşoarele care-ţi cad în mână. Nu m-a văzut încă. Sunt la celălalt capăt al tejghelei, destul de departe de ea, ba chiar pe partea cealaltă. Pe peretele opus se află o oglindă; ea nu se sinchiseşte de această oglindă, în schimb oglinda se sinchiseşte de ea. Cu câtă fidelitate îi redă imaginea! E ca un sclav umil care-şi dovedeşte ataşamentul prin fidelitate, un sclav pentru care ea prezintă cea mai mare importanţă, dar care n-are pentru ea nici o importanţă, un sclav care îndrăzneşte să-i înţeleagă dorinţele, dar nu şi curajul de a face dragoste cu ea. Şi această nefericită oglindă care are acum imaginea ei, dar n-o are şi pe ea, care nu-i poate păstra chipul în ascunzătorile ei tainice, smulgând-o vederii lumii întregi, căci nu ştie altceva decât s-o arate altora cum mi-o arată mie acum! Ce supliciu pentru un bărbat dacă ar fi în locul oglinzii! Şi cu toate astea, nu sunt oare destui bărbaţi care au întru totul trăsăturile oglinzii? Care nu posedă nimic decât în momentul în care arată altora, care nu sesizează decât aparenţa lucrurilor, iar nu substanţa lor? Care pierd totul în momentul în care ceea ce posedă are dorinţa de a se arăta, exact ca această oglindă care i-ar pierde imaginea îndată ce ea ar dori să-i deschidă inima? Dacă un bărbat nu e capabil să păstreze în memorie imaginea frumuseţii nici măcar în clipa prezenţei acesteia, el ar trebui, în acest caz, să dorească să fie totdeauna departe de ea, niciodată prea aproape; de aproape, el nu vede ce strânge în braţe, îndepărtându-se, vede din nou... Dar în momentul în care el nu poate vedea obiectul pentru că e aproape de el, în momentul în care buzele lor se unesc într-un sărut, ceea ce strânge în braţe ar putea fi totuşi vizibil pentru ochii sufletului său... Oh, cât e de frumoasă! Biată oglindă, ce supliciu pentru tine, dar, în acelaşi timp, ce noroc să nu ştii ce e gelozia! Capul ei, perfect oval, priveşte înainte, în timp ce fruntea i se înalţă pură şi mândră. Pletele-i, închise la

culoare, umbresc tandru şi dulce fruntea. Chipul e ca un fruct, perfect rotunjit şi plin, pielea este transparentă şi îmi spun privind-o că la atingere trebuie să fie ca velurul. Nu i-am văzut încă ochii, ascunşi după gene lungi, mătăsoase, întoarse în sus, adevărat pericol pentru cine-i caută privirea. Capul e ca al unei madone, numai puritate şi inocenţă. Se înclină ca Madona însăşi, fără a se pierde însă în contemplarea Unicului, iar chipul ei are o expresie extrem de mobilă. Ceea ce contemplă ea c varietatea, lucrurile multiple asupra cărora bogăţiile splendide ale pământului aruncă strălucire. Îşi scoate mănuşa pentru a ne arăta, oglinzii şi mie, o mână albă, sculptată cu perfecţiune, ca o operă antică, şi care nu poartă nici un fel de ornament, nici măcar inelul de aur pe inelar - bravo! Îşi ridică privirea şi tot tabloul se schimbă, rămânând acelaşi. Fruntea e parcă mai puţin înaltă, chipul nu atât de perfect oval, dar mai viu. Vorbeşte cu vânzătorul, e bucuroasă, fericită şi locvace. A ales unul, două, trei obiecte, ia altul, ar fi al patrulea, ţine mâna pe el, privirea se apleacă din nou, întreabă de preţ, pune obiectul deoparte; e fără îndoială un secret la mijloc. Ce destinaţie să aibă? Vreun logodnic? Dar nu e logodită, asta se vede. E drept, multe fete sunt logodite şi habar n-au de ce înseamnă dragostea, după cum multe fete nelogodite au cel ptlţin un flirt. Să fie cazul să abandonez pista? S-o las în pace cu bucuriiie ei? Se apleacă să plătească, dar şi-a pierdut portmoneul... îşi dă probabil adresa. Nu, adresa nu vreau s-o aud, căci nu vreau să mă lipsesc de surpriză.

Cred cu tărie c-o voi reântâlni şi c-o voi recunoaşte imediat, că poate şi ea mă va recunoaşte; nu uiţi, cu una cu două, o privire pieziş aruncată...

Şi când o voi întâlni unde n-o să mă aştept, va fi rândul ei. Dacă nu mă va recunoaşte, dacă privirile ei mă conving de faptul că nu m-a recunoscut, voi avea din nou ocazia s-o privesc pieziş şi atunci vă asigur că-şi va aduce aminte de mine. Nici o grabă, nici o lăcomie; să ne bucurăm de plăcerile vieţii rar, dar pe săturate. E predestinată, deci va fi prinsă.

5 aprilie.

Iată ceva ce-mi place: s-o văd absolut singură, seara, plimbându-se pe Oestergade[11]. Sigur că-l văd pe valetul care vă urmează, domnişoară, şi fiţi sigură că nu sunt în stare să vă judec atât de aspru încât să-mi închipui că v-aţi plimba singură; credeţi-mă, experienţa mea, cântărind din ochi situaţia, mi-ar fi

[11] Stradă în Copenhaga.

semnalat imediat un aspect grav ca acela. Dar de ce suntem atât de grăbită? Suntem anxioasă? Simţim un fel de zvâcnet al inimii care nu se datorează deloc dorinţei de a ne întoarce, ci unei temeri nerăbdătoare care ne grăbeşte pasul? Dar ce plăcut e să ne plimbăm singură, cu valetul după noi... Avem şaisprezece ani, am citit mult, romane, bineînţeles, şi pe când treceam prin camera fratelui nostru, care discuta cu prieteni de-ai lui, am auzit vorbindu-se despre Oestergade. Apoi ne-am tot învârtit pe lângă ei să aflăm mai multe. Trebuie să cunoaştem un pic lumea, aşa-i stă bine unei fete, dcacum mare... Ce bine-ar fi să putem ieşi de la început singură, urmată doar de valet! Dar cum să ne descurcăm? Uite ce mutră fac tata şi mama! Şi ce scuze să invocăm? Dacă am spune că mergem la o reuniune, n-ar fi deloc ideea cea mai grozavă, căci reuniunea are loc de obicei târziu; l-am auzit pe August vorbind de ora nouă sau zece; ne-am întoarce prea târziu şi atunci am avea şi un curtezan în cârcă. Joia seara, la plecarea de la teatru, ar fi o ocazie excelentă, numai că atunci am fi obligată s-o luăm cu noi şi pe doamna Thomsen cu amabilele ei verişoare. Dacă am fi singură, am deschide măcar fereastra caleştii şi am putea privi. Aşa, unverhofft kommt oft[12]. Mama-mi spunea azi: mă tem că n-ai să termini ceea ce brodezi pentru aniversarea tatălui tău şi ca să fii absolut liniştită, du-te la mătuşa Jette şi rămâi acolo până la ora ceaiului, când va veni Jens să te ia. Ideea asta nu-mi era deloc pe plac, fiindcă la mătuşa Jette te plictiseşti teribil, dar după aceea m-aş putea întoarce singură, cu valetul. Şi când Jens va veni, va aştepta până la zece fără un sfert şi apoi va pleca. Oh, dacă i-aş putea întâlni pe domnul fratele meu sau pe domnul August! Ba nu, asta n-ar fi deloc de dorit, căci s-ar ţine după mine până acasă şi atunci unde mai e libertatea mea? Dar dacă s-ar putea să-i văd doar trecând, fără ca ei să mă observe pe mine... Ei, bravo, micuţă domnişoară, ce observaţi dumneavoastră acum şi ce credeţi că observ eu însumi? Mai întâi, delicata Mutze[13], care vă vine de minune şi care e într-o armonie desăvârşită cu graba paşilor dumneavoastră. Nu e nici pălărie, nici beretă, ci mai degrabă o capelină.Dar de dimineaţă nu aveaţi această capelină: v-a adus-o valetul său aţi împrumutato de la mătuşa Jette? Nu cumva sunteţi incognito? Oricum, nu e cazul să lăsaţi voaleta peste toată faţa, atâta vreme cât aveţi ce arăta. Or, poate nu e voaletă, ci doar o dantelă mai largă? În sfârşit, orice ar fi ea,

[12] în germană în text: neprevăzutul poate să apară.

[13] în germană în text: capelină, pălărie cu boruri mari.

acoperă aproape toată partea de sus a feţei. Bărbia e îndeajuns de frumoasă, poate un pic ascuţită. Gura mică e întredeschisă din pricina grabei.

Dinţii - albi ca neaua, ceea ce e în mod deosebit plăcut, căci ei sunt un fel de gardă a corpului care îşi face scut din dulceaţa seducătoare a buzelor. Obrajii strălucesc de sănăt; te. E de ajuns să lăsăm puţin capul într-o parte pentru a putea pătrunde cu privirea sub voaletă. Atenţie, o asemenea privire, aruncată de jos în sus, e mult mai periculoasă decât una gerade aus[14]. E ca la scrimă. Şi ce armă e mai ascuţită, mai pătrunzătoare în mişcarea ei alunecătoare şi, din această pricină, mai înşelătoare, ca o privire? Mareăm o cartă înaltă, cum zice scrimeurul, şi fandăm în secundă; cu cât atacul e mai prompt, cu atât e mai bine". Clipa aceasta e de nedescris: adversarul îşi dă seama că e lovit, că e atins, dar în cu totul alt loc decât cel pe care-l bănuise... Fata înaintează cu vitejie, mândră şi fără teamă. În gardă! Dintr-acolo vine cineva, coborâţi voaleta, nu îngăduiţi privirii lui profane să vă pângărească. N-aveţi idee ce greu vă va fi după aceea să scăpaţi de neliniştea îngrozitoare pe care v-o transmite. Dumneavoastră nu-l prea observaţi, în schimb eu observ că insul e stăpân pe situaţie. Valetul a fost ales drept ţintă; da, da, veţi vedea îndată consecinţele faptului de a vă plimba singură, cu valetul după dumneavoastră. Ei, bine, iată, valetul a căzut. E ridicol, dar ce puteţi face? Să vă întoarceţi pentru a-l ajuta e imposibil, să vă plimbaţi mai departe cu un valet murdar şi dezagreabil, ca şi să vă plimbaţi singură ar fi grav.

În gardă, monstrul se apropie... Nu-mi răspundeţi, dar măcar priviţi-mă, oare privirea mea vă face să vă temeţi? Nu-mi vine să cred că înspăimânt, par a fi un tip blajin, picat din altă lume.

Şi în vorbă mea nu e nimic care să vă deranjeze, nimic care să vă amintească de situaţie, nici un gest care să vă atingă câtuşi de puţin... Sunteţi încă puţin speriată, n-aţi apucat să uitaţi cu cât elan venea spre dumneavoastră acea unheim-liche[15] figură. Vă par un pic simpatic, timiditatea care nu-mi îngăduie să vă privesc vă dă superioritate; asta vă bucură şi vă linişteşte, sunteţi aproape tentată să râdeţi de mine. Pariez că în acest moment aţi avea curajul să mă luaţi de braţ, dacă v-ar veni ideea... Locuiţi deci pe Stormgade[16]. Mă salutaţi rece şi din fugă.

[14]în germană în text: directă.

[15]în germană în text: neliniştitoare.

[16]stradă în Copenhaga

E tot ce merit după ce v-am ajutai să ieşiţi din încurcătură? Regretaţi, vă întoarceţi să-mi mulţumiţi pentru amabilitate şi-mi întindeţi mână.

Dar de ce v-a fugit sângele din obraz? Mi-am schimbat eu vocea? Mi-am schimbat atitudinea? Privirea nu mi-e la fel de calmă şi de liniştită? Să fie de vină strângerea de rnînă? Să însemne cât de cât ceva o strângere de mână? Da, înseamnă chiar destul de mult, drăgălaşă domnişoară, vă voi explica totul în mai puţin de cincisprezece zile. Până atunci nu vă rămâne decât să vă întrebaţi: era oare un tip blajin care sare în ajutor ca orice cavaler sau doar gestul lui de a strânge mâna era blând?

7 aprilie.

Aşadar, pe luni, la ora unu, la Expoziţie. Prea bine. Voi avea onoarea să fiu acolo la ora unu fără un sfert. O mică întâlnire. Sâmbăta mă hotărâsem dintr-o doară să-i fac o vizită prietenului meu Adolf Brunn, care e mai tot timpul în călătorii. În acest scop mă dusesem pe Wcstergade[17], unde, din câte aflasem, locuia acum. Dar la etajul trei, unde ajunsesem abia trăgându-mi sufletul, nu era de găsit. Şi pe când coboram scara, o voce melodioasă de femeie mi-a rămas în urechi, voce care spunea murmurând: Aşadar, pe luni, la ora unu, la Expoziţie; la ora asta ceilalţi sunt plecaţi, dar ştii bine că n-am curajul să te primesc acasă. Invitaţia nu-mi era făcută mie, ci unui tânăr care, vezi-l dacă poţi, a ţâşnit pe uşă şi a coborât atât de repede încât nici ochii, nici picioarele mele nu l-ar fi putut ajunge.

Aaaahh, de ce nu sunt lămpi pe scări, aş fi putut vedea măcar dacă merită osteneala să fiu punctual! Dar dac-ar fi fost lămpi, poate n-aş mai fi avut prilejul să aud ce-am auzit. Tot ce există are raţiunea lui de a fi. Am fost şi rămân un optimist!... Dar care e fata? Expoziţia e un furnicar de fete tinere, ca să vorbesc că Dona Anna[18]. Şi este exact unu fără un sfert. Frumoasa mea necunoscută, să vă fie logodnicul tot aşa de punctual ca şi mine, sau poate aţi prefera să nu vină niciodată cu un sfert de oră mai devreme? Cum doriţi. Eu vă stau la dispoziţie pentru orice s-ar întâmpla... „Minune încântătoare, zâna sau vrăjitoare, fă să dispară ceaţa care te învăluie", arată-te, fă ceva să te pot recunoaşte, ştiu că eşti aici şi cu toate acestea eu nu te văd, pentru mine eşti invizibilă. Să fie aici mai multe fete venite din acelaşi motiv ca şi ea? Foarte posibil. Cine poate să pătrundă căile omului, mai ales când el se află într-o expoziţie? Uite o fată

[17]Stradă în Copenhaga

[18]Don Juan, în versiune daneză.

la intrarea primei săli, foarte grăbită, atât de grăbită că uită să-şi prezinte biletul la intrare. Oare funcţionarul în uniforma lui cea roşie o opreşte? Doamne, Dumnezeule, ce grăbită este! Ea trebuie să fie! De unde-i vine această ardoare intempestivă? Nu este ora unu, nu este încă unu, dar la această oră vă veţi întâlni cu iubitul dumneavoastră, amintiţi-vă de asta, sau n-are nici o importanţă în ce mod vă veţi prezenta la întâlnire? Ia te uită ce-i mai zbârnâie picioarele! Când ai ca ea. Sângele cald şi tânăr alergi ca disperat la o întâlnire. Pare pur şi simplu zăpăcită! În timp ce eu, instalat confortabil într-un fotoliu, mă bucur de priveliştea agrestă de aici... Ce drăcuşor de fată! Dintr-un salt, a văzut toate sălile expoziţiei! Totuşi, nu se scot la vedere dorinţele; amintiţi-vă de sfatul care i se dă domnişoarei Lisbeth[19]: „Ai, ai, ai, nu e deloc frumos pentru o fată tânără să-şi arate astfel sentimentele!" în sfârşit, e de înţeles, întâlnirea cu acest tânăr e ceva cu totul inocent. De obicei, îndrăgostiţii consideră prima întâlnire drept momentul cel mai frumos. Şi eu îmi amintesc, de parcă ieri s-a întâmplat, de prima întâlnire, când zburam spre locul cu pricina, cu inima plină de bucuriile încă necunoscute care mă aşteptau, de prima oară când am bătut la o uşă, de prima fereastră care s-a deschis pentru mine, de prima oară când portiţa grădinii s-a deschis la atingerea mâinii invizibile a unei fete care încerca să se ascundă, de prima oară când, noaptea, într-o vară, am ascuns o fată sub pelerina mea... Dar această părere ascunde multe iluzii. Dacă o terţă persoană îi priveşte pe îndrăgostiţi în aceste momente, nu-i găseşte deloc frumoşi. Am fost martor ocular al mai multor întâlniri de dragoste, care, deşi faţa era încântătoare, iar băiatul frumos, nu mi-au lăsat deloc o impresie agreabilă, pentru că sunt departe de a fi frumoase, deşi îndrăgostiţii, sunt sigur, le găsesc minunate. Într-un sens, experienţa îşi poate spune aici cuvântul: e adevărat că pierzi dulcea nelinişte care făcea dorinţa nerăbdătoare, dar capeţi acea atitudine care te ajută să faci clipă cu adevărat frumoasă. Uneori, când văd un bărbat, în atari împrejurări, atât de tulburat încât îţi lasă impresia că suferă de delirium tremens, mă simt jignit. Atât poate, atât dă. În loc să aibă calmul necesar ca să se poată bucura de neliniştea frumoasei lui, să-i lase această nelinişte să-i îmbujoreze obrajii şi să-i înflăcăreze frumuseţea, el trezeşte cel mult jenă dizgraţioasă. Şi cu toate acestea, se întoarce acasă fericit, imaginându-şi că a trăit clipe minunate. Dar oare ce se întâmpla cu acest tânăr? E ora două.

[19]Personaj dintr-o piesă a scriitorului danez Holherg.

Ce specie ciudată mai sunt şi îndrăgostiţii ăştia! Asta e o pramatie! Să laşi o fată să te aştepte? Nu, hotărât lucru, eu sunt un bărbat mult mai demn de încredere! Cel mai bine ar fi s-o abordez acum, când trece prin faţa mea a cincea oară. „Scuzaţi-mi îndrăzneala, frumoasă domnişoară, căutaţi, fără îndoială, familia dumneavoastră aici, m-aţi depăşit de mai multe ori şi, urmărindu-vă cu privirea, am remareat că v-aţi oprit de fiecare dată înaintea penultimei săli; nu ştiţi, poate, că dincolo de această sală mai este una, unde s-ar putea să fie cei pe care-i căutaţi". Îmi face o reverenţă care-i stă bine. Ocazia e potrivită, sunt fericit că tânărul n-a venit; se peseuieşte totdeauna mai bine în ape tulburi; când o fată e pradă emoţiei, poţi risca cu folos o mulţime de lucruri care nu ţi-ar reuşi altfel. Am făcut şi eu o reverenţă în care am pus toată politeţea pe care e dator s-o pună un necunoscut într-o atare situaţie, şi m-am reaşezat în fotoliu, de unde privesc şi admir peisajul agrest. A o urmări imediat ar putea fi riscant, gestul ar putea părea indiscret şi şi-ar lua pe loc măsuri de precauţie. Acum crede c-am abordat-o din compasiune şi de aceea sunt în graţiile ei. În ultima sală nu e nimeni, dar asta o ştiu numai eu. Singurătatea îi va face bine.; atâta vreme cât în jur e multă lume, nelinişstea persistă, când se vede... ngură, se linişteşte. Am avut dreptate, s-a oprit. După câteva clipe voi trece pe lângă ea ca din întâmplare. En passant[20]. Îmi datorează un salut. S-a aşezat într-un fotoliu.

Biata fată, pare atât de melancolică! A plâns sau doar are lacrimi în ochi? E revoltător să faci o asemenea fată să lăcrimeze! Dar fiţi liniştită, vă voi răzbuna! Va afla el ce înseamnă să aştepţi! Cât e de frumoasă acum, când vijeliile au trecut şi sufletul s-a liniştit! Firea ei e melancolie şi armonie în durere. E o fire cu adevărat aleasă. Stă în fotoliu, în costumul ei de călătorie, în căutarea bucuriei. Acum costumul nu mai e decât haina durerii, dat fiind că bucuria e în altă parte. Lasă impresia că-i va spune drăguţului ei de iubit adio pentru totdeauna. Ducă-se! Situaţia e favorabilă, clipa îmi face acum semn. E important ca din tot ce spun acum să reiasă că nu-mi trece prin cap nimic altceva decîl că şi-a căutat familia sau niscaiva prieteni şi să pun în fiecare cuvânt atâta căldură încât totul să se armonizeze cu starea ei sentimentală; numai aşa i-aş putea afla gândurile. A dracului haimana, nu cumva el e cel aşteptat, tipul ăsta care merge drept spre ea! Ia te uită, tocmai acum, când totul era aranjat cum aş fi vrut! Nu-i nimic, vom profita şi noi de ceva,

[20]în franceză în text:În treacăt

totul c să rămânem pe fază, să ne găsim un loc în noua situaţie. Când mă va vedea, va râde de naivitatea mea, eu care credeam, vezi Doamne, că-şi caută familia, în timp ce ea căuta pe altcineva. Mi-a adresai un zâmbet drăguţ; eh, e altceva, înseamnă că mă ia drept confident. Mii de mulţumiri, copila mea, nici nu gândeşti ce valoare are pentru mine acest zâmbet! El e începutul şi începutul e totdeauna mai greu. Acum suntem două cunoştinţe, iar cunoştinţa noastră a avut loc în împrejurări foarte nostime; asta îmi ajunge până data viitoare! N-o să rămâneţi aici mai mult de o oră, aşa cred, iar eu în cel mult două ore voi şti exact cine sunteţi; altfel, ce naiba, la ce-ar folosi listele de recensământ ale poliţiei?

9 aprilie.

Să fi orbit eu? Să-şi fi pierdut sufletul meu puterea de a vedea? Deşi am avut-o în faţa ochilor, imaginea ei s-a şters, parcă, de tot pentru mine, ca şi cum n-aş fi avut decât o revelaţie cerească. Şi în zadar îmi cheltuiesc forţele sufleteşti pentru a o evoca. Dar dac-aş întâlni-o, aş recunoaşte-o şi dintr-o sută de fete. A dispărut pur şi simplu, iar inima mea n-are decât o singură dorinţă: -s-o revăd. Mă plimbam pe Langelinie[21], aparent distrat şi fără a da mare atenţie anturajului meu, când deodată o zăresc. Privirile-mi se lipiseră brusc de chipul ei şi nu reuşeam nicicum să le dezlipesc. Nu puteam pur şi simplu să le comand nici o mişcare, ca s-o pot vedea în întregime. Şi de fapt aş putea spune că nu vedeam nimic, ci doar c-o priveam fix; ca scrimeurul care fandează, privirea mea se imobilizase, hipnotizată. Imposibil s-o cobor, imposibil s-o urc, imposibil s-o întorc în mine însumi, imposibil să văd, căci vedeam prea mult. Singurul lucru pe care l-am reţinut c că purta un palton verde; atâta tot. E ceea ce se cheamă a lua norul drept Hera. Mi-a scăpat, aşadar, că Iosif, femeii lui Putifar, şi nu mi-a lăsat decât culoarea paltonului ei. Era cu o persoană în vârstă, care putea fi mamă-sa, şi pe care pot s-o descriu din cap până-n picioare, deşi n-am prea privit-o decât en passant. Ăsta-i omul. Tânăra m-a impresionat şi am uitat-o; bătrâna numi-a făcut nici o impresie şi cu toate acestea numai pe ea mi-o amintesc bine.

12 aprilie.

Sunt mai departe prizonier în ghearele unei contradicţii. Am văzut-o, dar parcă n-am văzut, căci puţina amintire a imaginii ei pe care o posed nu mă satisface. Ca şi cum ar fi în joc însăşi

[21]Faleză mult frecventată în Copenhaga; loc de plimbare.

bunăstarea mea, cer această imagine cu nelinişte şi ardoare şi totuşi ea nu se arată. Mi-aş smulge ochii pentru a-i pedepsi că n-au memorie. Am urlat de nerăbdare cât a trebuit, şi apoi calmul a pus din nou stăpânire pe mine; un presentiment şi o amintire au început să ţeasă o imagine care nu se încheagă totuşi în nici o formă, căci n-am reuşit s-o fixez într-un ansamblu. E ca un desen pe o pânză fină, mai luminos decât fondul, dar pal şi din pricina asta greu de văzut. E o stare sufletească ciudată, cu multe aspecte neplăcute şi care mă convinge de faptul că sunt încă tânăr. Şi mai e ceva care-mi spune acelaşi lucru: faptul de a-mi căuta prada numai printre fetele tinere, nu şi printre femeile tinere. O femeie nu mai are atâta firesc, în schimb are multă cochetărie, de aceea relaţiile cu ea nu sunt nici frumoase, nici interesante; sunt picante, dar picantul stă totdeauna pe ultimul loc. Nu speram să mai fiu capabil să gust din nou trufandalele flirtului. M-am lăsat ispitit de dragoste, am obţinut ceea ce şmecherii numesc un capriciu pasager, nimic de mirare deci dacă sunt puţin perplex. Cu atât mai bine, îmi promit să fiu puţin mai mult.

14 aprilie.

Nu mă mai recunosc deloc. În faţa furtunilor pasiunii, spiritul meu e ca o mare agitată. Dacă cineva mi-ar putea vedea sufletul în această stare, ar avea impresia că vede o barcă afundîndu-sc perpendicular în mare, ca şi cum, în teribila ei grabă, ar vrea să atingă cu vârful fundul prăpastiei. Şi n-ar putea vedea că în vârful catargului veghează un marinar. Forţe frenetice, încălziţi-vă! Puneţi- vă în mişcare, o, puteri ale pasiunii! Chiar dacă ciocnirea tăişurilor voastre ar arunca, asemeni valurilor mării, spuma lor până la cer, nu veţi fi în stare să vă ridicaţi deasupra capului meu; rămân calm, ca însuşi Regele stâncilor. Cu greu îmi revin. Întocmai păsării de apă, caut în zadar să mă afund în marea furtunoasă a spiritului meu. Şi cu toate acestea, o asemenea furtună este elementul meu, construiesc pe ea întocmai ca Alcedo ispida[22] care-şi construieşte cuib pe apă. Curcanii se înfoaie de furie când văd roşu; aşa se întâmpla cu mine când văd verde, de fiecare dată când văd un palton verde. Şi cum privirea mă înşală adesea, toate speranţele mi se spulberă când văd că nu e vorba decât de purtătorii de targa de la spitalul Frederik[23].

20 aprilie.

[22]Pescăruşul verde.

[23] Purtătorii de targa de la acest spital din Copenhaga aveau halate de culoare verde.

O condiţie capitală a oricărei mari plăceri este limitarea. Se pare că nu voi avea curînd veşti despre fata care-mi umple atât de mult sufletul și toate gândurile pe care le nasc regretele mele. Dar trebuie să mă stăpânesc, pentru că şi în această stare de emoţie sumbră, misterioasă şi puternică se poate găsi desfătare. Mi-a plăcut totdeauna, în nopţile cu lună, să mă plimb cu vaporul pe unul din lacurile noastre încântătoare. Las pânzele, las ramele, demontez cârma, mă întind cât sunt de lung şi privesc bolta cerească. Când valurile leagănă pe braţele lor nava, când norii fac pe placul vântului şi ascund luna ca s-o dezvelească apoi din nou, când totul aşadar se mişcă, eu îmi găsesc liniştea. Legănatul valurilor mă linişteşte, zgomotul pe care-l fac lovind vasul e ca un cântec monoton, zborul norilor, alternarea luminii cu umbră, totul mă îmbată şi eu visez cu ochii deschişi. La fel fac şi acum; cobor pânzele, demontez cârma, mă întind şi un dor şi o speranţă nerăbdătoare mă leagănă în braţele lor; dorinţă şi speranţă se liniştesc şi ele din ce în ce mai mult şi mă leagănă pe valurile bucuriei; ele mă îngrijesc ca pe un copil, deasupra mea bolta îşi înalţă cerul speranţei, imaginea fetei planează o clipă în faţa ochilor mei întocmai ca luna care mă orbeşte aci cu lumână, aci cu umbră. Câtă plăcere să fii legănat astfel pe o apă agitată! Câtă plăcere să fii legănat în tine însuţi!

2l aprilie.

Zilele trec şi eu n-am înaintat cu nici un pas. Fetele îmi fac ochi dulci mai mult ca niciodată şi cu toate acestea n-am nici un chef să profit. Pretutindeni o caut numai pe ea. Asta mă face nedrept, îmi tulbură vederea, îmi slăbeşte dorinţa. În curînd va veni timpul frumos când, parcurgând străzile şi pieţele, poţi acumula mici creanţe, care, iarna, în viaţa mondenă, pot fi plătite destul de scump; pentru că o fată poate uita multe lucruri, dar nu şi anumite situaţii. Viaţa mondenă te pune în relaţie cu sexul frumos, dar acest lucru nu c îndeajuns pentru a putea începe o aventură. În viaţa mondenă orice fată e bine înarmată, împrejurarea e săracă în resurse şi aici acelaşi lucru s-a întâmplat de mai multe ori, deci nu-i mai poţi provoca nici un fior voluptuos. Pe stradă e în largul ei şi de aceea totul aici produce un efect mult mai puternic, totul este mult mai enigmatic. Dau l00 de rixdali[24] pentru un surâs de fată într-o situaţie oarecare pe stradă, dar pentru o strângere de mână mondenă nici măcar zece.

Fireşte, monezile au în cele două cazuri valoare diferită.

[24]Veche monedă daneză de argint: rigsbankdaler, ieşită din uz.

Odată începută aventura, o cauţi în societate pe cea cu pricina. Ai cu ea înţelegeri secrete, care tentează, acesta fiind stimulentul cel mai eficace pe care-l cunosc. Nu îndrăzneşte să vorbească despre ele, dar nu se gândeşte decât la ele. Nu ştie dacă a fost uitată sau nu şi după scurt timp o tulburi în alt chip. Mă tem să nu acumulez prea multe creanţe de acest gen anul acesta, prea mă preocupă fata asta din cale-afară. Într-un sens, câştigurile mele sunt slabe, dar am şansa să trag şi lozul cel mare.

5 mai.

Soartă păcătoasă! Nu te-am blestemat niciodată că ai apărut, te blestem că nu te mai arăţi. N-o fi cumva o nouă invenţie a ta, fiinţă de ncimaginat, mamă sterilă a toiului, iu, singur lucru care rămâi din această epocă în care necesitatea a dat naştere libertăţii, iar libertatea s-a lăsat înșelată şi-a reintrat în burta mamei sale? Soartă blestemată! Tu, singura mea confidentă, singura fiinţă pe care o cred capabilă să-mi fie aliat şi duşman, mereu aceeaşi în ciuda diversităţii tale, mereu imaginabilă, mereu enigmă! Tu, pe care te iubesc din tot sufletul meu. Tu, după imaginea căreia mă creez pe mine însumi, de ce nu apari? Nu cerşesc, nu te implor umil să te arăţi astfel sau altfel, pentru că un atare cult ar fi idolatrie, adică prea puţin agreabil ţie. Te provoc la luptă; de ce nu te arăţi? Nu cumva cumpăna universului s-a oprit? Ori enigma ta a fost dezlegată şi te-ai aruncat şi tu în apele eterne? Teribilgînd! Lumea ar fi murit de plictis! Soartă blestemată, te aştept! Nu vreau să te înving prin principii, nici prin ceea ce imbecilii numesc caracter; nu vreau să te visez. Nu vreau să fiu poet pentru alţii; arată-te, te creez în vis, apoi îmi devorez poemul şi asta îmi este hrana. Nu cumva mă găseşti nedemn? Aşa cum baiadera dansează pentru gloria Domnului, tot astfel eu m-am dedicat ţie. Uşor, slab îmbrăcat, suplu, dezarmat, renunţ la tot; nu posed nimic, n-am chef să posed nimic, nu-mi place nimic, n-am de pierdut nimic, dar din pricina asta nici mai demn de tine n-am devenit, de tine care, fără îndoială, te-ai plictisit să le smulgi oamenilor ceea ce iubesc, te-ai plictisit de suspinele lor laşe şi de rugile lor laşe. Surprinde-mă, sunt gata, să nu fie nici o miză, luptăm pentru onoare! Ajută-mă s-o văd, arată-mi norocul care ar părea imposibil, arată-mi-o printre umbrele regatului morţii, o voi aduce la lumână, să mă urască, să mă dispreţuiască, să fie indiferentă faţă de mine, să-l iubească pe altul, nu mă tem; dar pune apele în mişcare, să se termine cu liniştea. A mă înfometa

în acest mod e o ruşine din partea ta, tu care crezi totuşi că eşti mai puternică decât mine.

6 mai.

Primăvara e pe aproape, totul începe să înflorească. Mai ales fetele. Paltoanele sunt puse la păstrare, paltonul meu verde a fost probabil pus şi el la păstrare. Iată urmările faptului de a cunoaşte o fată pe stradă şi nu în societate, unde afli imediat numele ei, cărei familii aparţine, unde locuieşte şi dacă e logodită. Acest din urmă aspect e de foarte mare importanţă pentru toţi pretendenţii cumpătaţi şi serioşi, cărora nu le-ar trece niciodată prin cap ideea să se îndrăgostească de o fată logodită. Un astfel de personaj ar fi într-o încurcătură mortală în locul meu; ar fi complet zdrobit dacă eforturile lui pentru a-şi procura informaţii ar fi încununate de succes şi ceea ce ar afla ar fi că faţa e logodită. Asemenea lucruri mie nu-mi fac griji. Chestiunea cu logodna nu c decât o dificultate comică, iar eu nu mă tem nici de dificultăţile comice, nici de cele tragice. Singurele dificultăţi de care mă tem sunt cele plicticoase. Până acum nu mi-am putut procura nici măcar o singură informaţie, deşi n-am neglijat nimic şi de mai multe ori am recunoscut adevărul din spusele poetului:

Nox et hiems longaeque viae, saevique dolores mo uibus has castris, et labor omnis inest[25].

Poate că fata nu-i din Copenhaga, ci de la ţară. Poate, poate, îţi vine să turbezi de atâţia poate şi cu cât sunt mai mulţi cu atât simt că tocmai acest lucru b să mi se întâmple. Sunt mereu gata să plec în căutarea ei. Şi zadarnic o caut la teatru, la concerte, la baluri, la tot felul de plimbări, într-un sens asta-mi face plăcere, căci de regulă o fată care ia parte la toate aceste amuzamente nu merită să fie cucerită. Îi lipseşte, cel mai adesea, fondul primar de simţăminte, care pentru mine e totodată condiţia sine quva non. E mai puţin de neînţeles să găseşti o Preciosa printre ţigani decât în aceste ţarcuri cu animale, unde felele tinere sunt vândute la liCâtăţie; o spun fără răutate, bineînţeles.

12 mai.

De ce n-ai rămas, copilă, ascunsă înapoia porţii? Nimeni n-ar fi văzut nimic, doar orice fată se poate ascunde de ploaie, nu-i aşa? Şi eu fac asta când n-am umbrelă, ba uneori chiar atunci când o am, ca acum, de pildă. Pot, de altfel, să înşir numele câtorva cucoane respectabile care n-au ezitat s-o facă. Stai liniştită, cu spatele la stradă, aşa încât cei care trec să nu ştie

[25]Ovidiu, vara amandi: în acest teritoriu paşnic e noapte şi iarnă I Drumuri lungi şi dureri atroce şi tot soiul de trude obositoare.

dacă te-ai oprit sau dacă nu cumva tocmai intrai pe poarta casei tale. În schimb, a te ascunde după poartă e de-a dreptul imprudent, mai ales din pricina urmărilor; cu cât te ascunzi, cu atât e rriai dezagreabil dacă eşti surprins. Dar dacă te-ai ascuns, stai liniştită, în paza duhului propriu şi a tuturor îngerilor; abţine-te să demonstrezi că aştepţi cu cea mai mare nerăbdare ca ploaia să stea. Or, dacă vrei să afli treaba asta, fă un pas înainte şi uită-te la cer cu interes. Căci dacă scoţi capul arătând curiozitate, timiditate, teamă şi prea puţină convingere, iar apoi îl tragi repede înapoi, orice copil îşi va da seama că te joci dc-a v-aţi ascunselea. Iar eu, care iau parte la toate jocurile, să lipsesc tocmai acum? Să nu răspund când sunt întrebat? Să nu crezi că nutresc vreun gând ofensator la adresa dumitale, n-ai avut nici un fel de intenţie scoţând capul, ai făcut gestul în modul cel mai inocent. Dar nici pe mine nu trebuie să mă ofensez nici măcar în imaginaţie; nici numele meu, nici bună mea reputaţie n-ar suporta-o. În afară de aceasta, dumneata ai început. Te sfătuiesc să nu povesteşti nimănui de accident; greşeala e de partea dumitale. Ce-aş fi putut face eu altceva decât ceea ce orice gentilom ar fi făcut, şi anume să-ţi fi oferit umbrela mea? Dar ce s-a întâmplat cu ea, unde e? Formidabil! S-a ascuns în antreul cămăruţei portarului. Şi e o fată cum nu se poate mai încântătoare, veselă, voioasă. Îmi puteţi oare spune dacă n-aţi văzut cumva o domniţă, care şi-a scos capul adineauri pe poartă şi părea să n-aibă umbrelă? Pe ea o căutăm, umbrela mea şi eu. Râdeţi. Poate-mi îngăduiţi să trimit valetul mâine după ea sau preferaţi să caut o trăsură? Nu vă formalizaţi, nu e decât o politeţe absolut normală. De mult n-am mai văzut o fată atât de veselă, cu privirea copilăroasă, mândră, încântătoare, neprihănită şi curioasă. Mergi în pace, copila mea, dacă n-ar exista un anumit palton verde, aş fi dorit mult să ne cunoaştem. Mai intim. Trece pe strada Kobmagergade. Cât de inocentă şi încrezătoare era! Nici urmă de ipocrizie. Priviţi ce pas uşor are, cum îşi întoarce capul! Da, dar paltonul verde cere fidelitate.

15 mai.

Fericită soartă! Toate mulţumirile mele! Avea o ţinută dreaptă şi mândră, misterioasă şi gânditoare ca un brad ţâşnit din adâncurile pământului dintr-o singură zvâcnitura, ca un gând care se înalţă spre cer enigmatic până şi faţă de sine, un tot indivizibil. Fagul se împodobeşte cu o coroană ale cărei frunze povestesc tot ce se întâmpla dedesubt; bradul n-are coroană, n-are istorie, el îşi rămâne enigmatic chiar şi sieşi. Aşa era ea. Era

ascunsă în ea însăşi, răsărea din ea însăşi, avea în ea o mândrie odihnitoare, asemănătoare zborului îndrăzneţ al bradului, deşi bradul e pironit în pământ. O învăluia un soi de melancolie, ceva asemănător gunguritului dulce al porumbelului, o dorinţă profundă, dar fără obiect. Era o enigmă care-şi continua enigmatic propria sa dezlegare, un secret; ce preţ mai pot avea faţă de acesta toate secretele diplomaţilor? Faţă de această enigmă? Şi ce cuvânt poate fi mai frumos decât cuvântul care e dezlegarea ei? Cât e de semnificativ limbajul şi de concis: a dezlega! Câtă ambiguitate în acest cuvânt! Câtă frumuseţe şi câtă forţă duce cu sine în toate combinaţiile în care intră! Enigma este bogăţia sufletului atâta vreme cât limbajul n-o dezleagă; enigmă este orice fată. Frumoasă soartă! Toate mulţumirile mele! Dacă aş fi văzut-o astă-iarnă, i-aş fi văzut fără îndoială şi paltonul verde, dar ar fi fost şi rebegită de frig şi asta i-ar fi luat din frumuseţe. Dar acum, ce fericire! Am zărit-o la începutul verii, perioada cea mai frumoasă a anului şi în lumina unei după-amiezi. Iarna are desigur şi ea avantajele ei. O sală de dans luminată feeric poate fi un cadru favorizam pentru o fată în rochie de bal; dar se întâmpla totuşi destul de rar să arate bine aici, aşa cum ar cere-o ocazia, pentru că tocmai această cerinţă creează un efect jenant. Uneori cade în extrema neplăcută. Apoi balul are darul de a pune în valoare efemerul, vanitatea, creând un soi de grabă care alterează plăcerea. Sunt zile când nu mă pot lipsi de sala de bal, pentru că îmi place luxul ei, supraabundenţa de tinereţe şi de frumuseţe, liberul joc al forţelor de tot felul; dar atunci nu plăcere e ceea ce găsesc, ci o infinitate de posibilităţi. Căci nu o singură frumuseţe te subjugă cu farmecul ei, ci o mulţime de frumuseţi care-ţi trec prin faţa ochilor într-o reprezentare globală, în care aceste figuri feminine se confundă şi în care toate mişcările caută ceva, poate repausul, într-o singură imagine. S-a întîmpîat pe cărarea ce duce de la Norreport la Oesterport[26]; era spre şase şi jumătate după-amiază. Soarele îşi pierduse puterea, nu mai rămăsese decât amintirea lui pierdută într-o dulce rază semănată peste peisaj. Natura respira mai liber. Lacul era calm, lucios ca o oglindă. Vilele liniştite de pe Blegdammen se reflectau în apa de culoarea metalului. Atât cărarea cât şi casele de pe malul celălalt erau slab luminate de ultimele licăriri ale soarelui. Cerul era limpede, un norulcţ aluneca tiptil şi se pierdea în oglinda lacului în care-l priveam. Nu mişca nici o frunză. Era ea. Ochii nu m-au

[26]Porţi ale unui vechi zid de apărare al Copenhagăi.

înşelat, numai paltonul verde a făcut-o. Deşi aşteptam de. Mult clipa asta, mi-a fost imposibil să-mi domin emoţia. Era singură. Am şi uitat cum era îmbrăcată, dar acum am o imagine mult mai clară a ei. Era singură, ocupată cu gândurile ei. Aceste gânduri păreau să ţească o imagine de dorinţe şi de presentimente, imagine inexplicabilă, ca suspinele tinerelor fete. Este în floarea vârstei ei.

O fată nu se dezvoltă ca un băiat, ea nu creşte, ea se naşte. Un băiat se tot dezvoltă şi are nevoie pentru asta de mult timp, o fată se naşte vreme îndelungată, şi se naşte femeie; doar clipa acestei naşteri vine târziu. De aceea ea se naşte de două ori a doua oară când se mărită; ori poate atunci încetează a se mai naşte?! Atunci e gata născută. Numai Minerva a ieşit din capul lui Jupiter gata formată ca femeie, numai Venus a ţâşnit fată tânără din spuma mării, de o tinereţe eternă, neschimbătoare. Femeia nu se trezeşte succesiv, ci dintr-o dată, de aceea ea visează mult timp, dacă nu se întâmpla ca bărbaţii să-i strice prea devreme visul, trezind-o. Această visare e o bogăţie uluitoare. Era ocupată nu cu ea, ci cu interiorul ei şi această ocupaţie era ea însăşi odihnitoare şi calmă. Numai prin aceasta o fată e bogată şi a o îmbrăţişa înseamnă a deveni bogat tu însuţi. E bogată, dar nu ştie. E bogată, e o comoară. O învăluia o pace mângâietoare şi puţină melancolie. Era atât de uşoară încât puteai s-o cântăreşti din ochi, uşoară că Psyche purtată de spiriduşi, ba chiar mai uşoară de vreme ce se ducea pe sine.

Dogmaticii discută mult despre înălţarea la ceruri; mie nu mi se pare de neconceput, pentru că Madona nu era din lumea aceasta; o fată tânără e uşoară că un fulg, iată ce e de neînţeles, căci sfidează legile gravitaţiei. Nu observă nimic şi din cauza asta nu se vedea observată. Mă ţineam la distanţă şi-i sorbeam din ochi imaginea. Mergea agale, tihna ei şi calmul lucrurilor înconjurătoare n-au fost tulburate de nici o grabă.

Un puşti care pescuia stătea pe malul lacului; ea s-a oprit, s-a uitat la suprafaţa lacului, la undiţă. Nu se grăbea, căuta puţină răcoare. Şi-a desfăcut fularul pe care-l avea în jurul gâtului, un gât alb ca neaua, cald şi plinuţ, pe care l-a învăluit o boare venind dinspre lac. Puştiului nu-i plăcea că e privit de cineva şi a întors spre ea o privire flegmatică.

Era ridicol şi mi-a părut bine că ea a râs de el. Câtă tinereţe în râsul ei! Sunt sigur că dac-ar fi trebuit să se bată cu puştiul nu i-ar fi fost teamă de el. Ochii îi erau mari şi strălucitori; dacă i-ai fi privit de aproape ai fi zărit un licăr întunecos care te lăsa să

ghiceşti profunzimi insondabile. Erau puri şi inocenţi, dulci şi calmi, plini de veselie când surâdea. Nasul era fin arcuit şi, privindu-l dintr-o parte, ai fi observat că se pierdea sub frunte, devenind din ce în ce mai subţire şi un pic rebel. Şi-a reluat mersul şi eu am urmat-o. Din fericire pentru mine, pe cărarea aceea se mai plimbau şi alte persoane; ca s-o las să se îndepărteze câtuşi de puţin, schimbam cu câte cineva vorbe de circumstanţă, şi dacă ea se îndepărta îndeajuns, o ajungeam din urmă mergând deci în alt ritm decât cel care era al ei. Se îndrepta spre Oesterport. Doream s-o văd mai de aproape, fără să fiu văzut. Şi deodată mi-a trecut prin cap o idee: să intru în casa care era la un colţ al drumului. Cunoşteam familia şi în felul ăsta îi făceam şi o vizită. Am depăşit-o, mergând întins şi fără a arăta în nici un fel că m-ar interesa. I-am mers înainte o bună bucată de drum, am intrat în casa din colţ, i-am salutat, pe rând, pe toţi membrii familiei şi m-am aşezat la fereastra ce dădea spre cărare. Se apropia şi eu nu mă săturam s-o privesc, în timp ce conversam cu gazda, la un ceai, în salon. După cum păşea, nu arăta să fi făcut vreo şcoală de dans; şi cu toate astea, mersul ei nu era unul comun. Avea în el mândrie şi nobleţe simplă, ca şi o oarecare nepăsare. Fereastra nu-mi îngăduia o vedere prea lungă a cărării, ca s-o pot privi fără încetare, în schimb puteam vedea pasarela peste lac şi, spre marea mea mirare, am văzut-o din nou. Şi un gând îmi dădu pe neaşteptate ghes: nu cumva locuieşte prin împrejurimi, unde familia ei va fi închiriat pentru vară un apartament? Începusem să regret vizita, temându-mă că fata nu se va întoarce pe aceeaşi cărare şi că deci am s-o pierd din ochi. Nu puteam să cred altceva văzând-o la capătul celălalt al pasarelei. Dar iat-o că reapare foarte aproape de mine. Brusc mă ridic să-mi iau pălăria şi bastonul, să plec după ea, să încerc s-o depăşesc de câteva ori şi tot de atâtea ori să rămân în urma ei cu scopul de a descoperi unde locuieşte. Dar, vai, în marea mea grabă avui nenorocul să dau peste o doamnă care tocmai servea ceaiul celor prezenţi. S-a auzit un ţipăt teribil, eu am încremenit cu pălăria şi bastonul în mână şi cu unicul gând de a scăpa cât mai repede şi oricum de acolo.

Ca să mă scuz într-un fel onorabil şi să-mi şi motivez plecarea, exclamai patetic: mă voi exila precum Cain departe de aceste locuri cărora le-a fost dat să vadă acest ceai vărsat!

Dar, ca şi cum totul conspira împotriva mea, gazda avu ideea nefericită să-mi completeze afirmaţia şi să jure că nu-mi va permite să plec până când nu voi simţi cum se cuvine gustul

ceaiului, după ce le voi fi servit eu însumi pe distinsele doamne cu alt ceai, în locul celui vărsat, şi după ce, în acest fel, voi fi reparat ceea ce stricasem. Cum eram convins de faptul că pentru gazda mea era o politeţe să-mi ceară, în aceste împrejurări, să mă las constrâns să fac acest lucru, nu mai văzui nici o ieşire. Fala dispăruse.

16 mai.

Cât e de plăcut să fii îndrăgostit şi mai ales cât e de interesant să ştii că eşti. E o diferenţă aici. Pot să mă înfurii la gândul că pentru a doua oară am lăsat-o să-mi scape; dar lucrul acesta îmi poate face şi plăcere. Imaginea pe care o am despre ea este când reală, când ideală. O evoc şi pentru că ea reprezintă realitatea sau pentru că realitatea îi este cauză mi se pare plină de vrajă. Nerăbdarea mi-a dispărut, căci ştiu că nu poate fi decât din Copenhaga şi pentru moment asta-mi ajunge. E un noroc şi e condiţia ca imaginea ei să reapară; trebuie să savurez totul pe îndelete. Îmi trebuie mult calm, căci sunt copilul răsfăţat al zeilor, căruia îi este dată rara fericire de a fi încă o dată îndrăgostit. Nici un fel de artă, nici un studiu nu pot face să apară dragostea; ea este un dar. Dar dacă am reuşit să fac să apară o nouă dragoste, sunt curios să ştiu cât timp voi putea s-o păstrez. Voi avea pentru ea mai multă grijă decât am avut pentru prima mea dragoste. Norocul nu ne răsfaţă prea des, dar dacă vine e cazul să profităm. Căci tristeţea nu e c-ar fi greu să seduci o fată, ci că e greu să găseşti una care să merite osteneala. Dragostea e plină de mistere, cei mai mulţi indivizi se aruncă în necunoscutul, ei cu capul în jos, se logodesc sau fac alte prostii şi, iată, cât ai bate din palme, totul e gata fără ca ei să fi aflat ce au câştigat ori ce au pierdut. De două ori a apărut şi a dispărut; asta înseamnă că de-acum înainte va apărea mai des. Explicându-i faraonului un vis, Iosif îi spunea: „Dacă visul s-a repetat, înseamnă că nu va întârzia să se împlinească". Ar fi totuşi interesant să poţi vedea cu oricât de puţin timp înainte forţele a căror apariţie condiţionează o existenţă. În aceste clipe viaţa ei curge liniştit; n-are nici o bănuială de existenţa mea, încă şi mai puţin de ceea ce se petrece în mine şi încă şi mai puţin de siguranţa cu care gândurile mele îi cutreieră viitorul. Pentru că e în firea mea să mă apropii din ce în ce mai mult de realitate şi să câştig în felul acesta din ce în ce mai multă forţă. Dacă se întâmpla ca la primă privire o fată să-mi provoace o impresie atât de puternică încât să nască în imaginaţia mea chipul idealului, realul, din acel moment, nu mai este de dorit; şi dacă

lucrul acesta se întâmpla, oricât ai fi de experimentat, eşti copleşit de fericire. Pe cei care, în această situaţie fiind, nu se bazează nici pe capaCâtătea proprie de a duce totul spre reuşită, nici pe farmecul personal, îi sfătuiesc să atace puternic chiar din acest moment, căci, copleşiţi cum sunt de fericire, capătă în acelaşi timp şi forţe supranaturale. Această stare de copleşire e un amestec bizar de simpatie şi de egoism. Vor pierde însă marea plăcere, aceea de a se bucura de situaţie, întrucât fiind în ea, n-o pot vedea. Greu de spus ce e cel mai frumos, uşor de spus ce e cel mai interesant. Bine e să ţii totdeauna undiţa din scurt. Căci marea plăcere e, în fond, aici. Simpla posesiune nu e mare lucru, iar mijloacele de care se serveşte o anumită specie de amanţi sunt în general din cele mai mediocre; aceştia nu dispreţuiesc nici banii, nici puterea, nici influenţa altora, nici somniferele etc. Dar poate fi dragostea o mare bucurie dacă nu există din partea unuia dintre cei doi abandonul absolut? Pentru asta însă trebuie să ai multă minte, ceea ce acestui soi de amanţi le lipseşte.

19 mai.

Cordelia! Aşadar se numeşte Cordelia! Un nume frumos, ceea ce nu e lipsit de importanţă, fiindcă se întâmpla de atâtea ori să aşezi vorbele cele mai tandre lângă un nume jenant de urât. Am recunoscut-o de departe, era cu două fete, ambele mergând în stânga ei. După cum mergeau mi-am dat seama de faptul că se vor opri în curînd. Mă aflam în colţul străzii, citeam un afiş trăgând cu coada ochiului la necunoscuta mea. Şi-au spus la revedere, cele două au plecat în direcţia opusă, ea s-a îndreptat spre locul unde mă găseam eu. Atunci una din cele două fete s-a întors din drumul ei şi a strigat-o destul de tare pentru ca eu s-o pot auzi: Cordelia! Cordelia! Apoi a venit şi cealaltă, a treia, şi au ţinut sfat intim împreună, pe şuşotite, aşa că urechea mea, deşi s-a ascuţit cât a putut, n-a prins nimic. Apoi au râs toate trei şi au plecat cu pas înviorat în direcţia în care merseseră cele două la început. Le-am urmărit. Au intrat într-o casă de pe Ved Stranden.

Aici am aşteptat mult, convins că Cordelia seva întoarce singură. Dar nu s-a întors. Cordelia! Un nume cu adevărat minunat! Tot aşa se numea cea mai mică dintre fiicele regelui Lear, acea fată minunată căreia îi plăcea adevărul. Aşa e şi Cordelia mea. Îi seamănă, sunt sigur. Numai că la ea modul de a spune adevărul trebuie să fie altul, şi anume printr-un sărut. Ce buze debordând de sănătate! N-am văzut niciodată altele mai

frumoase! Misterul în care îmi place să învălui această nouă întâmplare în propriii mei ochi este o dovadă că sunt îndrăgostit cu adevărat. Orice dragoste are în ea propriu-i mister; aşa şi dragostea perfidă, dacă are în ea elementul estetic necesar.

Nu mi-a trecut niciodată prin cap să mă confesez altora, nici să mă laud cu aventurile mele. De aceea sunt aproape mulţumit că nu-i cunosc adresa, ci doar un loc unde vine din când în când. E posibil ca tocmai din pricina asta să mă fi apropiat de ţinta mea. Pot să fac tot felul de observaţii fără a-i trezi atenţia şi, plecând de la acest punct sigur, să-mi uşurez intrarea în familia ei. Dacă această împrejurare se va dovedi însă un obstacol, ei bine, îl voi accepta! Tot ce voi face va fi con amore; aşa şi iubesc: con amore.

20 mai.

Azi am aflat câte ceva despre casa în care a dispărut atunci. Trăieşte acolo o văduvă cu trei fete, gata să-ţi furnizeze oricâte informaţii vrei, cu condiţia ca şi ele să ştie ceva. Singura dificultate ar fi să poţi înţelege aceste informaţii la puterea a treia, fiindcă fetele vorbesc toate în acelaşi timp.

O cheamă Cordelia Wahl şi e fiica unui căpitan de marină, mort cu câţiva ani în urmă, ca şi mama fetei, de altfel. Era un om dur şi sever, în prezent ea locuieşte la sora tatălui ei, despre care se spune că are caracterul acestuia, altfel damă respectabilă. Până aici e bine, dar mai mult despre această casă fetele nu ştiu nimic, căci nici ele n-au văzut-o niciodată, în schimb Cordelia vine des pe la ele.

Împreună, fetele urmează cursurile regale de bucătărie. De obicei, vine pe aici la primele ore ale după-amiezii, uneori chiar dimineaţa, niciodată seara, căci văduva duce o viaţă destul de austeră. Aici se opreşte tot ce ştiu şi nu văd în nici un chip putinţa vreunui pod până la casa Cordeliei. Vasăzică are idee despre tristeţile şi mizeriile vieţii. Cine ar fi putut spune aşa ceva despre ea? Cum însă aceste amintiri sunt de la o vârstă foarte fragedă, probabil că nici nu şi-a dat seama de ele. Şi asta c bine, n-au corupt-o, i-au salvat feminitatea. Pe de altă parte, dacă ştii să evoci acest trecut, poţi să-i sporeşti feminitatea. Aceste lucruri provoacă, în general, mândrie, dacă nu s-a întâmplat să aibă un efect cu totul zdrobitor, ceea ce e departe de ea, asta se vede.

2l mai.

Locuieşte lângă metereze, loc cu totul nefavorabil mie, căci nu sunt nici vecini în partea opusă casei, a căror cunoştinţă s-o poţi face, nici localuri publice de unde ai putea să observi fără a

fi observat. Meterezele astea nu-s bune deloc, eşti prea tare văzut. Dacă te plimbi pe stradă, nu c recomandabil s-o iei pe lângă metereze, fiindcă pe acolo nu se plimbă de obicei nimeni, deci atragi imediat atenţia; dacă te plimbi pe partea caselor, nu mai vezi nimic. Casa e pe colţ. Din stradă se văd ferestrele care dau spre curte, în vecinătate nu mai e nici un imobil. Cred că pe acolo trebuie să fie dormitorul ei.

22 mai.

Azi am întâlnit-o prima oară la doamna Jansen. I-am fost prezentat. Nu părea să-i fi făcut vreo impresie. M-am făcut cât de insignifiant am putut, ca s-o observ bine. N-a rămas decât câteva minute, pentru că venise să-şi ia prietenele cu care urma să plece la cursurile de bucătărie. S-a întâmplat să rămânem singuri în salon cât timp domnişoarele Jansen şi-au schimbat ţinuta, îmbrăcându-se pentru oraş, şi în acest timp eu, luând o atitudine rece şi indiferentă, i-am aruncat câteva cuvinte, ca din politeţe, pe care ea le-a onorat cu o politeţe nemeritată. Apoi au plecat. Le-aş fi putut oferi compania mea, dar asta ar fi fost de ajuns ca să desconspir curtezanul din mine, şi apoi sunt convins că nu în acest mod aş fi putut s-o cuceresc. Nu, eu am preferat să fac altceva: le-am urmat la câţiva paşi o scurtă bucată de drum, apoi, pe alt drum, şi mult mai repede decât ele, m-am îndreptat spre Şcoala regală de bucătărie, astfel că, ajungând în colţul străzii Kongensgade, le-am depăşit aproape în fugă, spre marea lor uimire, fără să le salut şi fără să le dau cea mai mică atenţie.

23 mai.

A devenit o necesitate pentru mine să-mi creez motive de a vizita această familie; toate armele-mi sunt gata, cum spun militarii. Dar se pare că treaba devine complicată şi grea. N-am mai văzut familie care să trăiască atât de izolat. Doar ea şi această mătuşă a ei. Nici un frate, nici un văr, nici măcar o vagă rudă îndepărtată, nimeni de braţul căruia să poţi ieşi în lume.

Eu în schimb mă plimb totdeauna cu unul din braţe liber doar-doar o apărea o rudă cât de îndepărtată sau vreo prietenă pe care s-o pot agăţa cu acest braţ şi pentru nimic în lume n-aş ieşi cu câte o persoană de fiecare braţ, căci unul rămâne harponul totdeauna pregătit... Dar nu e bine ca o familie să trăiască izolată; biata fată e lipsită de şansa de a cunoaşte lumea, ca să nu mai vorbim de alte consecinţe periculoase pe care acest lucru le-ar putea avea şi care se plătesc totdeauna scump. Acelaşi lucru se întâmpla în cazul cererilor în căsătorie. Printr-o asemenea izolare te aperi cel mult de hoţii mărunţi, căci

într-o casă care primeşte mult, ocazia îl face pe hoţ. Dar în cazul ei regula asta nu se poate aplica, nefiind cine ştie ce de furat la fetele tinere; când au. Şaisprezece ani, inima lor e ca o ruletă de croitorie pe care au însemnat tot soiul de nume; or eu n-am deloc chef să-mi scriu numele acolo unde şi le-au mai scris şi alţii. Nu mi-a trecut niciodată prin cap să-mi scriu numele pe un geam, pe pereţii unei crâşme, pe un copac sau pe vreo bancă din parcul Frederiksberg.

27 mai.

Cu cât o privesc mai mult, cu atât îmi dau seama de faptul că e o fiinţă izolată. Şi e ceea ce n-ar fi trebuit să se întâmple, mai ales acum când e tânără; căci dezvoltarea se bazează în mod esenţial pe reflecţie, iar pentru reflecţie prezenţa altuia îţi este absolut necesară. O fată tânără nu trebuie să fie, din această pricină, interesantă, căci în acest „interesantă" există totdeauna reflecţia asupra ci înseşi, aşa cum artă este reprezentativă pentru artist. O fată tânără care speră să placă făcându-se interesantă nu vă plăcea decât sieşi. Tocmai acest lucru e de obiectat, din punct de vedere estetic, oricărei forme de cochetărie. Altceva e tot ce se numeşte impropriu cochetărie, şi care ţine de fire; de pildă, pudoarea feminină, totdeauna cea mai frumoasă dintre cochetării. O fată care se face interesantă va reuşi poate să placă, dar numai unor bărbaţi care îi seamănă; aşa cum şi-a pierdut ea feminitatea, tot astfel şi-au pierdut virilitatea bărbaţii cărora că le place. O fată nu devine interesantă decât în relaţiile ei cu alţi bărbaţi. Deşi femeia aparţine sexului slab, în tinereţe, mai mult decât bărbaţii, ea trebuie să fie, în mod esenţial, singură, trebuie să-şi fie suficientă sieşi, deşi doar printr-o iluzie ajunge să-şi poată fi sieşi suficientă: cu această zestre de prinţesă a dotat-o natura. Şi numai abandonându-se acestei iluzii se poate izola. M-am întrebat totdeauna de ce faptul de a fi în relaţii cu alte fete e dăunător pentru orice fată; evident, pentru că asemenea relaţii nu. Înseamnă nimic pentru ea, în schimb îi tulbură iluzia, fără a i-o explica. Destinul cel mai profund al femeii e să fie tovarăşa bărbatului, în timp ce tovărăşia cu persoane de acelaşi sex n-o face decât damă de companie. Chiar limbajul este semnificativ din acest punct de vedere, căci el vorbeşte de bărbat ca despre un stăpân, iar despre femeie nu ca de o servitoare sau ceva asemănător, nu; limbajul aduce aici o determinăre de esenţă: femeia e tovarăşă, nu damă de companie. Dacă mi s-ar cere să-mi imaginez idealul unei fete, eu aş vedea-o singură, consacrată

sieşi şi mai ales fără prietene.

E adevărat că graţiile erau trei, dar nimeni, sper, n-a avut neghiobia să şi le imagineze vorbind împreună; în trinitatea lor taciturnă, ele sunt o frumoasă unitate feminină. În această privinţă aş fi aproape tentat să recomand gineceul, acel spaţiu de locuit rezervat exclusiv femeii de către grecii antici, dacă această constrângere n-ar avea totuşi efecte dăunătoare. Ar fi cu totul de dorit pentru o fată să-şi păstreze totdeauna libertatea, dar aceasta fără să i se ofere ocazia. Doar aşa ar fi frumoasă şi ar evita să fie interesantă. Unei fete care frecventează alte fete nu-i e de nici un folos să-şi pună voal de virgină sau de tânăra căsătorită; în schimb, bărbatul care are destul simţ estetic va găsi oricând de cuviinţă să ceară ca fata care este inocentă în cel mai pur sens al cuvântului să i se prezinte voalată, deşi voalul nupţial nu mai este obligatoriu. Pentru educaţia severă pe care a primit-o Cordelia, datorită căreia trăieşte acum atât de retrasă încât de bucurie îmi vine să mă arunc de gâtul mătuşii ei, aduc cinstire tatălui şi mamei sale. Ignoră plăcerile lumii, îi e străină blazarea puerilă. E mândră, nu cedează plăcerilor după care fug celelalte fete, şi găsesc că asta e şi ceea ce trebuie. Luxul şi podoaba n-o atrag cu forţa de nestăvilit cu care le atrag pe alte fete. Îi place să polemizeze, ceea ce e foarte bine ţinând cont de starea ei de entuziasm. Trăieşte în lumea imaginaţiei. Dacă ar începea pe mâini nepricepute, rezultatul ar fi ceva prea puţin feminin, tocmai pentru că ea are atâta feminitate.

30 mai.

Drumurile noastre au început să se întretaie mai peste tot. Azi am întâlnit-o de trei ori. Îi cunosc şi cele mai neînsemnate plecări în oraş, locurile unde se opreşte şi momentele când pot s-o întîlncsc. Dar toate acestea nu-mi facilitează în nici un fel vreo discuţie între patru ochi cu ea; dimpotrivă, trebuie să fac un efort enorm. Întâlniri care m-au costat ore de aşteptare le arunc acum că pe nişte fleacuri; n-o întâlnesc, de fapt, ci ating uşor partea marginală a existenţei ei. Dacă aflu că se va duce la doamna Jansen, nu ţin neapărat s-o întâlnesc, afară de cazul în care aş dori să fac vreo observaţie oarecare; prefer s-ajung puţin mai înainte la doamna Jansen şi să ies pe uşă tocmai când ea intră sau s-o întâlnesc pe trepte şi să trec pe lângă ea foarte grăbit. Acestea sunt primele verigi ale lanţului pe care-l voi strânge în jurul ei. N-o opresc niciodată pe stradă, o salut fără să mă apropii de ea, dar o ochesc de departe.

O miră foarte tare faptul că ne tot întâlnim. Simte, fără

îndoială, că la orizont a apărut un astru nou care, în mişcarea lui teribil de perfectă, exercită o influenţă tulburătoare asupra astrului ei. Dar n-are nici cea mai mică idee de legea care guvernează această mişcare, şi e tentată să se uite în stânga şi în dreapta ca să descopere unde s-ar afla ţinta. Nu-i trece prin cap că chiar ea este acea ţintă. I se întâmpla şi ei ceea ce i se întâmpla anturajului meu; toţi cred că mă preocupă o grămadă de afaceri, pentru că sunt într-un dutevino continuu, şi spun că Figaro: una, două, trei, patru intrigi deodată, iată plăcerea mea. Dar eu trebuie să-i cunosc bine, de la început, întreaga viaţă spirituală, înainte de a-mi începe atacul. Cei mai mulţi bărbaţi savurează fetele aşa cum savurezi o cupă de şampanie; adică într-o clipă spumoasă; o, se-nţelegc că e prea frumoasă clipa asta, şi de la cele mai multe fete e tot ce poţi lua, dar în cazul ei e de luat mai mult.

Dacă individualitatea e mult prea slabă pentru a suporta claritatea şi transparenţa, ei bine, te bucuri de ceea ce e obscur. În aparenţă, Cordelia le poate suporta.

În dragoste interesul creşte cu cât te abandonezi mai mult. Plăcerea clipei e un viol, într-un sens spiritual, se-nţelege, dacă nu în aparenţă, iar în cazul unui viol plăcerea nu e decât imaginară, e ca un sărut furat, adică nu e nimic. Altceva ar fi dacă ai putea convinge o fată că pentru a se putea bucura de libertate ea n-ar avea de făcut altceva decât să se abandoneze, să recunoască în acest abandon suprema ci fericire, pe care s-o obţină cu preţul multor insistenţe, rămânând liberă în acelaşi timp; atunci ai putea vorbi de plăcere, Şi ca să ajungi aici vei avea totdeauna nevoie de influenţa spirituală.

Cordelia! Ce nume frumos! Stau acasă şi exersez să pronunţ ca un papagal: Cordelia, Cordelia, Cordelia mea, tu, Cordelia mea! Nu mă pot împiedica să nu surâd la ideea că într-o zi voi pronunţa aceste vorbe cu plictis. Trebuie să faci mereu studii prealabile, trebuie să pui totul la punct. Nu e de mirare că poeţii cizelează bine acest prim moment al tutuielii, acest frumos moment în care îndrăgostiţii coboară ad'înc în apele dragostei şi numai după ce ies din acest botez se înţeleg bine, ca nişte vechi cunoştinţe, deşi nu se cunosc decât de o clipă. Pentru o fată nu există alt moment mai frumos şi ca să se poată bucura din plin trebuie să-i fii şi catehumen şi preot. Cu un dram de ironie poţi face din clipa următoare acestui moment una dintre cele mai interesante din câte există, ea echivalând cu o goliciune spirituală. Ca să nu tulburi actul trebuie să dai dovadă de multă

poezie. Cei care-l tratează în bătaie de joc trebuie să fie neîncetat la pândă.

2 iunie.

E mândră, am constatat asta de multă vreme. Când se află undeva cu cele trei surori Jansen, ea vorbeşte cel mai puţin; este evident că vorbăria lor o plictiseşte. Un surâs în colţul buzelor îmi spune că aşa stau lucrurile.

În alte momente, spre marea uimire a surorilor Jansen, se înflăcărează ca un băieţoi. Eu nu mă mir, eu pot să-mi explic această stare de înflăcărare gândindu-mă la copilăria ei. N-a avut decât un frate, mai mare decât ea cu un an, deci tot ce a cunoscut îndeaproape a fost tatăl şi fratele ei, apoi a trăit întâmplări destul de triste, în general lucruri care-ţi taie cheful de pălăvrăgeală ordinară. Tatăl şi mama ei n-au fost fericiţi împreună. Ceea ce pe o fată oarecare o atrage, pe ea o lasă indiferentă. S-ar putea chiar să nu ştie care e rolul adevărat al unei fete. Poate că uneori îşi doreşte să nu fie fată, ci băiat. Are imaginaţie, caracter, pasiune, pe scurt tot ce e esenţial, dar nu suficient gândit în sine. Azi, o întâmplare mi-a confirmat această credinţă. Ştiu de la familia Jansen că nu se instruieşte în muzică, acest lucru fiind ceva contrar principiilor mătuşii sale. Şi e ceea ce-mi trezeşte regrete, căci prin intermediul muzicii te poţi înţelege foarte bine cu o fată, cu condiţia, evident, să nu pozezi în cunoscător.

Am ajuns la doamna Jansen şi am întredeschis uşa fără să fi bătut, imprudenţă care în cazul de faţă mi-a fost de folos; alteori o corijez bătând caraghios în uşa deja deschisă. Ea era la pian, singură, creându-mi chiar impresia că ceea ce făcea, făcea pe ascuns; cânta o arie suedeză. Nu pot spune că are o mare dexteritate, se cam grăbea, dar s-au auzit şi sunete destul de dulci. Am închis uşa şi am rămas afară, ascultând nuanţe ale stărilor ei de suflet. Uneori punea în muzică atâta pasiune, încât m-am gândit imediat la Mettelil[27], cea căreia îi ţişnea laptele din sâni când pişcă harpa cea de aur. Avea multă melancolie, dar şi un ce ditirambic, dicţiunea ei. Dacă atunci aş fi intrat brusc în cameră aş fi fost martorul ocular al acelui moment, dar în acelaşi timp aş fi făcut şi o prostie. Amintirea nu are doar rolul de a conservă, ci şi de a spori; orice lucru pătruns de amintire are asupra noastră efect dublat. Găsim adesea în cărţile bisericeşti câte o floricică pusă acolo într-un moment de fericire, dar mult

[27]Personaj dintr-o veche baladă daneză.

mai frumoasă trebuie să fie amintirea pe care gestul acesta o trezeşte. Cordelia ascunde faptul că ştie să cânte la pian ori poate nu ştie decât această arie suedeză? Să aibă o importanţă anumită pentru ea? Nu ştiu nimic din toate acestea şi tocmai de aceea acest incident îmi este de cea mai mare importanţă. Îndată ce voi avea prilejul, zilele acestea, să vorbesc mai îndeaproape cu ea, o voi aduce la acest capitol delicat şi o voi face să cadă în capcană.

3 iunie.

Nu m-am hotărât încă în ce mod ar trebui s-o înţeleg, de aceea stau liniştit, retras, ca o santinelă care aşteaptă şi îşi aşterne din când în când urechea la pământ să prindă cel mai mic zgomot pe care l-ar face inamicul. Fiindcă cu nu exist pentru ea, aceasta nu e o relaţie negativă, ci una inexistentă. Până acum n-am îndrăznit să fac nici o experienţă. Romancierii ar spune în cazul ăsta: o vezi şi o iubeşti. Mă rog, aşa ar fi dacă dragostea n-ar implica oarecare dialectică.

Căci, la urma urmei, ce ne-au învăţat romanele de dragoste? Nimic în afară de mici minciuni care te-ar putea ajuta să-ţi simplifici sarcina. Acum, când am adunat atâtea date despre ea, concepţia pe care mi-o făcusem s-a modificat mult, atât în favoarea ei, cât şi în favoarea mea. E drept că nu vezi oricând o fată care să se plimbe singură prin oraş, şi mai ales nu vezi această fată plonjând în gândurile ei. La prima întâlnire cu ea, când a trecut foarte bine examenul criticii mele severe, impresia pe care mi-a lăsat-o a fost fermecătoare. Dar farmecul trece la fel de repede ca şi ziua de ieri. Nu mi-am închipuit-o nici în anturajul în care trăieşte, nici familiarizată atât de repede cu furtunile vieţii.

Aş vrea mult să-i cunosc adevăratele sentimente. Cred că n-a fost niciodată îndrăgostită, prea pare cu capu-n lună; în orice caz, nu face parte din categoria demoazelelor, teoretic pline de experienţă, pentru care e atât de gelaufig[28] să se imagineze, cu mult înainte de vremea cuvenită, în braţele unui soţ iubit. Personajele din viaţa reală cu care ea a avut de-a face n-au reuşit să-i tulbure modul de a concepe visul şi realitatea. Inima ei e hrănită şi acum cu ambrozia divină a idealurilor.

Numai că idealul ei nu e nici o veselă păstoriţă, nici o eroină de roman, nici o îndrăgostită, ci o Jeanne d'Arc sau cam aşa ceva. Rămâne de aflat dacă feminitatea ei este atât de puternică încât fiecare gest pe care-l face să fie întruchiparea acestei

[28]în germană în text: uşor.

feminităţi sau dacă nu cumva o consideră ca pe o stare de care să te poţi bucura cum te bucuri de frumuseţe şi de farmec. Rămâne de aflat dacă se poate întinde mai mult coarda. Să găseşti o feminitate necontrafăcută e mare lucru, dar mă tem că dacă risc o schimbare, voi găsi interesantul. Şi ceea ce aş putea face în acest caz ar fi să-i pun un pretendent în braţe. E o prejudecată credinţa că aşa ceva i-ar dăuna unei fete. E drept că, dacă ea e o plantă foarte fină şi delicată, care nare decât o calitate în viaţa ci şi anume farmecul, e mai bine ca ea să nu fi auzit niciodată vorbindu-sc de dragoste; dar, dacă lucrurile stau altfel, e un câştig, şi n-aş ezita niciodată să-i aduc un pretendent, dacă nu cumva există unul. Dar acest pretendent nu trebuie să fie o caricatură, bun la nimic. Trebuie să fie un tânăr respectabil, chiar binevoitor, dar nu pe măsura pasiunii fetei. Un astfel de bărbat va fi tratat de către ea de sus, fata va pierde cheful pentru iubire, îşi va pierde încrederea în propria sa realitate când va vedea cui îi este destinată şi cam ce îi oferă viaţa. Va spune: dacă asta e a iubi, mai bine mă lipsesc. În dragostea ei, va deveni mândră, mândrie care o face interesantă; în sfârşit, poate pătrunde în acelaşi timp e mult mai aproape de pierderea de sine, fapt care o face încă şi mai interesantă. E bine de cunoscut cercul prietenilor ei, pentru a şti dacă nu există acolo un pretendent. Cum la ea acasă nu vine nimeni, nu i se poate prezenta în acest mod nici o ocazie, dar ea frecventează alte familii, unde s-ar putea să existe vreunul. E totdeauna nesigur să-i vii cu un pretendent înainte de a fi bine informat în această privinţă; doi pretendenţi egal de neînsemnaţi ar putea dăuna prin precaritatea lor.

În sfârşit, trebuie să văd dacă nu există pe undeva vreun amorez care nu îndrăzneşte deocamdată să se arate, unul dintre cei care sunt mereu în căutare de gâsculiţe, dar pe care să-l fi descurajat o casă atât de claustrată cum este a ei. Principiul strategic, legea care trebuie să guverneze toate mişcările în această campanie, va fi de a nu intra în relaţie cu ea decât atunci când situaţia va prezenta interes. „Interesantul" e terenul pe care se va duce lupta, tot potenţialul lui trebuie epuizat. Dacă nu m-am înşelat prea mult, firea ei pare să fie în armonie perfectă cu interesul meu, în sensul că ceea ce s-a întâmplat să cer a fost ceea ce ea ar fi dorit să dea, ceea ce ca însăşi ar fi cerut.

Căci esenţialul constă, în aceste treburi, de a afla ce poate da faţă, de ce şi ce cere.

Din această cauză toate aventurile mele de dragoste au pentru mine realitate, sunt un element al vieţii, o perioadă de formare în care mă simt foarte bine; adaug adesea câte o iscusinţă: am învăţat să dansez fiindcă aşa cerea prima fată pe care am iubit-o, am învăţat franţuzeşte de la alta. Pe atunci, domeniul meu de atac era piaţa publică, aşa cum e pentru toţi nătărăii, şi am fost deseori înşelat. Azi nu fac nimic înainte de a negocia. Dar dacă ea, prin viaţa austeră pe care o duce, a epuizat vreo latură a interesantului? E cazul să găsesc un alt aspect care, la prima vedere, să fie lipsit de această calitate, dar care cu timpul să-i devină interesant. În acest scop nu voi alege poeticul, ci prozaicul. Să începem deci astfel. Să începem prin a-i neutraliza, cu bun simţ şi zeflemea prozaică, feminitatea; nu direct, ci indirect. Ne vom ajuta şi de ceea ce este absolut neutru: gândirea. Îşi va pierde feminitatea, situaţie în care îi va fi imposibil să se izoleze; se va arunca în braţele mele. Nu ca atunci când i-aş fi amant, ci pentru că n-o să ştie ce să faeă. Şi atunci feminitatea ei se va trezi, dar trebuie căutată în colţurile cele mai ascunse, pentru a o aduce la elastiCâtătea supremă. Trebuie adusă în situaţia de a se lovi de un obstacol real, de a-l depăşi, în acest mod feminitatea ci va atinge un apogeu aproape supranatural şi ea îmi va aparţine cu o pasiune suverană.

5 iunie.

N-aveam deloc nevoie să merg prea departe. Frecventează familia domnului Baxter, negustorul de mărfuri cu ridicată. Am întâlnit-o acolo; şi am mai întâlnit acolo şi un bărbat, care pică la timp pentru proiectele mele: Eduard, fiul negustorului, nebuneşte îndrăgostit de ea. Acest lucru se vede imediat dacă-i priveşti atent familia. Lucrează cu tatăl lui. E un tânăr frumos, destul de agreabil, puţin timid, ceea ce în ochii ei nu înseamnă nimic rău. Bietul Eduard! Nu prea ştie cu ce să înceapă ca să-i facă cunoscută dragostea lui. Seara, când ea este acolo, Eduard îşi etalează toaleta special pentru ea, îşi îmbracă costumul lui negru nou, doar pentru ea, îşi pune manşete doar ca să-l vadă ea, şi face seară de seară figură ridicolă, căci toate celelalte persoane sunt îmbrăcate obişnuit. Tulburarea lui atinge fantasticul, şi numai dac-ar fi fost o mască n-ar fi fost un concurent serios. E greu să tragi vreun profit din această tulburare, dar în acelaşi timp câştigi mult. M-am servit şi eu deseori de o atare tulburare ca să zăpăcesc câte o demoazelă. În general, fetele vorbesc cu total dispreţ despre bărbaţii pe care prezenţa lor îi tulbură, dar asta e doar de ochii lumii; în secret, ele îi iubesc. Puţină tulburare

şi puţină stângăcie flatează vanitatea unei asemenea fete, care astfel îşi poate simţi superioritatea; e ca şi cum ai încuraja-o. Le adormi în felul ăsta şi apoi alegi ocazia în care ele să fie convinse în cel mai înalt grad că tu eşti paralizat de tulburare, pentru a le arăta că de fapt eşti cum nu se poate mai stăpân pe tine. Tulburarea are rolul de a-i lipsi pe bărbaţi de caracterul lor viril, făcând un fel de echilibru al sexelor, căci femeile se simt umilite dacă au nefericirea să constate că nu era vorba dccît de o mască, se ruşinează şi trag de aici concluzia că ele depăşiseră limita. E ca în cazul când un bărbat tânăr a fost tratat prea mult drept un copil.

7 iunie.

Iată-ne prieteni, Eduard şi eu. O prietenie adevărată, bazată pe cele mai bune relaţii, aşa cum nu s-a mai văzut decât în epoca strălucită a Greciei antice. Am devenit repede intimi după ce l-am făcut să-mi spună secretul lui; şi asta după ce l-am antrenat în numeroase discuţii despre Cordelia. Dacă tot îmi spusese atâtea secrete, de ce să nu mi-l fi spus şi pe cel mai important?

Bietul băiat! Suspină de mult timp. Se pune la patru ace de câte ori vine ea, o însoţeşte când se înapoiază seara, inima lui bate îngrozitor de tare la gândul că braţul ei se sprijină de al lui, în drum el observă stelele de pe cer, trage clopoţelul casei, ea dispare, el disperă, dar îi rămâne speranţa pentru data viitoare. Până acum n-a avut curajul să pună piciorul pe pragul casei ei, deşi e singurul care a avut şanse atât de frumoase. Nu mă pot împiedica să-mi bat joc de amărâtul ăsta, deşi găsesc că e ceva frumos în candoarea lui. Cred despre mine că mă pricep îndestul la tot ce este erotism, şi cu toate astea nu-mi amintesc să fi avut vreodată o stare asemănătoare cu a lui, această angoasă şi acest tremurat din pricină de dragoste care să te facă să-ţi pierzi cumpătul. Cunosc, fără îndoială, aceste stări, dar cred că pe mine m-ar face mai degrabă puternic. S-ar putea spune, în acest caz, că eu n-am fost îndrăgostit; e posibil. În orice caz pe Eduard lam dezaprobat, îndemnându-l să aibă încredere în prietenia noastră.

Mâine va avea de făcut un demers decisiv: va trebui să meargă personal la ea ca s-o invite. Am avut ideea atroce să-l determin să mă roage să-l acompaniez. A luat-o drept o dovadă excepţională de prietenie. Ocazia mi se prezintă exact aşa cum aş fi dorit-o, adică voi putea pătrunde ca o furtună. Şi dacă fata a avut cel mai mic dubiu asupra semnificaţiei purtării mele, gestul

care va urma va avea darul să încurce şi mai tare totul. N-am avut niciodată obiceiul să mă pregătesc pentru o conversaţie, dar acum sunt obligat s-o fac ca să mă pot întreţine cu mătuşa ei. Pentru că mi-am asumat sarcina respectabilă de a o îmbrobodi, acoperind astfel terenul pentru atacurile amoroase ale lui Eduard. Am aflat că această mătuşă a locuit cândva la ţară, astfel încât e foarte pricepută în chestii agricole, iar eu, mai citind lucrări de economie agrară, mai beneficiind de lămuririle pe care mi le dădea ea, am făcut progrese în cunoştinţe şi-n aptitudini.

Succesul meu la mătuşa Cordeliei e total. Mă consideră un bărbat aşezat şi înţelept, cu care-ţi face plăcere să discuţi şi care se deosebeşte de fanţii ridicoli. În schimb, Cordeliei se pare că nu-i prea sunt în graţii. E adevărat că feminitatea ei e prea pură şi prea inocentă pentru a pretinde ca orice bărbat să-i facă curte, dar pe de altă parte simt că are intuiţia a ceea ce e rebel în existenţa mea. De câte ori mă aflu instalat în salonul atât de primitor, unde farmecul ei se răspândeşte până în unghere, asupra tuturor celor care intră în legătură cu ea, asupra celor buni ca şi asupra celor răi, simt uneori nevoia să ies din ascunzătoare; căci deşi pentru toţi ceilalţi eu nu fac decât să moţăi nepăsător într-un fotoliu, în realitate sunt continuu la pândă. Aş vrea s-o iau de mână, aş vrea s-o sărut, aş vrea s-o ascund în mine de teamă să nu mi-o fure cumva altul. Seara, când Eduard şi cu mine plecăm de la ea şi când ea îmi întinde mâna pentru a-mi spune la revedere, îi ţin mână în mâna mea şi nu-mi vine să-i dau drumul plăpândei vrăbiuţe. Răbdare! Quod antea fuit impetus, nunc raţio est[29] - cu totul altfel trebuie ea prinsă în colivia mea; şi când o voi prinde, o voi străpunge cu toată puterea dragostei. Clipa aceasta n-a fost în nici un fel alterată de mine nici prin dulcegării, nici prin anticipări inoportune. Poţi să-mi mulţumeşti pentru asta, Cordelia mea! Trudesc să pun în relief contrastul şi întind arcul dragostei astfel încât să facă o rană cât mai adâncă. Ca un arcaş întind şi destind coarda, îi ascult melodia - e muzica mea de război - dar nu ochesc încă, nu pun încă săgeata să sărute coarda. Când un număr mic de persoane cunoscute se adună deseori în aceeaşi încăpere, se formează un fel de tradiţie: fiecare îşi va avea propriul său loc, propriul său rost şi totul capătă înfăţişarea unui tablou pe care-l ai permanent în faţa ochilor, un fel de hartă a terenului. Aşa suntem noi, acum, în casa Wahl.

[29] „Ceea ce era cândva ardoare, acum a devenit metodă" - Ovidiu, Remedia amoris.

Seara se serveşte ceaiul. Mătuşa ei, care până atunci stătea pe sofa, se mută, de regulă, în faţa măsuţei de broderie, de lângă care pleacă Cordelia pentru a se aşeza lângă măsuţa de ceai, în faţa sofalei. Eduard o urmează, eu o urmez pe mătuşă. Eduard face mereu pe secretosul, vrea să-i tot şuşotească şi în general o face aşa de bine încât devine complet mut.

În schimb eu nu fac nici un secret din entuziasmele mele faţă de mătuşă, vorbesc despre cursul pieţei, despre numărul de căni de lapte necesar ca să faci un kilogram de unt, mă servesc nestingherit de un mijloc de comunicare foarte nimerit în cazul de faţă - smântâna şi dialectica putineiului - lucruri pe care orice fată le poate asculta fără să roşească şi care, pe deasupra - ceea ce e partea lor rară - constituie o conversaţie solidă, substanţială şi edificatoare, deopotrivă de înnobilatoare pentru minte şi pentru inimă. E un obicei să neglijez masa cu ceaiuri şi visele lui Eduard şi ale Cordeliei, pentru a visa cu mătuşa. Şi nu e natura mare şi înţeleaptă dacă stai să te gândeşti la producţiile ei? Ce dar preţios e untul, ce rezultat magnific al naturii şi al artei! Sunt aproape sigur că mătuşa n-ar fi capabilă să asculte ce-şi spun Eduard şi Cordelia, ori dacă-şi spun într-adevăr ceva.

În timp ce eu aud foarte bine fiecare cuvânt al lor, văd fiecare mişcare. E ceva care mă interesează foarte tare, căci nu ştii niciodată la ce soi de risc îi zboară mintea unui bărbat aflat la disperare. Cele mai mari nebunii le fac cel mai des bărbaţii prudenţi şi temători. Şi deşi în aparenţă eu îi las în pace, pentru mine este clar că Cordelia mă simte prezent între ea şi Eduard. Noi patru formăm un tablou care mi se pare deosebit. Dacă m-aş gândi la tablouri cunoscute, aş găsi o analogie şi e uşor de ghicit cu ce dacă spun că în forul meu interior mă gândesc la Mefisto; nenorocirea, vai, e că Eduard nu e un Faust.

Şi chiar dacă aş primi să mă metamorfozez eu în Faust, ar fi tot degeaba, căci Eduard n-ar fi cu atât mai puţin în stare să fie un Mefisto. El mă crede îngerul păzitor al dragostei lui şi bine face. E sigur că n-ar putea nimeni să vegheze mai abitir decât mine dragostea lui! I-am promis să conversez cu mătuşa şi mă achit foarte onorabil de această sarcină respectabilă. Biata femeie dispare pur şi simplu sub o grămadă de date de economic rurală! Vizităm împreună bucătăria, pivniţa, podul, ne ocupăm de găini, de raţe şi de gâşte şi toate astea o intrigă pe Cordelia. Nu-şi poate da scama de adevăratele mele intenţii. Rămân pentru ea o enigmă, însă o enigmă pe care n-are chef s-o dezlege, care o irită şi o indignează. Simte că mătuşa e deseori în situaţie

ridicolă, dar asta trece repede, căci pe de altă parte ea e o doamnă vrednică de toată admiraţia. Eu îmi joc atât de bine rolul, încât Cordelia simte că ar fi inutil să încerce să mă schimbe, să mă determine să fac altceva. Uneori o împing pe mătuşă să alunece în situaţii ridicole, ceea ce o face pe Cordelia să râdă de ea pe ascuns. Eu rămân constant serios, ea nu se poate abţine să nu zâmbească. E prima pseudolecţie pe care i-o dau; trebuie să ştie să zâmbească ironic, deşi acum acest surâs ironic este adresat nu doar mătuşii, ci şi mie, căci despre mine nu ştie ea ce să creadă. Nu e exclus ca pentru ea eu să fac parte dintre tinerii îmbătrâniţi devreme; e posibil, de vreme ce atâtea alte lucruri sunt posibile. După ce surâde ironic la adresa mătuşii, se indignează la adresa mea; şi atunci eu mă întorc spre ea, continuând să perorez pentru mătuşă, o privesc grav, în timp ce pe faţa ei surâsul e numai la adresa mea şi a situaţiei în care m-am pus. Din toate aceste motive, relaţiile mele cu ea nu sunt de natura îmbrăţişărilor tandre şi fidele ale înţelegerii, nici ale atracţiei, ci de repulsie, provocată de o rea înţelegere. De lapt, aceste relaţii nu seamănă cu nimic, ele fiind de natură spirituală, ceea ce pentru o fată nu are nici o semnificaţie. Metoda mea actuală prezintă totuşi avantaje excepţionale. Dac-aş poza în tip galant aş trezi bănuială şi fata ar fi tentată să opună rezistenţă. Sunt deci în afară de atari situaţii. Nu sunt supravegheat; dimpotrivă, oricine, văzându-mă, ar fi înclinat să mă privească drept un om de încredere, calificat în supravegherea tinerelor fete. Metoda mea are un singur defect: cere timp, şi de aceea ea nu poate fi folosită avantajos decât de indivizi pentru care miza o constituie interesantul. Ce forţă de întinerire are o fată tânără! Nici prospeţimea aeruiui dimineţii, nici cea a mării, nici suflul vântului, nici buchetul sau savoarea vinului, nimic pe lume nu are puterea de întinerire pe care o are o fată tânără. Sper s-o fac să mă urască în curînd. Am luat cu totul şi cu totul chipul unui holtei bătrân. Nu vorbesc decât despre nevoia de a mă instala confortabil într-un fotoliu, de a avea un pat confortabil, un valet cinstit şi un prieten fidel în carp să am încredere deplină atunci când îi încredinţez braţul. Dacă până acum o făcusem pe mătuşă să mai lase deoparte multeîe-i reflecţii despre economia agrară, de acum înainte numai despre asemenea lucruri o să discutăm, căci caut ocazia pentru ironizare. De un holtei bătrân poţi râde, poţi chiar să-i plângi de milă, dar un bărbat tânăr şi nelipsit de minte ar revolta o fată cu un asemenea comportament, căci atunci la ce bun frumuseţea ei, poezia ei, semnificaţia sexului ei?

Aşa trec zilele; o văd, dar nu-i adresez nici o vorbă. Vorbesc doar cu mătuşa, dar în prezenţa ei. Şi abia în timpul nopţii dau curs liber iubirii mele: mă plimb pe sub fereastra ei, ascuns de paltonul meu, cu părul pe ochi. Dormitorul ei dă spre curte, dar cum casa lor e aşezată pe colţ, fereastra se poate vedea din stradă. Uneori deschide fereastra, se uită la stele şi nu bănuieşte nicidecum că e privită de cineva şi încă de cineva despre care crede, probabil, c-ar fi ultimul dintre muritori care-ar dori s-o privească. Ca o fantomă mă învârt în jurul casei ei la orele acelea ale nopţii, ca o fantomă bântui locurile acelea. Şi în acele ceasuri uit de toate, uit de planuri, uit de calcule, las la o parte judecată, îmi dilatez şi îmi fortific inima cu suspine adânci, exerciţiu care îmi este necesar ca să nu mă jeneze ceea ce e strict sistematic în conduita mea. Alţii sunt virtuoşi ziua şi păcătuiesc noaptea; eu ziua sunt pură prefăcătorie, iar noaptea sunt numai dorinţe. Ah! Dacă ar putea pătrunde ea cu gândul în inima mea! Dacă! Dacă această fată ar vrea să vadă clar în ea însăşi, atunci ar trebui să mărturisească fără ocol că eu sunt bărbatul ei. E prea pasionată, se emoţionează mult prea puternic ca să poată fi fericită într-o căsătorie. Ar fi prea puţin pentru ea dacă n-aş face decât s-o las să cadă în braţele unui oarecare seducător. Altceva ar fi dacă ea s-ar pierde datorită mie: ar salva din acest naufragiu ceea ce este interesant. În relaţiile cu mine, va trebui, cum zic filozofii, zu Grundegehn[30].

S-a cam săturat să tot asculte flecărelile lui Eduard. Asta se întâmpla totdeauna când cauţi să pui limite interesantului: el încearcă să scape de aceste limite. Acum o interesează conversaţiile mele cu mătuşa ci. Când simt lucrul ăsta, parcă-mi apare un semn din altă lume, spre mirarea mătuşii, dar şi a Cordcliei. Mătuşa vede o lumână, dar nu înţelege nimic, Cordelia aude vocea, dar nu vede nimic. Şi în aceeaşi clipă totul reintră în ordinea paşnică, conversaţia mea cu mătuşa continuă liniştit şi monoton, aşa cum merg caii de poştă pe timpul nopţii. O acompaniază fornăitul ceainicului. În asemenea momente, atmosfera din salon devine lugubră, mai ales pentru Cordelia, căci n-are nici cui să-i vorbească, nici pe cine să asculte. Dacă s-ar întoarce spre Eduard, ar risca să-i dea ocazia să facă vreo prostie, neghiob cum e. Dacă s-ar întoarce de partea cealaltă, spre mătuşă şi spre mine, unde domneşte siguranţa şi unde se aude cadenţa monotonă a unei conversaţii bine armonizate,

[30]în germană în text: să meargă până la capăt

toate acestea, faţă de lipsa de stăpânire de sine a lui Eduard, îi creează un contrast dintre cele mai dezagreabile.

Înţeleg bine că Cordeliei i se pare că mătuşa ei e ca vrăjită, prea merge în ritmul impus de mine. Ea nu poate lua în nici un fel parte la conversaţie, căci unul din mijloacele prin care mi-am propus s-o revolt este s-o tratez drept un copil. Nu că mi-aş permite cine ştie ce libertăţi faţă de ea; nu, ştiu ce necazuri ar ieşi de aici, şi apoi, ceea ce mă interesează e ca feminitatea-i să înflorească în toată puterea şi frumuseţea ei. Din pricina relaţiilor strânse cu mătuşa ei, îmi este foarte la îndemâna s-o tratez ca pe un copil care nu ştie ce se petrece în lume. În acest fel, nu-i ofensez feminitatea, nu fac decât s-o neutralizez, căci nu se poate simţi jignită dacă o pui la curent cu mersul pieţei. Ceea ce ar putea s-o revolte ar fi faptul de a crede că acesta e scopul suprem al vieţii. În această privinţă, datorită ajutorului meu bărbătesc, mătuşa se autodepăşeşte. A devenit aproape fanatică - şi trebuie să-mi mulţumească mie pentru acest lucru. Ceea ce nu admite la mine c că n-am nici o meserie. Aşa că mai nou practic obiceiul de a-i vorbi de fiecare dată despre un post vacant de care tocmai aş fi aflat; că ar fi ceva bun pentru mine, şi despre asta discut foarte grav cu ea. Cordelia simte ironia; asta şi doream. Bietul Eduard! Ce păcat că nu-l cheamă Fritz! De fiecare dată când mă gândesc la el îmi amintesc de Fritz din Logodnica[31]. Ca şi modelul său, Eduard e caporal în garda naţională. Şi la fel de plictisitor. Apare totdeauna bine scrobit şi împodobit. Din prietenie pentru el, dar unter unsgesagt[32], eu apar cât se poate de puţin îngrijit. Bietul de el! Singurul lucru care mă jenează e că se consideră infinit obligat faţă de mine şi nu ştie cum să-mi mulţumească. Să-l şi las să-mi mulţumească ar fi într-adevăr prea mult.

Ei, bine, n-aveţi de gând să vă astâmpăraţi? N-aţi făcut nimic altceva toată dimineaţa decât să vă zbenguiţi printre jaluzelele mele. Să-mi mişcaţi oglinda reflectoare şi cordonul de alături, să vă jucaţi cu soneria etajului trei, să bateţi în ferestre, pe scurt, să vă anunţaţi prezenţa în toate modurile, ca şi cum mi-aţi face semn să vă prind. Văd şi eu că timpul e frumos, dar n-am chef să ies din casă, lăsaţi-mă-n apele mele. Zefiri nebunatici şi poznaşi! Hei, băieţi veseli, plecaţi singuri unde poftiţi!

Distraţi-vă cum faceţi totdeauna, cu fetele. Ştiu şi recunosc că nimeni nu e în stare să îmbrăţişeze o fată într-un mod atât de

[31]Comedie muzicală, de Scribe.

[32]în germană în text: între noi.

seducător cum ştiţi voi s-o faceţi; nici una nu vă scapă, orice-ar face. Dar de fapt care dintre ele ar dori să fugă dintr-o îmbrăţişare care împrospătează şi linişteşte, şi care nu excită? Plecaţi, lăsaţi-mă în pace!

Aaaa, credeţi cumva că fără mine nimic n-are haz? Dacă-i aşa, atunci vă urmez, dar cu două condiţii. Prima: lângă piaţa Kongens Nytorv stă o fată absolut delicioasă, care comite imprudenţa de a nu mă iubi, da, da, şi ceea ce e mai rău e că-l iubeşte pe unul, cu care relaţiile au ajuns deja la braţ-la-braţ. Ştiu că peste o oră el va fi la ea s-o ia la plimbare. Acum, atenţie: îmi veţi promite că aceia dintre voi care ştiu să sufle cel mai tare vor rămâne ascunşi undeva pe acolo, până în clipa în care individul va ieşi cu fata pe poartă. Chiar în momentul când vor da colţul străzii Kongensgade, detaşamentul vesel de zefiri s-o pornească la atac şi în modul cel mai politicos cu putinţă să-i ia pălăria de pe cap, să i-o danseze niţel prin faţa ochilor, la distanţă de circa şase picioare, cu viteză moderată. Nu prea repede, că atunci s-ar putea întâmpla să se întoarcă acasă. Aşa însă, va crede că va pune mâna pe ea fără întârziere, şi de aceea nu va lăsa braţul fetei. Aşa îi veţi conduce pe toată strada Kongensgade, pe lângă metereze, până la Norreport, H6; broplads... Cât timp vă va trebui? Cred că aproape o jumătate de oră. La ora unu şi jumătate exact, eu voi sosi acolo din direcţia Ostergadc. Numitul detaşament de zefiri care a reuşit să-i aducă astfel pe îndrăgostiţi până la mijlocul pieţii va vedea un alt detaşament care va declanşa contra lui un atac violent, în cursul căruia veţi lua şi pălăria fetei, îi veţi strica buclele, veţi face mare dezordine în părul ei, îi veţi lua şalul, în timp ce pălăria bărbatului va zbura frumos, din ce în ce mai sus, spre cer. Pe scurt, veţi crea o încurcătură care va provoca râsetele excelentului public de acolo, ca şi ale mele. Câinii vor începe să latre, paznicul turnului va trage clopotul, iar voi veţi avea grijă ca pălăria fetei să zboare spre mine, pentru ca eu să fiu norocosul care să i-o înapoieze. Şi acum, a doua condiţie: detaşamentul care mă va urma seva supune oricărui gest şi oricărei priviri ale mele, nu va depăşi limitele bunei cuviinţe, nu va ofensa nici o fată şi nu-şi va lua libertăţi care, în timpul acestei farse, să-i tulbure bucuria, să-i şteargă surâsul de pe buze, liniştea din priviri şi din inimă. Dacă vreunul dintre voi se va comporta altfel, veţi fi cu toţii blestemaţi. Şi acum, la drum, pentru viaţă şi pentru bucurie, pentru tinereţe şi frumuseţe! Arătaţi-mi ceea ce văd destul de des şi ceea ce nu voi înceta niciodată să privesc: arătaţi-mi o fată

frumoasă, faceţi-o să înflorească în toată frumuseţea ei, ca să devină astfel şi mai frumoasă, şi mai întâi de toate băgaţi de seamă dacă-i place jocul. Eu îmi aleg drumul prin Bredgaden, dar, nu uitaţi, nu voi fi liber decât până la unu şi jumătate. Iată o fată elegantă şi scrobită, căci pe deasupra azi e şi duminică. Temperaţi-o un pic, răcoriţi-o, alunecaţi-i uşor pe deasupra capului, înlănţuiţi-o suflând cu blândeţe. Ah! Îi ghicesc culoarea fină, împurpurată a obrajilor, coloritul pronunţat al buzelor, săltatul pieptului... Nu e adevărat, frumuseţe? E o adevărată beatitudine să aspiri acest suflu plin de prospeţime. Guleraşul i se leagănă ca o frunzuliţă. Respiră sănătos şi puternic. Mersul încetineşte, de parcă briza dulce o poartă ca un nor, ca un vis. Suflaţi un pic mai tare, cu sufluri mai lungi! Fata îşi strânge gulerul cu precauţie pentru ca nici un suflu indiscret să nu se fofileze zglobiu şi răcoros sub bluza subţire... Se înroşeşte mai zdravăn, obrajii par mai rotunzi, ochii sunt mai transparenţi, mersul mai ritmat. Orice frământare înfrumuseţează fiinţele. Orice fată tânără ar trebui să se îndrăgostească de zefiri, pentru că nici un bărbat nu ştie să-i pună mai bine în evidenţă frumuseţea, luptându-se cu ea... Se apleacă puţin, parcă-şi priveşte vârful pantofilor... Opriţi-vă puţin... E prea mult, i se îngroaşă talia, îşi pierde frumoasa sveltеţe. Faceţi-i puţin vânt!... Nui aşa, frumuseţe, că e minunat să simţi aceste uşoare frisoane răcoritoare? Ai fi tentat să deschizi braţele de gratitudine, de bucuria de a trăi... Repede acum un suflu viguros, să pot ghici frumuseţea formelor... Mai viguros, să i se muleze haina pe corp, pe forme... E prea mult! Nu mai are ţinuta frumoasă, pasul îi e acum jenat... Se întoarce din nou... Acum, suflaţi mai tare! Destul, e prea mult! I să desfăcut una din bucle. Vă rog, stăpâniţi-vă! Iată regimentul advers, se apropie: Die cine ist verliebt garsehr; Die andre ware es geme[33].

E destul de trist în viaţă să nu ai a te plimba decât cu propriul cumnat. Pentru o fată asta e ceea ce pentru un bărbat e postul de comis auxiliar... Dar comisul auxiliar mai poate avansa; în afară de asta, el îşi are locul lui personal la un birou, e prezent în ocaziile excepţionale. Dar care este partea unei cumnate? Acum! Suflaţi! Suflaţi puţin mai repede! Când ai un sprijin solid, poţi rezista... Centrul avansează puternic, aripile nu-l pot urma...

[33]J. von Eichendorff, Ausgewählte Werke, l, p. 2l: „Vor des Stadt: Zwei Musikanten ziehn daher vom Wald aus weiter Ferne, l Der eine ist verliebt gar sehr, l Der andre wăr es gerne" (Doi menestreli sosesc din pădurea îndepărtatăl Unul este foarte îndrăgostit, celălalt ar vrea foarte mult să fie.) Kierkegaard citează uşor schimbat aceste versuri, personajele fiind două femei îndrăgostite.

El pare solid instalat, vântul nu-l poate mişca din loc, e prea greu; în acelaşi timp e prea greu şi pentru ca aripile să-l poată ridica de la pământ. Se năpusteşte înainte pentru a arăta ce? Că e un corp greu. Dar cu cât rămâne imobil, cu atât fetele suferă... Frumoase doamne, permiteţi-mi un sfat, vă rog: instalaţi-l acolo pe viitorul dumneavoastră soţ, pe viitorul dumneavoastră cumnat, încercaţi să fiţi dumneavoastră înşivă, şi veţi vedea câtă plăcere o să aveţi... Acum, suflaţi un pic mai calm, mai dulce... Iată-le cum se zbat în valurile vântului... Acum le vezi unele în faţa altora, fugind în ambele părţi ale străzii. Ar putea o muzică de dans oarecare să producă o veselie mai mare? Şi, pe deasupra, vântul nu epuizează, el fortifică... Iată-le aruneîndu-se cu viteza furtunii şi cu toate pînzelesus de-a lungul străzii... Ar putea un vals să zăpăcească mai seducător o fată? Şi vântul n-o oboseşte, o stimulează... Nu-i aşa? Puţină rezistenţă e totdeauna agreabilă, te baţi cu plăcere ca să intri în posesia a ceea ce iubeşti. Şi vei obţine cu siguranţă acel ceva pentru care te baţi, căci e o providenţă care vine totdeauna în ajutorul dragostei, de aceea bărbatul are mereu la corabia lui vânt din spate... Nu le-am aranjat bine? Când ai vânt din spate, ţi-e uşor să-l însoţeşti pe iubitul tău, dar când ai vântul împotrivă, mişcarea devine agreabilă, căci te refugiezi lângă el; suflul. Vântului vă face mai sănătoasă, mai atrăgătoare, mai seducătoare, împrospătează săruturile care trebuie gustate la rece, tocmai fiindcă ele sunt fierbinţi, aşa cum şampania încălzeşte răcind... Uite-le cum râd şi trăncănesc, iar vântul le fură cuvintele. Şi despre ce să mai vorbim, fetelor? Şi iarăşi râd şi se înclină în faţa vântului, ţinându-şi pălăriile cu mâna şi supraveghindu-şi mersul... Opriţi-vă puţin, să nu se nelinişteascâ prea tare feţele şi să se supere pe noi, sau chiar să le fie teamă... Perfect: hotărâtă şi puternică, cu dreptul înainte... ia te uită ce privire îndrăzneaţă şi mândră aruncă fiecăruia... Dacă văd bine, i-a dat cuiva braţul, aşadar e logodită. Ia să vedem, copilă, ce dar ţi-a hărăzit arborele vieţii? Ah, da, are aerul unui logodnic de toată încrederea! E deci în primul stadiu al logodnei, se poate chiar să-l iubească, numai că în acest stadiu dragostea ei e ca fluturele care zboară liber în jurul lui, în cercuri mari, spaţioase; e stadiul când ea poartă încă cea mai largă pelerină a dragostei, în care mai pot intfa încă mulţi... Mai mult suflu, prieteni!... Eehh, dacă mergi aşa de repede, nu e de mirare că, pentru a rezista vântului, trebuie să-ţi strângi bine cordelele pălăriei, care plutesc ca nişte aripi după capriciile vântului, semănând cu acest chip gâng? C şi cu

dragostea lui, ca un voal de elfi... Când priveşti dragostea din pe» eectiva unei plimbări, ea îţi dă impresia c-ar fi extensibilă; dar când trebuie s-o îmbraci, când voalul trebuie croit într-o rochie de toate zilele, nu-ţi mai poţi oferi luxul de a o face înfoiată... Dar, Doamne, ai curajul să rişti pasul decisiv pentru toată viaţa, şi nu-l ai pe acela de a merge direct contra vîhtului? Cine se îndoieşte de asta? Eu unul, nu. Dar, calm, domnişoară, calm. Timpul pedepseşte aspru, vântul poate fi şi el dur... Tachinaţi-o puţin! Ce s-a întâmplat cu batista? Aţi văzut? Aţi găsit-o imediat... Ia te uită, i se desface una din cordelele pălăriei... ooo, ce dezagreabil să se întâmple lucrul ăsta în prezenţa logodnicului dumneavoastră...

Din partea aceea vine o prietenă, pe care trebuie s-o salutăm. Ne vede prima oară după logodnă şi de fapt ăsta-i şi scopul plimbării noastre, mai întâi pe Bredgade, apoi pe Langelinie, ca să ne vadă lumea logodiţi. După cîtc îmi amintesc eu, proaspeţii căsăioriţi merg la biserică prima duminică după căsătorie, în timp ce proaspeţii logodnici merg pe Langelinie. Da, logodnele au multe în comun cu Langelinie... Atenţie, puţină atenţie, vântul vă ia îndată pălăria, ţineţio, aplecaţi-vă capul. Ce fatalitate! N-aţi putut s-o salutaţi pe prietena dumneavoastră, vă lipsea calmul necesar cu care o tânără logodită, cu înfăţişare mândră, aşa cum se cere, trebuie să le salute pe tinerele nelogodite... Suflaţi mai încet!... Se apropie zilele frumoase... Cum se mai agaţă de iubitul ei, merge mai mult în faţa lui, aşa încât să poată oricând întoarce capul, ridica ochii şi să se desfete la vederea lui, el care e comoara ei, fericirea ei, speranţa ei, viitorul ei... O, exagerezi, domnişoară... nu-mi datorezi oare mie şi dulcei brize, care te vindecă şi te face să-ţi uiţi durerea, că pari atât de sănătoasă fizic şi mintal, că pari atât de plină de speranţe şi de presentimente? Ogjeg vil ikke have en Student Soni ligger og laeser om Natten, Men jeg vil have en Officer, Soni gaaer med Fjer udi Hatten[34]

Se vede asta în privirile tale, păpuşico, e ceva în ochi care o spune... Nu, un tip studios nu va intra niciodată în calculele tale... Dar de ce tocmai un ofiţer? Un licenţiat care şi-a terminat anii de studiu nu şi-ar putea îndeplini datoria la fel de bine?... Cu toate astea, până una alta eu nu vă pot oferi nici un ofiţer, nici un licenţiat. Ceea ce pot să vă ofer acum vor fi câteva sufluri

[34]Versuri dintr-un cântec popular norvegian: Un student, eu nu vreau, mamă, Că citeşte noaptea-n pat, Vreau un ofiţer bărbat, Cu chipiul lui cu pană.

temperate şi răcoritoare... Suflaţi mai tare!... Foarte bine, aruncă-ţi degrabă şalul de mătase pe umeri, mergi încet de tot, obrajii îţi vor păli puţin, iar strălucirea din ochi va fi mai puţin ardentă... Asta se va întâmpla. Puţină mişcare, mai ales pe o vreme încântătoare ca cea de azi şi, în sfârşit, puţină răbdare, căci numai astfel îl veţi putea atrage pe ofiţerul dumneavoastră. Cei doi care vin din partea aceea sunt desigur pereche. Ce mişcări susţinute, ce siguranţă în toată ţinuta care face dovada unei încrederi reciproce, ce harmonia praestabilita[35] în toate mişcările, ce frumoasă suficienţă! Atitudinea lor n-are uşurinţă şi graţie, ei nu dansează unul cu celălalt, în ei au durată şi sinceritate, care sunt surse ale unei speranţe infailibile, inspiratoare de stimă reciprocă. Pariez că concepţia lor de viaţă se rezumă la atât: viaţa este un drum. Aşa încât par să fie sortiţi să se plimbe braţ la braţ prin toate bucuriile şi necazurile vieţii. Se înţeleg atât de bine, încât dama a renunţat la privilegiul ci de a merge pe dalele trotuarului... Dar, dragii mei zefiri, de ce vă agitaţi atâta în jurul unui cuplu care nu pare să merite atenţia noastră? Au cumva ceva special de remareat?... Ohohoo, e ora unu şi jumătate, la drum spre Hojbroplads! *** N-ai fi crezut posibil să prevezi cu exactitate şi în cele mai mici detalii istoria dezvoltării intime a unei fiinţe. Asta arată cât de sănătoasă fizic şi mintal e Cordelia. E adevărat, este o fată minunată. Deşi puţin placidă, modestă şi simplă, arc în ea o mare exigenţă. E ceea ce mi-a frapat privirea azi, când ieşea pe poarta casei. O pală de vânt a trezit în ea o rezistenţă pe care a opus-o din toate puterile; o rezistenţă exterioară, căci nu s-a produs şi o luptă interioară. Nu e un dram de fată pe care s-o pierzi printre degete; nici atât de fragilă încât să te temi că se va sparge numai dacă te vei uita la ea. Nu e nici o floare de lux plină de pretenţii. De aceea am plăcerea doctorului care observă toate simptomele acestei evoluţii a unei sănătăţi perfecte.

Încetul cu încetul, atacurile mele se apropie de ea, devin mai directe. Dacă ar trebui să caracterizez noile mele relaţii cu familia ei, ar trebui să spun că mi-am aşezat scaunul astfel încât s-o pot vedea dintr-o parte. Mă ocup de ea ceva mai mult, mă adresez ei direct, îi smulg răspunsuri. - Are o inimă pasionată şi violentă, îi plac bizareriile, deşi nu cred că niscai gânduri vane, fără sens, vor fi condus-o la ele. O interesează ironia mea la adresa răutăţii oamenilor, batjocura la adresa laşităţii şi lenei lor

[35]Termen specific filozofiei lui Leibniz: armonie prestabilită.

călduţe. Cred că i-ar plăcea să conducă, pe bolta cerească, singură, carul Soarelui[36], să se apropie mult de pământ şi să-i pârlească puţin pe semenii ei.

Nu are încă nici un fel de încredere în mine, căci până acum am ridicat obstacole în calea oricărei apropieri, fie ea spirituală. Trebuie să aibă forţe puternice înainte de a o lăsa să se sprijine de mine. Din când în când aş face-o confidenta mea; dar numai din când în când.

Dezvoltarea trebuie să se producă în interiorul ei, trebuie să-şi dea singură seama de puterea inimii ei, trebuie să încerce să cântărească lumea. Ochii ei îmi spun clar ce are ea de spus; o singură dată am văzut în ci un fel de furie a distrugerii. Trebuie s-o fac să ajungă în situaţia de a nu-mi datora nimic, de a se simţi pe deplin liberă; dragostea nu există decât în libertate, iar veselia şi amuzamentul nu vin decât din interior. Şi deşi am în vedere că ea să-mi cadă în braţe prin forţa lucrurilor, ca să spun astfel, şi fac eforturi s-o determin să graviteze către mine, n-aş vrea totuşi să cadă greu, ci cu uşurinţa unui spirit care gravitează spre alt spirit. Trebuie să-mi aparţină, dar nu ca o greutate uriaşă, care să mă apese. Nu vreau să-mi fie dependentă nici fizic nici moral. Vreau ca între noi doi să domnească jocul libertăţii. În toate privinţele ea trebuie să aibă uşurinţa care să-mi îngăduie mie s-o pot purta în vârful degetelor. A început să-mi ocupe cam mult gândirea. Îmi pierd din nou echilibrul, şi asta nu când e de faţă, ci când sunt singur. Mi se întâmpla să suspin după ea; nu ca să vorbesc cu ea, ci ca s-o am în faţa ochilor. Când ştiu c-a ieşit în oraş, mă strecor rapid după ea, nu pentru a fi văzut, ci pentru a o vedea. Ieri seară am plecat împreună de la familia Baxter. Eduard o însoţea.

M-am despărţit de ei în mare grabă şi m-am pierdut pe o străduţă unde mă aştepta valetul meu. Mi-am schimbat hainele într-o secundă şi am alergat s-o reântâlnesc.

N-a bănuit nimic. Eduard tăcea ca un mut, cum face el totdeauna. Sunt îndrăgostit, o recunosc, dar nu în sens propriu, şi aici trebuie să fiu foarte prudent, deoarece consecinţele sunt foarte periculoase. Şi nu eşti îndrăgostit decât o singură dată, nu-i aşa? Dumnezeul dragostei e orb, iar dacă eşti isteţ îl poţi uşor păcăli. Trebuie să fii receptiv la impresia pe care o faci unei fete,

[36]Aluzie mitologică: Phaeton, fiul lui Helios, cere pentru o zi carul cu armăsarii înaripaţi, cu care să traverseze şi el bolta cerească. Scăpând frâiele, se apropie mult de Pământ, căruia era cât pe ce să-i dea foc.

ca şi la cele pe care fetele ţi le fac ţie. Poţi fi îndrăgostit de mai multe fete deodată, pentru că pe fiecare o iubeşti altfel. Să iubeşti doar una ar fi prea puţin. Să le iubeşti pe toate ar însemna să ai un caracter uşurelnic. Dar a te cunoaşte pe tine foarte bine şi a iubi numărul maxim posibil de femei, a strânge în inimă toate forţele dragostei astfel încât fiecare femeie să ia cât are ea nevoie, în timp ce conştiinţa ta să vegheze la armonia totului - iată ce înseamnă să trăieşti cu adevărat.

3 iulie.

În fond, Eduard nu se poate plânge de mine. E foarte adevărat că vreau să se întâmple astfel încât Cordelia să se îndrăgostească de el, pentru a ajunge să fie dezgustată de amorul simplu şi, în acest fel, să ajungă să se depăşească pe sine. Pentru asta e necesar ca Eduard să nu fie o caricatură, altfel totul ar fi degeaba. Or, nu numai că Eduard e în stima generală o partidă bună - ceea ce în ochii Cordeliei nu înseamnă nimic, pentru că la vârsta ei fetele nu se uită la chestiile astea - dar el mai posedă şi o serie de calităţi care ţin de amabilitate, pe care, cu ajutorul meu constant, le pune bine în valoare. Ca o adevărată cos-tumieră, ca un decorator îl fac să arate cât se poate de bine după mijloacele de care dispun, ba uneori îl împopoţonez cu un pic de lux împrumutat, ceea ce face cuplul nostru puţin caraghios; e ca şi cum ar fi fratele meu, fiul meu, iar nu un prieten de vârsta mea, ba chiar un rival. Şi, cu toate astea, nu va deveni niciodată periculos pentru mine. În concluzie, cu cât îl înalţ pe el, care la urmă va trebui să cadă, cu atât se trezeşte în Cordelia conştiinţa a ceea ce trebuie să dispreţuiască şi cu mai multă ardoare îşi va da seama de ceea ce vrea cu adevărat. Pe Eduard îl ajut să se descurce, îl recomand, într-un cuvânt, fac tot ce-ar face un prieten adevărat pentru prietenul său. Uneori vorbesc împotriva lui pe
un ton retoric. Îl descriu ca pe un visător. Cum nu ştie să se pună în evidenţă, îl împing eu în faţă.

Cordelia mă urăşte şi se teme de mine. Din ce motiv o fată are temeri în prezenţa bărbatului? Din motivul care se numeşte intelect. Pentru că intelectul este negaţia însăşi a întregii existenţe feminine. Frumuseţea masculină, natura surprinzătoare a bărbatului etc. Sunt mijloace bune pentru a face cuceriri, dar numai cu ele nu vei avea niciodată victoria totală. De ce? Pentru că te războieşti cu plinătatea forţelor unei fete tinere şi în acest domeniu ea este totdeauna cea mai tare. Acele mijloace pot s-o facă să roşească pe o fată, s-o facă să-şi plece ochii, dar

niciodată să-i provoace acea angoasă indescriptibilă şi insidioasă care îi face frumuseţea atât de interesantă. Non formosus erat, şed erat facundus Ulixes, Et tamen aequoreas torsit amore Deas[37]. În sfârşit, fiecare trebuie să-şi cunoască forţele. M a revoltat adesea situaţia în care indivizi dotaţi se purtau cu stîngăcic. În fond, ar trebui să poţi discerne imediat, privind o fată, victimă a amorului, a amorului altuia sau al ei propriu, în ce sens a fost păcălită. Un asasin experimentat va dă totdeauna loviturile în acelaşi mod, iar poliţistul expert îl va descoperi numai privind rana. Dar unde întâlneşti asemenea seducători sistematici sau psihologi atât de buni? Pentru cei mai mulţi dintre' bărbaţi, a seduce o fată nu înseamnă nimic altceva decât a o seduce; or, în spatele acestei gândiri se ascunde un întreg limbaj. Ca femeie, mă urăşte; ca femeie dotată - se teme de mine; ca ' inteligenţă care se trezeşte - mă iubeşte. Am reuşit să provoc mai înlîi această luptă în inima ei! Mândria mea, obstinaţia mea, batjocura indiferentă, ironia mea înţepătoare, toate o atrag. Nu că ar fi gata să mă iubească; nu, în ea nu există urmă de astfel de sentimente, mai ales la adresa mea. Ea vrea să rivalizeze cu mine. Independenţa mândră faţă de bărbaţi, libertatea arabilor în deşert, iată ce o tentează. Râsul şi excentriCâtătea mea neutralizează orice manifestare erotică. Cu mine ea e liberă, iar rezerva ei faţă de mine e mai mult intelectuală decât feminină. E atât de departe de ea gândul de a vedea în mine un amant, încât relaţiile noastre sunt cele dintre două firi independente. Îmi ia mâna, o strânge, râde şi interesul pe care mi-l arată e cel grec.
Întrucât ironistul şi zeflemistul din mine au mistificat-o atât de mult timp, acum urmez îndemnul bătrânei balade: „şi atunci cavalerul aşternu pelerina lui de un roşu intens şi o rugă pe frumoasa lui iubită să se odihnească stând pe ea". Numai că eu nu aştern pelerina ca să rămân cu faţa pe ea, ci ca să dispărem în ceruri, în zborul gândurilor; ori n-o iau cu mine, şi atunci încalec singur pe un gând, ei îi trimit bezele din zbor şi uite-aşa devin invizibil; aud atunci numai sunetul vorbei înaripate. Vocea, deşi se aude, nu mă face din ce în ce mai vizibil, ca pe Iahve, ci dimpotrivă - fiindcă eu cu cât vorbesc, cu atâta mă înalţ. Fata vrea să mă urmeze, luând calea zborului îndrăzneţ al gândirii. Dar aşa ceva se întâmplă într-o clipă scurtă, căci în cea următoare devin rece şi sec. Există mai multe feluri de roşcată

[37]Ovidiu, Ars amandi: Ulise nu era frumos, avea doar darul de a vorbi frumos.Dar din dragoste pentru el au suferit zeiţele mării

feminină. E, mai întâi, roşul grosier al cărămizii. De el se servesc autorii de romane când îşi fac eroinele să roşească tiberundiiber[38]. Era o roșeață fină; zorii spiritului de nepreţuit la o fată tânără.
Apoi roșeață furişă, adusă de o idee fericită: frumoasă la un bărbat, mai frumoasă la un adolescent, încântătoare la o femeie. E lumina fulgerului, străfulgerarea căldurii spiritului. E foarte frumoasă la un adolescent, e încântătoare la o fată tânără, fiindcă se arată în toată virginitatea ei, şi de aceea că are pudoarea surprizei.
Cu cât îmbătrâneşti, cu atât roșeață dispare. Uneori citesc pentru Cordelia cu voce tare. În general, lucruri total indiferente. Ca de obicei, Eduard ţine lumânările. I-am spus deseori că unul din mijloacele cele mai utiletle a intra în relaţii cu o fată este acela de a-i împrumuta cărţi. În felul acesta câştigi mult, pentru că ea îţi devine obligată. În cazul nostru, eu sunt cel care câştigă cel mai mult, pentru că cu hotărăsc ce cărţi să-i aleagă, însă mă ţin la distanţă. Aşa mi-am creat un vast câmp de observaţii. Pot să-i dau lui Eduard toate cărţile care-mi plac mie, pentru că el nu se pricepe la literatură; pot, de aceea, să îndrăznesc orice, să merg până la nu ştiu ce extremă. Şi când, seara, o întâlnesc pe ea, iau - ca din întâmplare! - O carte, o răsfoiesc puţin, citesc ceva cu voce tare şi laud atenţia lui Eduard. Ieri seară am vrut să-mi dau seama de elastiCâtătea spirituală a Cordeliei. Nu ştiam dacă să-i cer lui Eduard să-i împrumute poemele lui Schiller, ca să mă prefac apoi că dau din întâmplare peste un anumit cânt, pe care să-l citesc cu voce tare, sau să-i împrumute poemele lui Biirger. Am optat pentru Biirger, mai ales din pricina Lenorei lui - puţin cam exaltată, cu toată frumuseţea ei. Am deschis cartea şi am citit acest poem cu tot patetismul necesar. Cordelia era emoţionată, cosea rapid, ca şi când ea era cea pe care urma s-o răpească Wilhelm[39]. M-am oprit. Mătuşa ascultase fără prea mare atenţie; nu se mai teme de Wilhelmi, fie ei vii ori morţi, şi de altfel nu înţelege prea bine nici germana. A reintrat însă în apele ei când i-am arătat frumoasa legătură a cărţii şi i-am vorbit despre arta legătoriei.
Intenţia mea fusese să încerc să distrug efectul patetic produs asupra Cordeliei chiar în clipa în care el se producea. Era puţin neliniştită; şi deşi era evident că această neliniște nu-i trezea şi interesul, o scosese totuşi din starea de calm, avusese asupra ei

[38]În germană în text: iarăşi şi iarăşi.

[39]Perosnaj din poemul Lenora de Biirger.

un efect unheimlich[40]. Azi, pentru prima oară, ochii mei s-au odihnit privind-o. Se spune că somnul îngreuiază pleoapa până o închide; poate că şi privirea mea a avut puterea somnului asupra pleoapei. Ochii i se închid, dar cu toate acestea în ea se frământa puteri obscure. Nu vede c-o privesc, simte doar, tot corpul ei simte asta. Ochii se închid şi se face noapte afară, în timp ce înăuntrul ei se face lumână. E timpul ca Eduard să dispară. Aajuns la capătul răbdării. În fiecare clipă mă tem că-i va face o declaraţie de dragoste. N-o ştie nimeni mai bine decât mine, eu, confidentul lui, eu, care-l menţin în stare de exaltare continuă cu scopul de a o influenţa pe Cordelia, scop care numai mie îmi este cunoscut, pentru că numai mie îmi va folosi. Aş risca prea mult să-l las să-i mărturisească Cordeliei dragostea lui. Ştiu că ar primi un refuz din partea ei, dar cu asta nu s-ar încheia afacerea. El ar fi foarte afectat, ceea ce ar putea s-o emoţioneze şi s-o înmoaie pe Cordelia. Nu mă tem eu de ce e mai rău, şi anume că s-ar putea ca ea să revină asupra refuzului, mă tem că mândria inimii ei ar putea suferi din pricina compasiunii. Şi dacă asta ar fi ceea ce s-ar întâmpla, atunci scopul urmărit de mine, servindu-mă de Eduard, ar fi ratat.

Relaţiile mele cu Cordelia încep să ia o întorsătură dramatică, întâmplă-se ce s-o întâmpla, nu mai pot sta multă vreme spectator, lăsând clipele să fugă. E absolut necesar ca ea să fie surprinsă, şi dacă vreau s-o surprind, trebuie să fiu la postul meu. Dar asupra ei n-ar avea nici un efect ceea ce aş putea folosi ca să le surprind pe altele. Pe ea va trebui s-o surprind astfel încât raţiunea să-şi piardă în chiar clipa aceea toate calităţile ei. Ceea ce o va surprinde trebuie să apară puţin câte puţin în fiecare gest. Aceasta a fost totdeauna legea interesantului, şi aceasta e legea tuturor acţiunilor mele care o privesc pe Cordelia. Dacă ştii să surprinzi, partida e câştigată. Suspenzi pentru o clipă puterea de a acţiona a celei de care e vorba, o pui în imposibilitatea de a face ceva prin orice mijloc, fie el comun sau extraordinar. Îmi amintesc şi acum, nu fără oarecare mândrie, de o tentativă temerară de a cunoaşte o femeie din înalta societate. De mult timp îi dădeam târcoale cu scopul de a găsi prilejul cel mai nimerit care să-mi îngăduie s-o abordez, şi iată că într-o bună zi o întîlncsc pe stradă. Eram sigur că nu mă cunoştea sau că nu ştia că sunt din Copenhaga. Era singură. Mergeam înspre ea, cu intenţia să ne întâlnim faţă în faţă. Am coborât de pe trotuar ca să-i cedez ei locul. Şi i-am

[40]în germană în text: deloc liniştitor.

aruncat o privire profund melancolică, ba aveam chiar şi o lacrimă în ochi. Mi-am scos pălăria. Ea s-a oprit. Şi atunci i-am spus, cu voce emoţionată şi privind-o visător:

„Să nu vă supăraţi pe mine, domnişoară, dar între trăsăturile dumneavoastră şi cele ale unei persoane pe care o iubesc din tot sufletul, dar care trăieşte departe de mine, e o asemănare atât de frapantă, încât îmi veţi ierta purtarea atât de bizară".

Fără dubiu, fata credea că are de-a face cu un visător, iar unei fete tinere îi place puţină visare, mai ales dacă are, în acelaşi timp, sentimentul superiorităţii ei şi îţi şi aruncă un surâs voit ironic. Dar acel surâs o prindea de minune. M-a salutat cu condescendenţă demnă şi a surâs din nou. Şi-a reluat plimbarea, iar eu am făcut doi paşi alături de ea. Câteva zile mai târziu am reântâlnit-o şi mi-am permis s-o salut.

Mi-a râs în nas. Răbdarea însă e o virtute preţioasă şi cine râde la urmă râde mai bine. Ar fi mai multe mijloace prin care s-o surprind pe Cordelia. Aş putea dezlănţui o furtună erotică în stare să dezrădăcineze arbori. În felul ăsta aş face-o să-şi piardă siguranţa de sine, i-aş provoca un haos în logică, şi în cursul unei atari insurecţii aş încerca, prin întâlniri secrete, să-i provoc pasiunea. Lucrul acesta nu e de neimaginat, o fată pasionată ca ea putând fi adusă în orice stare. Cu toate acestea, din punct de vedere estetic n-ar fi corect. Nu-mi place zăpăceala şi n-o recomand decât în cazul fetelor pe care n-ai putea să le faci altfel să capete sclipire poetică, în afară de asta, te-ai lipsi pe tine însuţi de adevărata plăcere, dat fiind că prea multă emoţie nu e nici ea bună. O atare măsură împotriva Cordeliei ar duce la fals total. Cred că voi recurge până la urmă la ceva care să-mi prilejuiască o bucurie de mai lungă durată, da, da, din care să gust cu sânge rece o plăcere mai întreagă şi mai bogată. Cordelia în stare de exaltare nu-mi poate produce nici o bucurie. Purtându-mă astfel, aş surprinde-o poate în prima clipă, dar s-ar şi linişti repede, tocmai pentru că surpriza ar lovi de prea aproape inima ei mândră. Cel mai potrivit, cel mai bun dintre toate mijloacele ar fi logodna pur şi simplu. Pentru ea ar fi cu atât mai greu să-şi creadă urechilor rând mă va auzi făcându-i o mărturisire de dragoste prozaică şi cerând-o în căsătorie, cu cât îi e mai uşor să-mi asculte vorbirea caldă, să-mi bea băutura îmbătătoare şi otrăvită sau să-şi asculte bătăile inimii la gândul unei răpiri. Cît despre logodnă, dracul şi-a vârât aici codiţa presărând cu etic ceea ce e la fel de plictisitor şi în teorie şi în

practică. Câtă diferenţă, totuşi! Sub cerul senin al esteticii[41] totul e uşor, frumos, trecător, dar când etica se amestecă, fie şi foarte puţin, totul devine tare, colţuros, agasant. Cu toate astea, logodna nu are realitatea etică a căsătoriei şi nu-şi trage validitatea decât ex consensu gentium[42]. Iată un echivoc care îmi poate fi foarte util. E aici destulă etică pentru ca, la momentul oportun, Cordelia să aibă impresia că depăşeşte limitele obişnuitului şi apoi această etică nici nu e atât de gravă încât să am a mă teme de vreun şoc neliniştitor. N-am făcut niciodată promisiuni de căsători. C unei fete, nici măcar din neglijenţă. Dacă las impresia că voi face una de data asta, reamintesc că nu e vorba decât de o purtare simulată. Şi voi avea grijă să aranjez astfel lucrurile încât ea să fie cea care rupe logodna. Mândria mea cavalerească dispreţuieşte promisiunile. Îl dispreţuiesc pe judecătorul care smulge mărturisirea unui delincvent promiţându-i libertatea; un astfel de judecător renunţă la forţa şi la talentul său. În viaţă, eu nu vreau nimic din ce nu-mi este dat în mod liber, necondiţionat. Las seducătorii nenorociţi să se servească de asemenea mijloace. Ce câştigă de aici?

Cel care nu ştie să îmbrobodească o fată până ce ea nu mai ştie de nimeni şi de nimic, cel care nu ştie s-o aducă să creadă că de la ea porneşte totul, că ei îi aparţin toate iniţiativele, acela este şi rămâne un nepriceput. Unui asemenea individ nu-i invidiez plăcerea. E şi va rămâne un nepriceput, ceea ce nu se poate spune despre mine. Eu sunt un estetician, un erotic, care a sesizat natura dragostei, esenţa ei, care crede în dragoste şi o cunoaşte în profunzime şi îmi rezerv dreptul la opinia - personală - că o aventură galantă nu durează mai mult de şase luni, totul terminându-se o dată cu clipa imediat următoare obţinerii ultimelor favoruri. Ştiu toate acestea, dar mai ştiu că suprema plăcere imaginabilă e să fii iubit, să fii iubit mai presus de orice. A intra ca un vis în gândurile unei fete e o artă, a reuşi să-i ieşi din gând - o capodoperă! Una depinde în mod esenţial de cealaltă. Ar mai fi posibil un mijloc: să fac tot ce se poate pentru a o logodi cu Eduard. În acest caz voi fi prietenul casei. Eduard ar avea încredere deplină în mine, că doar mie îmi datorează fericirea lui. A sta ascuns înseamnă a mai avea ceva de câştigat. Ba nu, un asemenea mijloc n-are nici o logică. Nu poate fi

[41]Vezi Cuvânt înainte.

[42]Din hotărârea unanimă a umanităţii.

logoditǎ cu Eduard fără a-şi pierde într-o măsură mai mare sau mai mică una sau alta din calităţile pe care le arc. În plus, relaţiile mele cu ea ar deveni atunci mai mult picante decât interesante. Prozaismul imens specific logodnei ar fi singură masă de rezonanţă a interesantului. Totul, la familia Wahl, capătă din ce în ce mai multă semnificaţie. Se simte în mod clar că dincolo de viaţa.de fiecare zi se agită o alta, ascunsă, care stă gata să-şi arate chipul în ceea ce vom numi o revelaţie. Casa Wahl se pregăteşte de logodnă. Un observator din afară ar conchide că logodna se va face între mine şi mătuşă. Şi cât serviciu n-ar aduce un asemenea mariaj, graţie generaţiilor care i-ar urma, propagării cunoştinţelor de agronomie! Aş fi, în acest caz, unchiul Cordeliei. Sunt prietenul libertăţii de gândire şi nici o gândire nu mi se pare atât de absurdă încât să n-am curajul de-a o admite. Cordelia se teme de o declaraţie de dragoste din partea lui Eduard, în timp ce Eduard speră că o atare declaraţie să rezolve totul. Dar i-o voi lua înainte, ca să-l scutesc de consecinţele dezagreabile ale unui asemenea demers. Sper să-i dau în curînd papucii, pentru că a început să-mi stea în drum. Azi am simţit asta. Cu aerul lui de visător, beat de dragoste, mă tem că se va trezi subit, ca somnambulii, şi-şi va striga dragostea la urechile întregii lumi, ceea ce l-ar apropia de Cordelia. Azi l-am privit pieziş. Aşa cum face elefantul când ridică un obiect cu trompa lui, eu l-am întins, cât e de lung, cu privirea mea şi l-am răsturnat. Deşi n-a schiţat nici o mişcare în scaunul lui, cred c-a simţit fiorii acestei răsturnări. Cordelia nu mai e atât de sigură de mine ca altădată. Se apropia de mine cu mai multă siguranţă feminină, în timp ce acum are ezitări. Dar n-o să mă lovesc tocmai eu de un amănunt ca ăsta; mi-ar fi prea uşor să aduc totul la normal. Numai că nu vreau asta acum. Acum vreau să mai fac un mic sondaj şi apoi... logodna! Care logodnă nu trebuie să prezinte nici o dificultate. Cordelia, surprinsă, va spune da, în timp ce mătuşa va pronunţa un amin cordial. Va fi nebună de fericire că poate avea un ginere atât de agronomic! Ginere! Dacă ai apucat să te aventurezi pe terenul ăsta, trebuie să ştii că de-aci înainte totul e strâns unit, cum sunt degetele de la mână. În fond eu nu-i voi fi ginere, ci doar nepot ori, mai degrabă, volente Dio[43], nici unul nici altul.

23 iulie.

Azi am şi cules roadele unui zvon semănat de mine însumi; se zice c-aş fi îndrăgostit de o fată. Datorită lui Eduard, zvonul a

[43]Cu voia Domnului.

ajuns până la Cordelia. A făcut-o curioasă, mă priveşte cu interes, dar nu îndrăzneşte să-mi pună întrebări. Pentru ea, însă, nu e lipsit de importanţă să aibă o certitudine în această chestiune: pe de o parte, pentru că acesta întrece orice măsură, iar pe de alta ar avea aici un antecedent care i-ar fi de folos, căci dacă un zeflemist ca mine se poate îndrăgosti, atunci şi ca o poate face, fără să roşească. Am făcut o aluzie în acest sens. Iată cum. Cred despre mine că sunt în stare să relatez o poveste, astfel încât poanta să nu se piardă, dar nici să fie servită prea repede. Şi am o diabolică bucurie să-i ţin în suspenso pe cei care mă ascultă, să verific prin mici ocolişuri episodice cam ce sfârşit ar dori fiecare la istorioara mea, şi, în fine, să-i păcălesc. Toată arta constă în a folosi amfibolii, adică să se înţeleagă un anumit lucru în chiar momentul povestirii, pentru ca apoi să se observe că vorba are două înţelesuri. Dacă vrei să-ţi creezi o ocazie bună pentru observaţii speciale, ţine un discurs. Într-o simplă conversaţie, ceilalţi scapă uşor de tine, ascunzând impresia pe care le-au făcut-o vorbele tale prin întrebări şi răspunsuri.

Mi-am început discursul către mătuşă cu o gravitate solemnă: „Ar trebui oare să atribui bunăvoinţei prietenilor ori răutăţii duşmanilor mei -şi care dintre aceştia nu posedă în exces calitatea amintită? -..." Aici mătuşa a făcut o remareă pe care eu am lungit-o cât am putut de mult, cu scopul s-o ţin pe Cordelia cu sufletul la gură, căci văzusem că ascultă cu o atenţie neslăbită, dat fiind faptul că-i vorbeam mătuşii, mai punând şi atâta solemnitate în vorbele mele. Am continuat: „... sau trebuie să atribui hazardului, generaţio aequivoca[44], un anumit zvon...".

În aparenţă, Cordelia n-a înţeles expresia, mai ales că eu o pronunţasem cu accent fals, şi după ce-mi compusesem o mână vicleană, vrând să spună că acela era esenţialul a ceea ce aveam să pronunţ - „... un hazard, zic, care m-a făcut subiectul unor comentarii, tocmai pe mine, care obişnuiesc să trăiesc ascuns de lume, comentarii care pretind că m-aş fi logodit."

Aparent, Cordelia aştepta aceste explicaţii ale mele, de aceea am continuat: „S-ar putea să fie prietenii mei, fiindcă trebuie să apreciem că pe o mare fericire faptul de a fi îndrăgostit (Cordelia a rămas interzisă), sau poate duşmanii mei, căci trebuie să spun că ar fi foarte ridicol ca acest lucru să mi se fi întâmplat tocmai mie (mişcare în sens opus) sau e o pură întâmplare, căci la temelia afirmaţiei nu e nici cea mai mică judecată; sau poate e generaţio aequivoca, căci zvonul trebuie

[44]Generaţia spontanee.

să se fi născut din obsesiile unei minţi goale".

Mătuşa stătea pe jăratec de nerăbdare să audă numele femeii cu care am avut plăcerea să mă logodesc. Am respins orice întrebare în această privinţă. Toată povestea a impresionat-o pe Cordelia şi de aceea cred că acţiunile lui Eduard sunt în scădere serioasă. Clipa decisivă se apropie. Aş putea să mă adresez în scris mătuşii şi să-i cer mâna Cordeliei. Acesta este procedeul obişnuit în afaceri ale inimii, ca şi cum ar fi mai firesc ca inima să se exprime în scris decât oral. Ceea ce m-ar face să aleg acest procedeu ar fi doar partea lui solemnă, numai că el mă lipseşte de momentul surprizei, iar eu nu vreau să renunţ la el. Dacă aş avea un prieten, parcă l-aş auzi: „Ai reflectat suficient de bine la demersul grav pe care-l faci, care-ţi va marea viaţa de-acum înainte şi va hotărî fericirea unei a două fiinţe?" în aceasta stă avantajul de a avea un prieten.

Ei bine, eu n-am prieteni, deci nu pot spune hotărât dacă a avea e sau nu un avantaj; a te dispensa însă de sfaturile oricărui prieten e un avantaj absolut. În sensul cel mai strict, de altfel, am meditat cu maturitate la toată această afacere. În ceea ce mă priveşte, nu văd să existe ceva care să se opună logodnei. Iată-mă, aşadar, în postura de pretendent; cine s-ar îndoi de asta, văzându-mă? În curând, biata mea persoană va fi privită dintr-un punct de vedere superior: încetez de a fi pur şi simplu o persoană, devin o partidă; da, o partidă şi încă una bună, ar zice mătuşa - ea, care-mi dă cel mai mult de furcă, pentru că mă iubeşte cu o dragoste agronomică, pură şi sinceră, mă adoră ca pe idealul ei. În viaţa mea am făcut nenumărate declaraţii de dragoste, şi cu toate acestea întreaga mea experienţă nu mi-e acum de nici un folos, căci această declaraţie trebuie făcută într-un mod absolut deosebit. Ceea ce nu trebuie să uit nici o clipă c ca toată această poveste nu e uecit simulare. Am făcut nenumărate exerciţii de mers, ca să găsesc felul cel mai potrivit de prezentare; să pun prea mult erotism în mersul meu ar fi imprudent, căci ar anticipa ceea ce trebuie să urmeze după aceea şi ceea ce ar trebui să se dezvolte încetul cu încetul; să pun prea multă gravitate ar fi periculos, căci pentru o fată acest moment are o importanţă atât de mare încât e posibil să se agaţe de el cum se agaţă muribundul de ultima lui dorinţă. În sfârşit, a-mi face mersul cordial sau de un comic grosier ar fi în discordanţă cu masca purtată până acum, ca şi cu cea pe care am de gând să mi-o pun de-acum încolo, iar a-l face spiritual ori ironic ar însemna să vreau să risc prea mult. Ar fi mult mai lesne

pentru mine totul dacă într-o ocazie ca aceasta aş vrea ce vrea toată lumea, şi anume, să fac să se audă un biet „da". Nu zic că el n-ar fi important acum şi pentru mine, dar el nu are o importanţă absolută, căci deşi i-am acordat acestei fete multă atenţie şi tot interesul meu, sunt totuşi anumite condiţii în care „dă"-ul ei mi-ar fi de prisos. Nu ţin deloc s-o posed în sens grosier; nu mă interesează decât să mă bucur de ea în sens artistic. De aceea începutul trebuie să fie făcut cu multă artă, el trebuie să fie cât se poate de vag şi să lase deschise nenumărate portiţe, pe unde la nevoie... M-ar înţelege greşit dacă ar vedea de la început un amăgitor în persoana mea, un înşelător, eu nefiind un astfel de ins în sensul vulgar. M-ar înţelege greşit şi dacă mar considera un amant fidel.

De aceea e nevoie ca de la bun început inima să-i fie tulbure; şi se ştie că în atari momente inima unei fete devine profetică, întocmai ca cea a unui muribund.

Aşa ceva trebuie să împiedic să se întâmple. Încântătoarea mea Cordelia! Te voi frustra de ceva cu adevărat frumos, dar nu mai e nimic de făcut; te voi compensa, în schimb, cum voi putea mai bine. Întreg acest episod trebuie să rămână neînsemnat, pentru ca, după ce-mi va spune „da", să nu poată nicicum să dea socoteală de partea ascunsă a relaţiilor noastre. Tocmai această posibilitate deschisă la infinit e ceea ce constituie interesantul în relaţiile noastre. Dacă i-aş lăsa posibilitatea să prevadă ceva ar însemna să fi mers pe un drum greşit, iar relaţiile noastre să devină lipsite de sens. Nu-mi închipui că-mi va spsune „da" pentru că mă iubeşte, fiindcă nu mă iubeşte deloc. Cel mai bine ar fi dacă aş reuşi să transform logodna dintr-un act într-un eveniment, din ceva pe care l-ar face în ceva care i s-ar întâmpla şi de care să spună: „Dumnezeu ştie cum de s-a întâmplat!"

3l iulie.

Azi i-am compus unei persoane o scrisoare de dragoste. E o treabă care-mi face mare plăcere. Mai întâi, pentru că e interesant să aprofundezi o astfel de situaţie, cu atât de puţine eforturi din partea ta.

Îmi umplu pipa, ascult toată povestea, citesc scrisorile trimise de fată. Iar pentru mine scrisorile de dragoste ale unei fete prezintă oricând mare interes. Individul stă în faţa mea, îndrăgostit lulea, îmi citeşte scrisorile, iar eu îl întrerup din când în când cu remarei de soiul „scrie bine", „are sentiment faţă", „are gust", „e prudentă", „fără îndoială, nu iubeşte prima oară" etc. În al doilea rând, fac o faptă bună: îi ajut pe tineri să se

împace. După care iau o hotărâre în avantajul meu: pentru fiecare cuplu fericit pun ochii pe o nouă victimă. La doi fericiţi fac şi un nefericit. Sunt cinstit; oricine mi se poate încredinţa, n-am înşelat niciodată pe cineva care mi s-a confesat. Există totdeauna o parte de bufonerie în chestia asta, dar, ce să fac, e o răsplată cuvenită, la urma urmei. De ce-or fi având unii încredere în mine? Fiindcă sunt priceput în astfel de lucruri, am studiat totul cu conştiinciozitate şi apoi n-am divulgat niciodată nimic din ce mi s-a spus. Merit încrederea, nu-i aşa? Fiindcă nu abuzez niciodată de ea.

2 august.

Venise momentul. O văzusem pe mătuşă pe stradă, deci nu mai era acasă. Eduard plecase cu treburi la vamă. Prin urmare, aveam toate şansele s-o găsesc pe Cordelia singură. Şi era, într-adevăr, aşezată la măsuţa ei de lucru. Se întâmplase destul de rar să-i fac vizită dimineaţa, de aceea, văzându-mă, s-a emoţionat puţin. Era cât pe ce să ratez. Nu din vina ei, căci ea şi-a revenit destul de repede, ci dintr-a mea, văzând-o că se prezintă mai mult decât în formă, cu toată platoşa mea. Câtă graţie avea, în rochiţa ei de stambă, de casă, cu dungi bleu, cusută simplu şi cu un trandafir proaspăt rupt, prins în piept!

Era ea însăşi. Pe deasupra, foarte proaspătă, de parcă abia se născuse. Cine mi-ar putea spune unde îşi petrec nopţile fetele tinere? Probabil în Ţara Mirajului, căci în fiecare dimineaţă ele vin cu o mereu altă prospeţime tinerească. Era atât de tânără şi atât de perfectă sub toate aspectele, încât ai fi zis că natura, ca o mamă tandră şi bogată în daruri, abia o lăsase din mâinile ei modelatoare. Aveam chiar senzaţia că eram martorul scenei de adio, c-o vedeam pe această mamă tandră îmbrăţişând-o încă o dată înainte de a se despărţi de ea şi spunându-i: „Copila mea, eu am făcut totul pentru tine, acum poţi să zburzi prin munţi şi prin văi, ia şi acest sărut, ca o pecete pe buzele tale, o pecete care să păzească sanctuarul tău şi pe care nimeni să n-o poată rupe fără ca tu să vrei acest lucru şi dacă s-o ivi chiar cel care o poate rupe, tu fără îndoială vei înţelege că el este acela". Şi a sărutat-o pe buze, cu un sărut care nu acaparează, care nu ia nimic, cum ar face sărutul dat de oameni, ci un sărut divin, care dă tot, care-i dă fetei puterea sărutului! O, natură minunată, adâncă şi enigmatică, tu dai bărbaţilor cuvintele, dar elocinţa reală a sărutului n-o dai decât fetelor tinere! Acest sărut mi se părea că-l avea ea pe buze, acest adio pe frunte, acest vesel rămas bun în privire; de aceea îmi apărea în acelaşi timp

familiară căci era de-ai casei - şi străină, căci nu lumea reală o cunoştea, ci numai pe cea a acelei mame tandre, invizibile, care o veghea. Era încântătoare, proaspătă ca un copil şi totodată plină de nobilă demnitate virginală care impune respect. Eu mă trezisem din nou rece şi stupid cu solemnitate, cum trebuie să fii când urmează să faci o treabă importantă, de care ea nu ştie nimic. După câteva remarei de ordin general, am adus-o mai aproape de subiect şi am dat drumul cererii mele. Cineva care ţi-ar vorbi ca din carte ţi s-ar părea teribil de plic76 tisitor; cu toate acestea, a vorbi ca din carte e uneori util, fiindcă o carte are acest dar ciudat de a te lăsa s-o interpretezi cum vrei. La fel lucrează cuvintele care par scoase din carte. Am fost sobru, păstrându-mă la câteva formule obişnuite.

Incontestabil, a fost surprinsă, cum mă şi aşteptasem, de altfel. Nu-mi pot da seama exact de fizionomia ei în clipă cu pricina. Era foarte complexă, în orice caz, cam ca un comentariu la o carte anunţată dar nepublicată încă şi din această pricină admiţând tot felul de interpretări. Un singur cuvânt de-aş mai fi spus, ar fi râs de mine, un cuvânt şi ar fi trecut în starea de emoţie, un cuvânt şi m-ar fi evitat. Dar n-am mai pronunţat nici unul, am rămas stupid în mod solemn şi am urmărit ritualul cu stricteţe. „Mă cunoaşte prea puţin", ce vreţi, asemenea dificultăţi nu se întâlnesc decât pe drumul îngust al logodnei, nu şi pe cărările înflorite ale dragostei. Lucru curios! Zilele trecute, când reflectăm la toată povestea, eram foarte curajos şi sigur de faptul că ea va spune „da!".

Dar, poftim, la ce servesc toate pregătirile! N-a spus nici da, nici nu, ci m-a trimis să vorbesc cu mătuşa ei. Am într-adevăr noroc, căci cu mătuşa toată scena va ieşi într-adevăr bine. Mătuşa îşi va da consimţământul, lucru de care nu m-am îndoit deloc. Cordelia îi va urma sfatul. În ceea ce priveşte logodna mea, nu mă voi putea lăuda cu poezia ei, căci va fi din toate punctele de vedere mic-bur-gheză, banală, insipidă, negustorească. Fata nu ştie dacă să spună da sau nu, mătuşa va spune da, fata va zice şi ea da, eu o iau pe fată, ea mă ia pe mine şi povestea va începe.

3 august.

Iată-mă logodit, Cordelia - la fel, şi asta e cam tot ce ştie ea de toată această poveste. Dacă ar avea o prietenă căreia să-i vorbească sincer, probabil că i-ar spune: „Ce sens să aibă toată această întâmplare? Nu-l înţeleg deloc. E ceva în el care mă atrage, dar dacă mă întreb ce e cu toată povestea, nu mai pricep

nimic. Are asupra mea o putere stranie, e adevărat, dar îl iubesc eu oare? Nu, şi nici nu cred că voi ajunge vreodată să-l iubesc. Voi suporta însă viaţa lingă ci şi poate voi fi fericită, căci nu cere prea mult de la mine, mai ales dacă voi avea răbdare să-l suport". Draga mea Cordelia! De unde să ştii că nu-ţi va cere mai mult şi tu nu vei avea atâta putere de a îndura? Dintre toate lucrurile ridicole, logodna e fără îndoială cea mai ridicolă. Căsătoria are măcar un sens, deşi pentru mine acest sens e prea puţin comod. Însă logodna e o invenţie pur umană şi ea nu face deloc cinste inventatorului ei. Nu e nici cal, nici măgar şi seamănă cu dragostea cum seamănă pasărea cu boul. Acum sunt membru al onorabilei confrerii a logodnicilor. Treaba asta are importanţa ei, căci numai când eşti tu însuţi artist îi poţi judeca pe alţii, cum zice Trop[45]. Şi nu e oare logodnicul un fel de scamator ca cei de la Dyrehavsbakken?[46].

Eduard şi-a ieşit din minţi, e exasperat. Nu se mai râde şi, ceea ce nu e puţin, şi-a pus în cui costumul negru. Vrea cu orice preţ s-o întâlnească pe Cordelia, ca să-i vorbească despre perfidia mea. Va fi o scenă ucigătoare! Eduard neras, îmbrăcat neglijent, ţipând la Cordelia! Ar fi ceva s-o atragă de partea lui cu barba-i până la genunchi! Eu, ce să fac, fac eforturi, inutile, să-l liniştesc, îi explic că cea care a pus la cale toată povestea a fost mătuşa, că poate Cordelia nutreşte şi acum cele mai bune sentimente pentru el şi că eu sunt gata să mă retrag dacă el e convins de faptul că o va câştiga. Ezită o clipă dacă să-şi taie altfel barba, dacă să-şi cumpere un costum nou şi dintr-o dată începe să mă bruftuluiască. Fac tot ce pot să nu-mi pierd cumpătul cu el. Dar, oricât de furios s-ar arăta faţă de mine, de un lucru sunt sigur: că nu va face un pas fără să mă consulte! Căci nu uită uşor cât profit a avut de pe urma mentorului care i-am fost.

Şi apoi, de ce să-i răpesc ultima speranţă? De ce să rup cu el? E un bărbat curajos, şi cine ştie ce ne mai rezervă viitorul? Ceea ce am de făcut acum c să aranjez să fie ruptă logodna şi să-mi asigur relaţii mai frumoase şi mai importante cu Cordelia. Şi să profit de timpul pe care-l am ca să mă bucur de tot farmecul şi de toată bunătatea cu care natura a dotat-o din belşug. Să mă bucur cu restricţia şi circumspecţia care mă împiedică să anticipez evenimentele. Când voi ajunge s-o fac să înţeleagă ce este dragostea, din punctul meu de vedere, atunci

[45]Personaj dintr-un vodevil danez.

[46]Colină în apropiere de Copenhaga, unde se ţineau bâlciuri.

logodna va cădea în mod firesc, ca fiind o stare imperfectă, iar ea îmi va aparţine. Altul, în locul meu, ajuns la acest punct, s-ar logodi şi ar avea marea șansă a unei căsnicii plictisitoare timp de o eternitate.

Cu atât mai rău pentru el. Totul e încă în stătu quo; mă îndoiesc să existe un logodnic mai fericit ca mine ori un avar mai satisfăcut la descoperirea unei monezi de aur. Sunt ameţit la gândul că ea se află în mâinile mele, cu feminitatea ei pură şi inocentă, transparentă ca marea şi adâncă, ignorând dragostea! Acum trebuie să afle ce puteri se ascund în dragoste. Acum trebuie instalată în regatul care-i aparţine de drept, ca pe o prinţesă pe care o ridici din ţarina pentru a o instala pe tronul lăsat ei moştenire. Iar aceasta trebuie să fie opera mea.

Învăţând să iubească, ea va învăţa să m'ă iubească pe mine. Pe măsură ce va dezvolta raţionamentul, paradigma se va desfăşura, iar această paradigmă sunt eu. Simţind toată importanţa dragostei, o va aplica iubindu-mă şi când se va îndoi c-a învăţat-o de la mine, mă va iubi îndoit.

Gândul că voi avea această fericire mă copleşeşte într-atât încât sunt gata să-mi pierd cumpătul. Inima nu i-a fost încă nici bulversată de dragoste, nici delectată cu emoţii ncdccisc; acesta e de altfel motivul pentru care multe fete tinere nu reuşesc niciodată să iubească cu o dragoste hotărâtă, energică, totală. Au în cap un soi de fantasmagoric, ceva cu totul neclar, care e, chipurile, idealul după care-şi măsoară obiectul real al dragostei lor. Iar din aceste jumătăţi de măsură scot ceva care le ajută să se descurce creştineşte toată viaţa. Când dragostea se va trezi în Cordelia, eu îi voi cunoaşte bine toate secretele şi o voi asculta cu toate vocile dragostei; aşa îmi voi da seama de forma pe care a săpat-o în inima ei şi voi încerca să mă ghemuiesc acolo; aşa se va întâmpla că voi fi purtat prin inima ei, încorporat cum voi fi în povestea cu care dragostea îi va hrăni inima, şi apoi îi voi veni din nou în întâmpinare, din afară, în modul cel mai viclean posibil. Căci o fată nu iubeşte decât o singură dată.

Iată-mă deci în posesia legitimă a Cordeliei.

Am consimţământul şi binecuvîntarca mătuşii, felicitările prietenilor şi rudelor; vom vedea dacă toate acestea persistă.

Necazurile războiului sunt deci de domeniul trecutului, în timp ce binefacerile păcii vor începe. Curată prostie! Ca şi cum binecuvântarea mătuşii ori felicitările prietenilor m-ar face cu adevărat posesorul Cordeliei! Ca şi cum dragostea n-ar fi decât contrastul dintre timpul de război şi timpul de pace. Mai degrabă

s-ar putea spune că, atâta timp cât există, dragostea se declară în luptă, chiar dacă armele ei sunt altele. Diferenţa ar sta doar în modul de a duce această luptă: cominus sau eminus[47]. În afacerile inimii, cu cât luptă e dusă mai de departe, cu atât e mai trist, căci şi busculada e mai nesemnificativă. Busculada include strângeri de mână, atingeri de picior, pe care Ovidiu le recomandă şi le respinge în acelaşi timp cu o gelozie profundă, iar eu nu vorbesc despre sărutări şi strângeri la piept. Cel care luptă eminus nu are, în general, că arme decât ochii, cu care poate ajunge la acelaşi rezultat dacă ştie să se folosească de ei ca un artist. Se poate uita la o fată cu o tandreţe vicleană, care poate avea efectul unei atingeri întâmplătoare; numai privind-o o poate strânge atât de tare încât să-i dea impresia că o strânge în braţe. Dar ar fi o greşeală sau o nefericire să lupţi mereu eminus; fiindcă o asemenea luptă nu-ţi oferă marea plăcere. Numai luptând cominus totul capătă semnificaţia sa reală. Dacă nu există luptă, dragostea moare. Eu n-am luptat aproape deloc eminus; de aceea mă aflu mereu la început, iar nu la sfârşit, şi-mi zăngăn curajos armele. O posed, e adevărat, dar numai în sens juridic şi solemn, de unde n-am nici un avantaj; am intenţii mult mai pure. E adevărat, îmi c logodnică, dar dacă aş deduce de aici că mă iubeşte ar fi pentru mine o decepţie, pentru că nu mă iubeşte deloc. O posed legitim şi totuşi nu sunt în posesia ei, după cum poţi să fii în posesia unei fete fără a o poseda legitim. Aufheimlich errotender Wange Leuchtet des Herzens Gliihen[48]. Ea stă pe sofa, în faţa măsuţei pentru ceai, iar eu pe un scaun, lângă ea. Această poziţie a noastră, deşi intimă, e de o demnitate care respinge. Pentru cel care înţelege, foarte multe lucruri depind de poziţie. Dragostea posedă o infinitate de poziţii; asta e prima dintre ele. Natura a dăruit-o pe Cordelia regeşte! Formele ei decente şi atât de dulci, candoarea feminină profundă, ochii limpezi, totul mă îmbată! Când am intrat în, cameră, am salutat-o ca de obicei. Ea mi-a venit în întâmpinare cu veselia pe care i-o cunoşteam, dar de data asta întrucâtva încurcată, întrucâtva dezorientată.

Logodna - nu-i aşa? - trebuie să modifice relaţiile noastre, dar cum? Nu ştie cum. Mi-a luat mâna, dar, iată, nu mai are nici surâsul de altădată. I-am răspuns cu o strângere de mână foarte uşoară, aproape imperceptibilă; afectuos, amabil, dar fără a arăta dragoste.

---

[47]De aproape sau de departe (lat.).

[48]în germană în text: Pe obrajii-i înroşiţi I Lucesc focurile inimii.

Stă pe sofa în faţa măsuţei cu ceai iar eu, pe un scaun, lângă ea. O solemnitate radioasă planează în atmosfera camerei, ca o dulce lumână a dimineţii. Ea tace, nimeni nu rupe liniştea. Ochii-mi alunecă spre ea dulce, fără urmă de cupiditate; ar fi insolent. Pe obraji îi apare o roşeaţă fină, trecătoare, ca un nor deasupra câmpurilor.

Ce semnificaţie să aibă? Dragoste, dorinţă, speranţă, teamă? Căci culoarea inimii e roşie. Nimic din toate astea. Se miră, e surprinsă; nu eu am surprins-o, ar însemna să-i ofer prea puţin. Şi nici de ea nu se miră. Se miră în ea. Se transformă în ea însăşi. Această clipă cere linişte. Nici măcar o reflecţie nu vine s-o tulbure, nici un zgomot al pasiunii nu vine s-o întrerupă. E ca şi cum eu aş fi absent, deşi tocmai prezenţa mea e cauza surprizei ei contemplative. Acum firile noastre par în armonie; într-o asemenea stare, o fată, asemeni divinităţilor, este adorată de linişte.

Ce noroc pe mine să stau în casa unchiului meu! Dacă. Vreau să-l fac pe un tânăr să simtă dezgust pentru fumat, îl aduc în fumoarul fundaţiei Regensen; iar dacă vreau să fac o tânără să simtă dezgust pentru logodnă, ci bine, aici o aduc. Pentru că aici nu vin decât logodnici. E îngrozitor să pici într-o asemenea companie, de aceea n-o pot certa pe Cordelia când o văd că dă semne de nerăbdare. Când ne adunăm en masse[49], cred că suntem vreo zece cupluri, fără a pune la socoteală batalioanele de rezervă care sosesc din provincie la marile sărbători.

Eu apar însoţit de Cordelia cu gând s-o fac să fie dezgustată de pipăiturile pasionale, de stângăciile îndrăgostiţilor. Tot timpul, fără întrerupere, se aud mici zgomote, mici plescăituri, ca şi cum cineva s-ar tot plimba prin cameră cu un prinzător de muşte; sunt sărutările îndrăgostiţilor. Căci în casa aceasta toată lumea se comportă cu o lipsă de jenă totală. Nu se mai caută colţurile. Nu, nu e nevoie. Se stă, dimpotrivă, la o masă mare, rotundă. Încerc şi cu să mă prefac c-o tratez la fel pe Cordelia, făcând eforturi cu mine însumi. Dac-aş trata-o cu adevărat astfel, ar fi revoltător; i-aş răni profund feminitatea şi mi-aş face mai multe reproşuri decât dacă aş înşela-o. Toate fetele care mi s-au încredinţat mie au fost tratate într-un mod perfect estetic de către mine. Numai la sfârşit, bineînţeles, au fost înşelate. Dar treaba asta e una din clauzele
esteticii mele, fiindcă aşa se întâmpla în mod constant: sau fata îl înşeală pe bărbat, sau bărbatul o înşeală pe ea.

[49]în franceză în text: în masă.

Ar fi interesant de aflat de la vreo scorpie de critic literar, dispus să numere prin fabule, legende, cântece populare, mitologii, dacă nu cumva o fată e cu mult mai infidelă decât un bărbat. Nu regret timpul pe care-l prăpădesc cu Cordelia, deşi prăpădesc mult. Fiecare întâlnire îmi cere îndelungi pregătiri. Trăiesc alături de ea naşterea iubirii ei. Prezenţa mea e aproape neobservabilă, deşi sunt tot timpul pe lângă ea. Un dans care ar trebui dansat în doi dar pe care nu-l dansează decât unul, aceasta este imaginea relaţiilor mele cu Cordelia. Fiindcă eu sunt dansatorul numărul doi, dar sunt invizibil. Ea se comportă ca şi cum ar visa, deşi dansează cu cineva, acest cineva fiind eu, invizibil deşi în mod clar prezent, şi vizibil deşi sunt invizibil. Mişcările dansului cer un al doilea dansator: ea se înclină către acesta, îi întinde mâna, se îndepărtează, se apropie. Îi iau mână, fi completez gândul care în sine e complet. Mişcările ei urmează melodia propriului suflet, eu nu sunt decât pretextul acestor mişcări. Nu sunt erotic; asta n-ar face decât s-o trezească din visare. Sunt suplu, maleabil, impersonal, sunt o stare sufletească. Despre ce vorbesc în general logodnicii? Din câte ştiu, îşi irosesc timpul amestecându-se unul pe altul în plicticoasele relaţii de rudenie ale celor două familii.
E de mirare că în acest caz dragostea nu-şi mai găseşte loc? Dacă nu ştii să faci din dragoste acest absolut în faţa căruia orice altă poveste încetează să mai aibă vreun rost, n-ar trebui să te hazardezi niciodată pe cărările ei, chiar dacă te-ai căsători de zece ori. Dacă pe una din mătuşile mele o cheamă Marianne, pe uri unchi Christopher, iar tatăl meu este şef de batalion etc, etc, ce legătură să aibă toate aceste chestiuni de notorietate publică cu misterele dragostei? Chiar propriul tău trecut nu mai are aici nici o importanţă. În această privinţă o fată nu prea are ce povesti; iar dacă are, o poţi asculta, nu şi iubi. Eu unul n-am nici cel mai mic interes pentru poveşti, deşi n-am fost scutit de ele. Ceea ce mă interesează este clipa. Fondul etern al dragostei, când cei doi se nasc unul pentru celălalt în secunda supremă. Trebuie să trezesc în ea puţină încredere sau să-i îndepărtez o îndoială. Eu nu fac parte din şirul celor care se iubesc din stimă, se căsătoresc din stimă şi fac copii din stimă. Dar ştiu că dragostea, mai ales atâta vreme rit pasiunea n-a fost pusă în mişcare, cere din partea celui iubit să nu şocheze morala din punct de vedere estetic. În această privinţă, dragostea are propria ei dialectică.
De pildă, deşi din punct de vedere al moralei relaţiile mele cu

Eduard sunt mult mai de condamnat decât comportamentul faţă de mătuşă, îmi va fi mult mai uşor să justific acele relaţii în faţa Cordeliei decât purtarea faţă de mătuşa ei. E adevărat că ea n-a spus încă nimic în legătură cu aceste lucruri, dar eu am găsit de cuviinţă că ar fi mai bine să-i explic de ce a trebuit să mă comport astfel. Precauţia mea i-a flatat mândria, iar misterul pe care l-am pus în explicaţie i-a captivat atenţia. Poate c-am pus puţin cam multă experienţă erotică în această treabă, ceea ce mă va pune, mai târziu, în contradicţie cu mine însumi, căci voi fi fără îndoială obligat să insinuez că n-am iubit niciodată până acum. Dar cred că aceasta nu mai are importanţă. Nu mă mai tem să mă contrazic, mai ales dacă ea nu simte şi dacă cu îmi ating scopul. Le las savanţilor cârcotaşi plăcerea orgoliului de a fi în afara contradicţiilor. Viaţa unei fete tinere e mult prea bogată ca să fie lipsită de aşa ceva, ba mai mult, ea cere contradicţia. E mândră, şi în afară de aceasta n-are nici cea mai mică idee de erotism. În domeniul spiritual îmi datorează câte ceva şi mi-a şi spus-o. Dar când îşi va pune în valoare erotismul, va fi foarte posibil să-şi întoarcă mândria împotriva mea. Din observaţiile mele de până acum nu prea reiese c-ar şti în ce constă importanţa reală a femeii. Tocmai acest lucru m-a ajutat s-o fac să-şi întoarcă până una alta mândria împotriva lui Eduard. Mândrie care era cel puţin ciudată, dat fiind faptul că ea n-are încă nici o idee despre dragoste. După ce-şi va face însă o asemenea idee, se va naşte şi adevărata ei mândrie, care va topi în ea o parte din ce va rămâne din mândria ei de acum; şi dacă aşa se va întâmpla, va fi pe deplin posibil să o întoarcă împotriva mea. Nu se va căi că a consimţit la logodnă, în schimb va vedea că eu am-ieşit mult prea uşor din încurcătură, în timp ce pentru ea această poveste a început cam strâmb. Iar dacă îşi va da seama, va avea şi curajul să mă înfrunte. Dar aşa ceva îmi trebuie, ca să văd în ce măsură a fost pătrunsă de emoţie.

Ia te uită! Acelaşi frumos chip buclat care se uită pe fereastră aplecându-se exagerat de mult. De trei zile îl văd făcând acelaşi lucru... Se înţelege că o fată tânără nu se uită fără motiv pe fereastră. Dar, vă rog, pentru numele lui Dumnezeu, nu vă mai aplecaţi atât de mult! Pariez că v-aţi urcat pe braţul scaunului, se ghiceşte după poziţia dumneavoastră. Nu vă puteţi da seama de situaţia jenantă în care vaţi afla dacă aţi cădea în capul cuiva?

Nu în capul meu, căci până una-alta eu nu sunt amestecat în treburile dumneavoastră, ci în capul lui, căci, în sfârşit, trebuie să

aibă şi el un cap... Ia te uită! Pe cine-mi văd în mijlocul străzii?!

Pe Hansen, prietenul meu, Hansen licenţiatul! Adus pe aripile dorului de o trăsură din poveşti, în ţinută absolut fără pereche! O fi frecventând această casă? Şi eu care habar n-aveam de nimic... Frumoasa domnişoară a dispărut de la geam. E clar, a alergat să-i deschidă uşa... Reveniţi, domnişoară, nu era cel pe care-l aşteptaţi... Cum, vreţi să ziceţi că ştiţi mai bine decât mine treaba asta? Oh, nu, vă asigur, mi-a spus-o chiar el. Până şi dumneavoastră aţi fi auzit ce-a spus dacă trăsura care a trecut n-ar fi făcut atâta zgomot. L-am întrebat enpassant:

„Intri cumva aici?" Mi-a spus-o pe şleau: „Nu". Vă putem spune aşadar adio, căci eu şi licenţiatul mergem la plimbare. Are necazuri şi oamenilor cu necazuri le cam place să pălăvrăgească. Eu îi voi vorbi despre parohia pe care o cere el...

Adio, frumoasă domnişoară, noi mergem în direcţia vămii. Iar când vom fi acolo îi voi zice: „Vai de mine, m-ai făcut s-o iau pe alt drum, că cu vroiam s-ajung pe Vestergade". În sfârşit, iată-ne din nou în faţa acelei case... Câtă fidelitate! E tot la fereastră... O asemenea fată îl faceâ fericit pe bărbatul ei...

Dar, vă veţi fi întrebând, de ce fac eu toate astea? Nu cumva pentru că sunt o secătură căreia îi face plăcere să râdă de alţii? Nicidecum. O fac din solicitudine pentru dumneavoastră, domnişoară. Asta în primul rând. L-aţi aşteptat pe licenţiat, aţi suspinat după el, dar când va sosi acum va fi de două ori mai frumos. În al doilea rând, când el va ajunge, când va intra în casă, va zice: „Pe dracu! Era cât pe ce să fim văzuţi. Tipul cu care m-am îndepărtat era în faţa porţii. Dar am fost mai hoţ decât el, l-am antrenat într-o trăncăneală lungă despre parohia pe care o caut şi din una în alta l-am dus până spre vamă. Te asigur că n-a observat nimic".

Şi ce se va întâmpla atunci? Ei bine, iată, îl veţi iubi pe licenţiat mai mult decât niciodată, căci totdeauna l-aţi crezut foarte deştept, numai că în ceea ce priveşte iuţeala de minte de care v-a vorbit... Hm, vă las să vă convingeţi singură. Şi atunci îmi veţi mulţumi. Dar la treaba asta voi avea timp să mă gândesc. Logodna dumneavoastră n-a fost încheiată încă, altfel aş fi aflat. Fată delicioasă, o încântare pentru ochi, dar cu gândurile încă necoapte.

E deci cu putinţă să fie gata să facă un act destul de grav, căci nu poate fi altfel, de vreme ce-l priveşte cu uşurinţă. Trebuie s-o împiedic, trebuie să-i vorbesc, îi datorez acest ajutor dezinteresat, căci e cu siguranţă o fată drăguţă. Şi apoi îi datorez

acest ajutor licenţiatului, căci e prietenul meu, iar în mod indirect şi ea îmi e prietenă, ca viitoare soţie a prietenului meu. Datorez acest lucru familiei, căci trebuie să fie o familie foarte respectabilă. Îl datorez întregii specii umane, îl datorez fiindcă e o faptă bună. Întregii specii umane! Ce gândire înaltă, ce sport edificator e să acţionezi în numele speţei umane! Şi să posezi puterea în măsură să-ţi îngăduie să faci una ca asta! Dar să revenim la Cordelia. Ştiu totdeauna cum ar trebui folosite stările sufleteşti, iar melancolia decare e în stare fata asta mă emoţionează cu adevărat.

E timpul să înceapă primul război cu Cordelia, război în care eu am să tot bat în retragere, învăţând-o pe ea cum să învingă urmărindu-mă.

Şi voi continua să dau înapoi pentru ca în timpul acestei manevre strategice s-o învăţ să recunoască - mai întâi la mine - toată puterea dragostei, gândurile ei neliniştite, patima ei, s-o învăţ ce înseamnă dorinţă, speranţă şi aşteptare ucigătoare. Întruchipându-le pentru ea, voi determină apariţia acestor stări la ea, apariţia şi apoi creşterea lor.

O voi conduce spre marşul triumfal, voi fi cel care va închina laude ditirambice victoriei sale, atâta vreme cât eu îi ghidez paşii. Va căpăta curajul de a crede în dragoste şi, văzând câtă autoritate are asupra mea şi asupra reflexelor mele, îi va înţelege puterea eternă. Cunoscându-mi încrederea în propria mea artă, cunoscând adevărul care stă la baza a tot ce întreprind, ea însăşi mă va crede; numai aşa mă poate crede.

Cu fiecare dintre gesturile mele ea va deveni mai puternică; se va naşte în ea drăgostea şi va fi învestită cu demnitatea femeii. În sensul obişnuit nu i-am cerut încă mână, dar o voi face acum, o voi elibera, căci numai astfel vreau s-o iubesc. Nu va trebui să bănuiască nici o secundă că-mi datorează mie acest lucru, căci atunci şi-ar pierde încrederea în ea însăşi.

Şi îndată ce se va simţi liberă, atât de liberă încât să apară tentaţia să rupă relaţiile cu mine, va începe cel de-al doilea război. Abia atunci îmi va fi un adversar de luat în seamă, căci va avea şi forţă şi pasiune. Cât priveşte consecinţele imediate ale războiului, întâmplă-se ce s-o întâmpla. Să admitem că în marea ei mândrie îşi va schimba gândurile şi va rupe cu mine. Mă rog, e liberă s-o facă, dar nu înainte de a-mi aparţine. E o prostie să creadă că logodna o ţine legată de mine; nu vreau s-o posed decât în stare de libertate. Chiar dacă mă va părăsi înainte de-al doilea război, acesta tot va avea loc şi atunci voi fi sigur

câştigătorul. Şi cu cât mai puternice îi vor deveni forţele, cu atât va fi mai interesant pentru mine. Primul război va fi de eliberare şi va semăna cu un joc; al doilea însă e un război de cucerire şi lupta va fi pe viaţă şi pe moarte. Dacă o iubesc pe Cordelia? Da. Sincer? Da. Fidel? Da. Toate acestea însă într-un sens estetic, ceea ce nu e puţin lucru. Căci spuneţi-mi, la ce-ar servi ca această frumuseţe proaspătă şi ne-ncepută să încapă pe mâna unui soţ fidel? Ce-ar face un atare ins din ea? Nimic. Se spune în general că pentru a reuşi în viaţă îţi trebuie ceva mai mult decât biata cinste; cu aş zice că pentru a iubi o asemenea fată îţi trebuie ceva mai mult decât simpla cinste. Iar acest ceva mai mult eu îl posed: e puterea de a fi fals. Însă cu toate acestea o iubesc cu fidelitate. Veghez cu fermitate şi discreţie ca tot ce e în ea, toată natura ei divină să se poată manifesta din plin. Sunt unul dintre rarii bărbaţi care sunt în stare să facă acest lucru, că e una din rarele femei posesoare a darurilor necesare. Nu suntem noi făcuţi unul pentru altul?

Greşesc eu înţepenindu-mi ochii pe frumoasa batistă brodată pe care o ţineţi în mână, în loc de a-l privi pe preot? Aţi greşit dumneavoastră ţinând-o astfel? În colţ e brodat un nume... Vă numiţi Charlottc Hahn? E de-a dreptul seducător să afli din întâmplare numele unei doamne. E ca şi cum ar exista un spiriduş binevoitor care, în secret, ne-ar face cunoştinţă... Sau nu e nici pe departe întâmplător faptul că batista se îndoaie astfel încât să mă lase să vă aflu cu precizie numele? Sunteţi desigur emoţionată şi vă ştergeţi o lacrimă... Batista flutură şi iar flutură... Iar dumneavoastră vă miraţi că vă privesc în loc de-a mă uita la preot... Aţi remareat că spre batistă mă uitam şi aţi ghicit şi că ea v-a trădat numele... Dar vă asigur că aceasta e o treabă cu totul inocentă, căci la urma urmei e foarte uşor să afli numele unei tinere fete... De ce vă înfuriaţi pe batistă? De ce-o mototoliţi? De ce vă supăraţi pe ea? De ce să vă supăraţi pe mine? Ia ascultaţi ce zice preotul: „Nimeni să nu ducă pe nimeni în ispită; cel care o face fără voia lui are o mare vină faţă de celălalt şi această vină nu poate fi ispăşită decât cu preţul unei mari bunăvoinţe"... Acum a terminat: „Amin", iar dumneavoastră, îndată ce veţi ieşi pe poarta bisericii, veţi lăsa batista să fluture în vânt... Sau poate vă e teamă de mine? Dar ce-am făcut, mă rog? Am făcut ceea ce nu poate fi iertat?

Voi avea nevoie de o dublă manevră în relaţiile mele cu Cordelia. Dacă n-aş face decât să mă retrag din faţa supremaţiei sale, s-ar putea ca erotismul ei să se înmoaie, să devină prea

inconsistent pentru a-i permite acestei profunde feminităţi să iasă la suprafaţă în chip vizibil. Iar în acest caz ar fi total incapabilă de luptă, de rezistenţă, când va începe faza a doua a războiului. E adevărat că va obţine victoria dormind, şi tocmai acest lucru e ceea ce vreau; în schimb, ea trebuie să fie permanent cu toate simţurile ascuţite, la pândă. Iar dacă se va întâmpla să aibă impresia că victoria îi va fi răpită, atunci să ştie să nu se mai lase cu una cu două. Feminitatea ei e cea care seva maturiza în acest conflict. Conversaţia ar putea servi s-o înflăcăreze, scrisorile - s-o tempereze sau invers, ceea ce ar fi preferabil din toate punctele de vedere. Atunci mă voi bucura de clipele ei cele mai intense. Ar fi de ajuns o scrisoare pentru ca dulcele venin să-i treacă în sânge; un cuvânt va ajunge pentru a-i declanşa dragostea. Ironia şi răceala îi vor umple gândurile de îndoieli, ceea ce n-o va împiedica să creadă în victoria ei, victorie de care o vom lăsa să fie sigură după primirea celei de-a două scrisori. Dar scrisorile au inconvenientul că în ele ironia nu stă foarte bine, n-are efectul pe care-l urmăreşti, ba rişti chiar să nu fii înţeles. Altceva e o conversaţie, unde visarea are scurtimea fulgerului, numai că prezenţa mea personală are darul de a împiedica extazul. Scrisoarea, pe de altă parte, îi protejează pudoarea, lăsând-o să se manifeste în voie, şi aşa ar ajunge să mă confunde cu o fiinţă ale cărei trăsături sunt neparticularizate, sunt universale; n-aş mai fi pentru ea decât un ideal care-i populează dragostea.

Tot cu ajutorul scrisorii poţi descurca minunat orice încurcătură, te poţi arunca la picioarele ei în modul cel mai desăvârşit cu putinţă, ceea ce nu poţi face dacă te-ai afla în faţa ei; atunci abia dacă s-ar auzi o bâlbâială confuză, ca să nu mai vorbim de faptul că certitudinea ar fi cu desăvârşire ucisă. Manevrele de acest gen devin foarte importante prin contradicţia lor, care i-ar provoca, i-ar dezvolta şi i-ar întări dragostea; într-un cuvânt, ar fi pentru ea o tentaţie. Mai este important ca scrisorile să nu aibă prea devreme un colorit erotic prea puternic. Pentru început ele trebuie să aibă un caracter general, să conţină una-două aluzii şi să înlăture eventuale îndoieli. Din când în când însă ele nu vor uita să vorbească despre avantajul logodnei, care constă în a-i îndepărta pe oameni, făcându-i pe unii să abuzeze de credulitatea altora. În ceea ce o priveşte pe Cordelia, ocazia nu-i va lipsi ca să-şi dea seama ea singură de defectele logodnei. În plus faţă de stradănia mea, îmi stă la dispoziţie casa unchiului, pe care i-o voi seni din când în când ca o caricatură a acesteia.

Fără ajutorul meu, Cordelia n-ar putea să-şi dezvolte un erotism profund. Iar dacă eu i-aş refuza acest ajutor, lăsând hazardul să-şi râdă de ea, i-ar pieri cheful să mai fie logodită, fără a putea spune în acelaşi timp că asta se întâmpla din pricina mea. Va primi azi o scrisorică în care, descriindu-i starea mea sufletească, îi voi arăta cu dibăcie care este de fapt propria ei stare sufletească. E cea mai bună metodă dc-a face acest lucru, şi în materie de metodă sunt cu adevărat tare. Asta v-o datorez vouă, îngeraşilor, pe care v-am iubit cândva. Vouă vă datorez aceste dispoziţii sufleteşti care-mi îngăduie să fiu ceea ce sunt pentru Cordelia. Vă păstrez o amintire recunoscătoare în care vă bucuraţi de toate onorurile. Voi mărturisi totdeauna că o fată tânără e un profesor înnăscut şi că poţi învăţa de la ea, dacă nu altceva, măcar arta de a o înşela, căci în privinţa asta nimeni pe lume nu le egalează. Oricât de mult aş trăi, nu voi uita niciodată că un bărbat nu e desăvârşit decât atunci când a atins vârsta la care nu mai are ce învăţa de la o fată.

Cordelia mea, îmi spui că nu ţi-ai închipuit că sunt astfel; nici eu nu mi-am putut închipui că mă voi schimba astfel. Nu cumva tu te-ai schimbat? Căci ar fi foarte posibil să nu fiu eu cel care s-a schimbat, ci ochii cu cane mă priveşti. Sau poate eu sunt acela? Da, eu sunt, pentru că te iubesc, şi eşti tu, fiindcă tu eşti cea pe care o iubesc. Aş putea privi totul Ia lumână rece şi calmă a raţiunii, mândru şi impasibil; nimic nu m-ar speria, nimic nu m-ar surprinde, nici dacă o fantomă ar bate la poarta mea. Aş lua calm lumânarea şi m-aş duce să deschid. Dar iată, n-a trebuit să deschid fantomelor, aceste fiinţe palide şi fără vlagă, ci ţie ţi-am deschis, Cordelia, i-am deschis vieţii, tinereţii, sănătăţii şi frumuseţii care mi-au ieşit în întâmpinare. Mână îmi tremură, nu pot ţine luminarea fără s-o mişc, mă trag îndărăt când apari, fixându-mi în acelaşi timp ochii asupra ta şi încereînd zadarnic să nu mişc lumânarea. Dar de ce această schimbare? Cum s-a întâmplat? În ce constă ea? Nu ştiu şi nu cunosc alt verb mai bogat decât cel pe care-l folosesc atunci când în mod infinit de tainic şi misterios spun despre mine: am fost transformat. Johan al tău

Cordelia mea, dragostei îi place secretul, logodna dă totul pe faţă; dragostei îi place liniştea, logodna bate tobele; dragostei îi

Place murmurul, logodna proclamă zgomotul; şi totuşi, logodnă, graţie artei de care dă dovadă, Cordelia, va fi un mijloc

excelent de a-i păcăli pe duşmani. În întunericul gros al nopţii, nimic nu e mai periculos pentru alte vapoare decât să aprinzi faruri care să înşele mai mult decât obscuritatea. Johan al tău

Pe sofa, lângă măsuţa de ceai, stă Cordelia; eu - lângă ea. Mă ţine de braţ, capul ei, chinuit de nenumărate gânduri, se sprijină pe umărul meu. E atât de aproape de mine şi totuşi încă atât de departe; mi se abandonează şi totuşi nu-mi aparţine. Opune încă rezistenţă, dar nu rezistenţa ca gest gândit, ci rezistenţa obişnuită a feminităţii. Căci natura feminină e un abandon sub formă de rezistenţă. Stă pe sofa, lingă măsuţa de ceai, eu stau alături de ea. Inima-i bate, dar fără pasiune, pieptul i se înalţă şi-i coboară, dar fără zbucium, obrajii îşi schimbă culoarea, iar schimbările sunt line, cu treceri blânde. Să fie asta dragostea? Nicidecum. Ascultă, înţelege. Ascultă vorba înaripată şi-o înţelege, îl ascultă pe altul vorbind şi-l înţelege de parc-ar fi ea însăşi. Îşi ascultă vocea sau ascultă ecoul vocii în ea, ecou care deschide pentru ea şi pentru alţii perspective. Ce se cheamă că fac eu, de fapt? Nu cumva o seduc? Nu, nicidecum. Asta nu intră în socotelile mele. Îi fur oare inima? Nici asta n-o fac. Prefer ca faţa pe care o iubesc să-şi păstreze inima. Dar, atunci, ce fac? Îmi modelez inima după a ei. Un pictor îşi pictează iubita şi găseşte plăcerea în acest gest; un sculptor o sculptează; eu fac la fel, numai că în sens spiritual. Nu ştie că posed portretul ei, şi în asta stă crima mea. Mi l-am procurat clandestin, şi tot clandestin i-am furat inima, întocmai ca Rebecca, cea care i-a furat inima lui Laban lipsindu-l mai întâi de zeii casei. În sensul acesta spun că i-am furat inima. Totuşi, anturajul şi mediul au o mare influenţă asupra noastră, ele ne impregnează solid şi profund memoria sau mai degrabă sufletul, şi de aceea nu le putem uita uşor. Oricare mi-ar fi vârsta, îmi va fi imposibil s-o imaginez pe Cordelia altfel decât în ambianţa acestei cămăruţe. Când vin s-o văd, în general servitoarea îmi deschide uşa salonului. Cordelia vine din camera ei şi deschide în acelaşi timp uşile pentru a intra în salonaşul familial, astfel încât privirile noastre se întâlnesc în prag. Salonaşul e mic şi de o intimitate încântătoare; ai putea să-l numeşti un cabinet. Am privit-o din multe unghiuri, şi cel mai mult îmi place s-o văd pe sofa, lângă mine. În faţa noastră e o măsuţă mică pentru ceai, pe măsuţă e o pânză fină, cu pliuri ample. O lampă în formă de floare, rotundă şi durdulie, îşi întinde coroana dintr-un voal de hârtie, fin decupat şi atât de uşor încât tot timpul flutură. Forma lămpii te face să te

gândeşti la Orient, iar mişcările voalului sugerează brizele acestor ţări îndepărtate.

Parchetul dispare sub un covor dintr-o ţesătură deosebită care-i trădează originea străină. Din când în când, lampa devine linia directoare a peisajului meu. Atunci îmi pare că suntem întinşi pe pământ, sub floarea lămpii. În alte momente, covorul mă face să mă gândesc la un vapor, la cabina comandantului; atunci rătăcim în mijlocul oceanului. Cum stăm departe de fereastră, ne cufundăm privirile în imensitatea cerului, ceea ce iarăşi sporeşte iluzia. Evoc aceste lucruri, stând lângă Cordelia, ca pe ceva care trece uşor peste realitate, precum moartea peste un mormânt. Ambianţa e totdeauna de mare importanţă, mai ales pentru amintiri. Orice relaţie erotică trebuie trăită astfel încât să-ţi fie uşor să-i evoci imaginea cu tot ce are mai frumos în ea. Or, ca să reuşeşti, trebuie să fii atent la ambianţă. Dacă n-o găseşti pe plac, trebuie să creezi alta. Aici, ambianţa i se potriveşte perfect Cordeliei şi iubirii ei.

Când mă gândesc însă la micuţa Emilie, am în faţa ochilor o imagine total diferită, şi cu toate acestea acea ambianţă i se potrivea de minune. Nu mi-o pot imagina sau mai degrabă nu vreau să mi-o imaginez altfel dccît în salonaşul care dădea spre grădină. Uşile erau deschise, grădiniţa din faţa casei oprea brusc privirea, obligând-o să se fixeze acolo, împiedieînd-o să urmeze până-n depărtări drumul care se pierdea undeva dincolo de ca. Emilie era încântătoare, dar în raport cu Cordelia era insignifiantă. Cadrul ci exprima tocmai acest lucru. Privirea îşi cunoştea limitele, nu se lansa îndrăzneaţă, nerăbdătoare, se odihnea în micul locşor din faţa ei. Drumul pe căre-l ghiceai că se pierdea în depărtare te ispitea să-l urmăreşti cu privirea, dar trebuia să faci cale-ntoarsă pe aceea cărare.

Totul era comun, obişnuit acolo. Mediul de viaţă al Cordeliei însă nu are nici un locşor limitator în faţa ochilor; el are doar îndrăzneala orizontului infinit.

Ea nu e nevoită să trăiască prea aproape de pământ, ea poate să planeze; nu trebuie să meargă, ci să zboare, şi nu de ici-colo, ci înainte, neîncetat înainte. Când tu însuţi eşti logodit, logodnicii ţi se confesează cu mai multă uşurinţă, ba chiar cu plăcere. Acum câteva zile, licenţiatul de Hansen mi-a prezentat-o pe fata aceea încântătoare cu care se logodise.

Mi-a spus despre ea că e fermecătoare, ceea ce eu ştiam dinainte; că e tânără, ceea ce iarăşi ştiam; că a ales-o tocmai pentru că e tânără, ca s-o poată forma conform idealului lui de

soţie. Doamne Dumnezeule! Acest prostănac de licenţiat să stea lângă o fată tânără, sănătoasă, înfloritoare şi veselă! Eu, care sunt un practician cu experienţă, nu mă apropii nidodată de o fată altfel de cum o fac în faţa unor adevărate Venerabile[50] ale naturii; ea îmi dă mie primele lecţii. Şi dacă eu am o influenţă oarecare asupra formării ei, e numai învăţând-o mereu ceea ce am învăţat de la ea! Trebuie să-i mişc inima, s-o agit în toate sensurile posibile, dar nu pe bucăţele şi în grabă, ci în întregime. Trebuie să descopere infinitul, să înveţe că el e tot ce e mai aproape de om. Şi să înveţe nu cu ajutorul judecăţii, care ar fi pentru ea un drum fals, ci cu ajutorul imaginaţiei, care e adevăratul mijloc de comunicare între noi; căci ceea ce nu e decât una din facultăţile bărbatului e pentru femeie totul. Aşadar, ca să atingă infinitul, ea n-are nevoie de căile laborioase ale judecăţii, căci femeia nu e născută pentru astfel de munci, ci de căile uşoare ale imaginaţiei şi ale inimii. Pentru o fată infinitul e la fel de natural că ideea că orice dragoste trebuie să fie fericită. Oriunde-ar privi, o fată vede în jurul ei infinitul, în care intră dintr-o săritură, o săritură feminină, nu una masculină. Sigur că da, căci în mod obişnuit bărbaţii sunt foarte neîndemânatici. Ca să sară, ei au nevoie de elan, de lungi pregătiri, calculează distanţa din ochi, încep de mai multe ori, se sperie şi revin, în cele din urmă, sar şi se prăbuşesc. O fată sare în alt mod. În ţinuturile muntoase se găsesc stânci ascuţite, separate printr-o prăpastie fără fund, teribil de privit. Nici un bărbat n-a îndrăznit vreodată să sară de pe vreuna din aceste stânci pe alta. O fată însă a îndrăznit. Despre unul din aceste locuri, numit chiar „Săritura fecioarei", localnicii spun că numele îi vine de la faptul că o fată a sărit de pe o stâncă pe alta, pe deasupra prăpastiei. Eu cred tot ce se povesteşte de bine şi de fantastic despre o fată, de aceea când bravii localnici îmi povesteau despre cea care a sărit, inima îmi creştea de bucurie. Cred totul, chiar şi ce e fantastic, şi nu mă mir decât pentru a crede. Primul şi singurul lucru care m-a mirat în această lume a fost o fată, şi tot ea va fi şi ultimul. Şi totuşi, o asemenea săritură nu e pentru ea decât un fel de pas de dans ritmat, un pas săltăreţ, în timp ce săritura unui bărbat ar deveni ridicolă, pentru că, oricare ar fi lungimea pasului său, efortul lui, comparat cu distanţa dintre stânci, nu va fi nimic, căci săritura nu va fi decât un fel de măsurare cu pasul. În timp ce, când e vorba de o fată, cine e atât de prost încât să şi-o imagineze luându-şi elan? Ţi-o

[50]Lucruri demne de adoraţie, cum ar fi ostia, în liturghia catolică.

poţi imagina fugind, dar această cursă e pentru ea un joc, o plăcere, o desfăşurare de graţie, în timp ce ideea avântului ar separa ceea ce la femeie e lin şi continuu. Pentru că avântul implică dialectică, adică ceea ce repugnă firii ei. Şi, în sfârşit, chiar săritura în sine e ceva continuu, a o separa ar fi o operaţie total inestetică. Săritura fetei e un zbor planat. Ajungând în partea cealaltă, ea nu va fi epuizată de efort, ci va fi mai frumoasă ca niciodată, mai plină de inimă, şi ne va trimite un sărut, nouă, celor rămaşi în partea astălaltă. Tânără, nou născută, ca o floare crescută din rădăcini de munte, se balansează deasupra prăpastiei gata să ne dea ameţeli. Ceea ce trebuie să înveţe Cordelia e să facă toate gesturile infinitului, adică să se balanseze, să se legene în stări sufleteşti, să confunde poezia cu realitatea, adevărul cu ficţiunea, să zburde în infinit. Când se va familiariza cu toată această dezordine, eu voi veni cu erotismul, şi atunci ea va fi ceea ce eu vreau să fie, ceea ce eu doresc să fie. Atunci îmi voi fi terminat munca, îmi voi putea strânge pânzele, voi sta lângă ea şi vom avansa servindu-ne de pânzele ei. Şi nu exagerez deloc; o dată ce această fată va fi îmbătată de erotism, eu voi fi prea ocupat să ţin direcţia şi să moderez mersul, pentru a nu se produce nimic prematur sau inestetic. Din timp în timp voi face câte o mică gaură în pânze şi apoi vom porni din nou. În casa unchiului meu, Cordelia găseşte din ce în ce mai multe prilejuri de a se indigna. De mai multe ori mi-a cerut să nu mai mergem acolo, dar fără succes; găsesc mereu alte pretexte. Ieri seară, ieşind de acolo, mi-a strâns mâna cu o putere extraordinară. Se simţise fără îndoială foarte torturată înăuntru, ceea ce nu mi s-a părut de mirare. Dacă nu m-aş amuza observând monstruozităţile acestei adunături artificiale, ea nu m-ar mai interesa.
Azi de dimineaţă am primit o scrisoare de la Cordelia, în care ia în zeflemea logodna cu mai multă inteligenţă decât aş fi crezut-o capabilă. Am sărutat scrisoarea; e cea mai scumpă din câte am primit. Prea bine, Cordelia mea, e tot ce am dorit!

E bizar cum întâmplarea a făcut ca pe Oestergade să se găsească faţă în faţă doi cofetari. La primul etaj, în stânga, locuieşte o domnişorică. De obicei se ascunde după o draperie care acoperă ochiul de geam la care stă uneori.
Draperia e dintr-o stofă foarte fină, iar cel care cunoaşte fata sau care a văzut-o de mai multe ori îi va recunoaşte uşor trăsăturile, în timp ce pentru cel care n-o cunoaşte şi n-are nici ochi buni "a

nu e decât o siluetă de culoare închisă. În acest caz, eu sunt mai degrabă opusul unui ofiţer care vine în fiecare zi la douăsprezece fix şi fixează cu privirile draperia.
Care draperie mi-a atras şi mie atenţia asupra acestei frumoase comunicări telegrafice. Celelalte ferestre n-au draperii, aşa încât singura care ascundea ochiul de geam nu putea să nu vorbească despre cineva care-i stă în spate.
Într-o dimineaţă eram la fereastra cofetarului din faţă. Era douăsprezece fix. Fără să fiu atent la trecătorii de pe stradă, mi-am fixat privirile pe această draperie, când deodată în spatele ei începe să se mişte silueta de culoare închisă. Un cap de femeie se văzu din profil, prin geamul alăturat, şi se îndreptă spre draperie. După care salută foarte amical cu un gest din cap şi se retrase.
Nu puteam trage altă concluzie dccît că persoana salutată nu putea fi decât un bărbat, gestul fiind prea pasionat ca să fi fost adresat unei femei. Şi încă o concluzie pe care am tras-o: că obiectul salutului era situat în partea opusă ei. Ea îşi găsise deci locul cel mai convenabil ca să-l poată vedea venind cu mult înainte şi să-l salute fără a fi văzută de altcineva. Perfect! La douăsprezece fix eroul acestei mici scene de dragoste soseşte,dragul nostru locotenent.
Eu sunt acum în cofetăria de la parterul casei în care locuieşte, la primul etaj, tânăra fată. Locotenentul a zărit-o deja. Atenţie, dragul meu prieten, nu e atât de comod să trimiţi un salut frumos la primul etaj. Nu arată deloc rău, e destul de înalt, suplu, un chip frumos, cu un nas acvilin, păr negru şi un tricorn care-i stă foarte bine. Dar acum e în încurcătură, picioarele încep să-şi piardă răbdarea. Privindu-l, ai aceeaşi senzaţie dureroasă pe care ţi-o dă o durere de dinţi. Când îţi concentrezi toată puterea în privire şi o dirijezi spre primul etaj, rişti să iei mai mult decât trebuie din forţa picioarelor. Scuzaţi, domnule locotenent, dar zborul privirii spre cer s-a întrerupt. E o obrăznicie. Să pretinzi că spune mult, ar fi fals; mai degarbă aş fi spus că e complet lipsită de importanţă, deşi plină de promisiuni. Dar iată, se pare că aceste multe promisiuni i se urcă la cap. Se clatină, se împleticeşte, cade, ca să ne exprimăm ca poetul, vorbind despre Agieie[51]. N-o merită. E supărător să cazi atunci când vrei să emoţionezi doamnele, prczcntîndu-te ca bărbat galant. Cu aceste amănunte trebuie să fii foarte atent, altfel nu dai impresia că eşti

[51]Agiieie - poem al poetului danez Baggesen.

om de lume. Femeile sunt indiferente dacă te prezinţi doar ca intelectual, în care caz te poţi cufunda în tine însuţi, te poţi prăbuşi în interiorul tău, poţi cădea, nimeni nu s-ar mira.
Ce-o fi gândind micuţa demoazelă despre acest incident? Ce păcat că nu pot fi în acelaşi timp de ambele părţi ale acestor Dardanele! Aş putea posta de partea cealaltă una din cunoştinţele mele, dar prefer să-mi fac singur observaţiile; nu ştii niciodată ce poate rezulta din această afacere şi de aceea nu e bine să ai un confident.
Drăguţul de locotenent începe să mă plictisească. Zi după zi defilează pe acolo în mare ţinută. Ce constanţă teribilă, demnă de un soldat! Dragă domnule, nu purtaţi cumva arme albe? N-ar fi datoria dumneavoastră să luaţi casa cu asalt şi pe fată s-o luaţi cu forţa? Ah! Dac-aţi fi un biet licean, un licenţiat sau un vicar, trăind din speranţă, ar fi altceva. Dar vă iert deoarece, cu cât privesc faţa, cu atât îmi place mai mult. E frumoasă, ochii ei negri sunt plini de zburdălnicie. Aşteptând sosirea dumneavoastră, chipul îi străluceşte de o frumuseţe superioară, care-i stă minunat. Trag de aici concluzia că trebuie să aibă multă imaginaţie, iar imaginaţia e fardul natural al sexului frumos.

Cordelia mea, Ce este dorinţa? Poeţii fac să rimeze dor cu închisoare[52]. Ce absurditate! Ca şi cum numai cel care ar fi în închisoare ar arde de dor! Eu mai ales dacă sunt liber ard de dor! Şlsînt liber, liber ca pasărea cerului, şi, credemă, ard de dor, ard şi atunci când vin spre tine şi atunci când plec de la tine; chiar atunci când sunt lângă tine ard de dor de tine. Dar poţi oare dori ceea ce posezi? Da, gândindu-te că în clipa următoare ar fi posibil să nu-l mai posezi. Dorul meu e nerăbdarea eternă. Dacă aş fi trăit toate eternităţile şi aş fi căpătat convingerea că îmi aparţii în fiecare clipă, abia atunci te-aş regăsi şi aş trăi cu tine toate eternităţile. Bineînţeles, chiar în acest caz mi-ar lipsi răbdarea să fiu despărţit de tine chiar şi o singură clipită, când m-aş chinui de dor, dar atunci aş avea mai multă încredere, şi aş rămâne calm lângă tine.
Johan al tău

Cordelia mea, La poartă aşteaptă o cabrioletă mică. Pentru mine ea e mai mare decât lumea cea mare, căci în ea este loc

[52]în daneză, Lampel şi Faengsel.

pentru doi. E trasă de doi cai sălbatici şi nesupuşi, nerăbdători ca pasiunile mele, îndrăzneţi ca gândurile mele. Dacă vrei, te răpesc, Cordelia mea! Un cuvânt al tău va fi pentru mine un ordin. Te-aş răpi dintre oameni ca să te duc nu printre alţii, ci în afara lumii. Caii, iată-i, se cabrează şi cabrioleta se apleacă spre spate, caii urcă acum drept, pe verticală, deasupra capetelor noastre, o luăm spre nori, urechile ne ţiuie. Stăpi noi locului şipământul se-nvârte ori e avântul nostru temerar? Ai ameţeli, Cordelia mea? Ţine-te bine de mine, căci eu n-o să am. Niciodată nimeni nu va avea ameţeli spirituale dacă se va gândi numai la un lucru, iar eu mă gândesc numai la tine; nici ameţeală fizică, dacă-şi fixează privirile pe un singur obiect, iar eu nu te privesc decât pe tine. Ţinete bine! Chiar dacă lumea ar pieri, chiar dacă mica noastră cabrioletă ar dispărea dedesubtul nostru, strânşi unul în braţele celuilalt noi. Vom plana în armonia sferelor.

Johan al tău

Asta e prea de tot. Valetul meu a aşteptat şase ore iar eu două, în ploaie, în vânt, numai ca s-o putem urmări pe micuţa Charlotte Hahn. În fiecare miercuri, între orele două şi cinci, face o vizită unei mătuşi a ei, şi tocmai azi, când speram atât de mult s-o întâlnesc, n-a venit. De unde această dorinţă la mine? Ei, iată, fiindcă fata ştie să trezească stări sufleteşti deosebite. O salut, ea face o reverenţă în acelaşi timp terestră şi sublimă: rămâne parcă imobilă, ca şi cum ar trebui să dispară sub pământ şi totuşi privirea ei pare să spună că e gata să urce la ceruri. Văzând-o, inima mea devine solemnă şi în acelaşi timp plină de dor. Tânăra nu-mi ocupă gândurile şi în afară de acest salut din partea ei nu mai vreau nimic, chiar dacă ea ar dori să-mi ofere. Salutul ei îmi dă bună dispoziţie, pe care apoi eu o cheltuiesc cu Cordelia. Cred însă că azi m-a păcălit, strecurându-se nevăzută. Nu numai în comedii, dar şi în realitate e greu să supraveghezi o fată; ţi-ar trebui tot atâţia ochi câte degete ai. A fost odată o nimfă, Cardea, căreia îi plăcea să-i păcălească pe bărbaţi. Trăia prin ţinuturi împădurite, îi atrăgea pe amanţii ei în sihla cea mai deasă, şi dispărea. A vrut să-l înşele şi pe Janus, dar nu a reuşit, fiindcă el avea ochi şi la ceafă.

Scrisorile mele îşi ating scopul. Îi îmbogăţesc inima, dacă nu şi erotismul. De fapt scrisorile sunt prea mult în asemenea împrejurări; nişte bileţele ar fi suficiente. Cu cât erotismul înaintează, cu atât scrisorile devin mai scurte, dar ating cu tot

atâta siguranţă ţinta erotică. Ca să n-o facă sentimentală sau lipsită de vigoare, ironia îi consolidează sentimentele, făcând-o în acelaşi timp avidă de hrana care-i place. De departe şi destul de vag, bileţelele îi dau să înţeleagă care va fi binele suprem. În clipa în care acest presentiment va începe să se nască în inima ei, relaţiile noastre vor înceta. Întâlnind puterea mea de rezistenţă, el se va dezvolta ca şi cum ar fi propria gândire a Cordeliei, impulsul propriei inimi. Şi e tot ce doresc.

Cordelia mea, Există aici, în Copenhaga, o familie mică, formată dintr-o văduvă şi cele trei fiice ale sale. Două dintre fete învaţă la Bucătăria regală, într-o după-amiază de vară, spre orele cinei, uşa salonului se deschide uşor şi o privire scrutătoare face înconjurul camerei. Nu e nimeni acolo în afara unei tinere care cânta la pian.

Întredeschizi uşa ca să auzi bine fără să fii văzut. Nu e pianist cel ce cântă; în acest caz, ar fi închis uşa. Tânăra cânta o melodie suedeză ale cărei versuri vorbesc despre tinereţea şi frumuseţea mult prea trecătoare. Versurile glumesc pe socoteala tinereţii şi frumuseţii fetei, fata râde pe socoteala lor.

Cine are dreptate: fata sau versurile? Melodia eplăcută, lină şi tristă, ca şi cum melancolia ar fi arbitrul însăreinat să rezolve confiictul. Dar melancolia se înşeală. Ce are comun tinereţea cu aceste refiecţii? Ce e comun între dimineaţă şi seară? Clapele pianului vibrează şi freamătă,duhurile lui sonore ţişnesc în dezordine şi nu se înţeleg unul cu altul; Cordelia mea, de ce această vehemenţă? În ce scop această pasiune? Cât de îndepărtat în timp trebuie să fie un eveniment ca să-ţi poţi aminti de el şi la ce distanţă anume pentru ca dorul amintirii să nu-l ajungă? În această privinţă, cei mai mulţi oameni nu-şipot aminti nici ce e foarte aproape în timp, nici ce e foarte departe. Pentru mine nu există limite. Împing cu mii de ani în urmă ceea ce a fost trăit ieri şi-mi amintesc ca şi cum s-ar fi întâmplat ieri.

Johan al tău

Cordelia mea, Prietena mea intimă, am un secret să-ţi încredinţez. Cui altcuiva l-aş putea încredinţa? Ecoului? L-ar trăda. Stelelor? Sunt glaeiale. Oamenilor? Nu l-ar înţelege. Numai ţie ţi-l pot încredinţa, Căci tu ştii să-l uiţi. Există o fată mai frumoasă decât visul inimii mele, mai pură decât lumina soarelui, mai profundă decât izvorul mării, mai mândra decât zborul vulturului; există o fată, ah! - Apleacă-ţi capul spre urechea mea

şi spre vocea mea, pentru că secretul meu să se poată strecura acolo: o iubesc pe această fată mai mult decât propria mea viaţă, Căci ea e viaţa mea; o iubesc mai mult decât toate dorurile mele, Căci ea e singurul meu dor; mai mult decât toate gândurile mele, Căci ea e unicul meu gând; mai arzător decât iubeşte soarele florile, mai intim decât tristeţea secretul inimii în suferinţă, mai nerăbdător decât iubeşte ploaia nisipul arzător al deşertului.

Sunt legat de ea cu mai multă tandreţe decât privirea mamei de copil, cu mai multă încredere decât un suflet în rugăciune, e mai inseparabilă de mine decât planta de rădăeina ei. Capul ţi se apleacă sub povara gândului, se lasă pe piept, grumazul se înalţă pentru a-l ajuta. Cordelia mea! Mai înţeles foarte bine, cuvânt cu cuvânt, fără a pierde unul singur. Trebuie să întind corzile urechii mele pentru a-i permite voeii tale să mă asigure? E posibilă vreo îndoială? Vei păstra tu acest secret? Să am curajul să mă bazez pe tine? Se vorbeşte despre indivizi care după crime teribile săvârşite împreună se legau prin jurământ să păstreze tăcere. Eu ţi-am încredinţat ţie un secret care este viaţa mea şi substanţa vieţii mele; tu n-ai oare să-mi încredinţezi ceva care să fie tot atât de important, de frumos, de cast pentru ca în cazul în care secretul ar fi trădat, să se zbuciume cerul şi pământul?

Johan al tău

Cordelia mea, cerul e acoperit; nori grei, ca nişte gene negre, încărcaţi de ploaie, îi brăzdează obrazul pasionat, arborii în pădure freamătă tulburaţi de vise. Pentru mine, tu te-ai rătăeit în pădure. După frecare copac zăresc o fată careţi seamănă, dar e de-ajuns să mă apropii pentru ca ea să dispară după alt copac şi eu să n-o mai văd. Nu vrei să mi te arăţi? Să mi te prinzi pe tine însăţi? Totul se înceţoşează pentru mine; fiecare element izolat al pădurii îşi pierde conturul, totul devine o mare de neguri în care fiinţe feminine, care-ţi seamănă, apar şi dispar. Nu pe tine te văd, Căci tu te scufunzi tot mereu în valurile întunericului; şi cu toate acestea, fiecare imagine care mi s-a părut a avea ceva din tine m-a făcut ferieit. Cui i se datorează acest lucru? Întregului bogat al firii tale sau sărmanei complexităţi a firii mele? A te iubi nu înseamnă oare a iubi o lume?

Johan al tău

M-ar interesa într-adevăr mult să pot reproduce conversaţiile mele cu Cordelia, dar acest lucru este imposibil. Căci

presupunând că mi-aş aminti fiecare cuvânt pe care ni l-am spus, n-aş putea reda ambianţa, care este, în fond, nervul conversaţiei, n-aş putea reda surprizele, reflectate de exclamaţii, pasiunea - prineipiu vital al conversaţiei.

Firește, nu mă pregătesc pentru aceste întrevederi, căci ar fi contrar caracterului însuşi al conversaţiei, mai ales când e vorba de o conversaţie de dragoste. Am doar în mente conţinutul scrisorilor mele, ca şi starea sufletească pe care i-au creat-o aceste scrisori. Se înţelege, n-o voi întreba niciodată dacă le-a eitit. Îmi e simplu s-o aflu. Nu-i vorbesc niciodată direct de ele, dar păstrez în timpul discuţiei o comunicare secretă cu ele, pe de o parte pentru a întări unele impresii în inima ei, ca şi pentru a i le smulge apoi

Şi a le face uitate. Dacă ea reeiteşte scrisoarea îşi va face o altă impresie despre ce i-am scris. Şi aşa mai departe. S-a schimbat şi continuă să se schimbe. Dacă ar trebui să-i definesc starea sufletească, aş zice că are îndrăzneală panteistă. Se vede după privirea ei. Speranţele care i se reflectă în priviri sunt îndrăzneţe, aproape temerare, ca şi cum privirea ar cere şi ar presimţi extraordinarul. Privirea ei vede dincolo de ceea ce-i arată clipă şi vede ceea ce e minunat. Îndrăzneaţă, aproape temerară, dar nu din prea multă încredere în sine; e o privire de vis şi de rugă, nu mândră şi imperioasă. Caută minunatul dincolo de ea, îl va ruga să se arate, ca şi cum nu i-ar sta în putere să-l facă să apară. Trebuie s-o împiedic să facă asta, pentru că altfel aş avea prea mult avans faţă de ea. Îmi spunea ieri că în firea mea e ceva de rege. S-ar putea să-şi încovoaie grumazul, dar aşa ceva nu-ți trebuie, cu nici un preţ.

Fără îndoială, scumpa mea Cordelia, există ceva regesc în firea mea, dar tu nu ghiceşti care e regatul asupra căruia domnesc. E regatul furtunilor stărilor sufleteşti.

Ca Eol, le ţin închise în grota personalităţii mele şi dezlănţui când una când altă. Măgulirea îi va dă sentimentul demnităţii ei, diferenţa între „al meu" şi „al tău" va fi păstrată şi îi va fi atribuit totul. Dar în gestul de a măguli trebuie o mare prudenţă. Uneori trebuie să stai pe un piedestal foarte înalt, dar astfel încât să rămână unul şi mai înalt; de tine însuţi trebuie să faei prea puţin caz. Dacă scopul urmărit e spiritual, cea mai bună cale e prima; dacă e erotic, atunci a doua. Îmi datorează ea ceva? Nimic. Aş dori eu acest lucru? Nicidecum. Sunt din cale-afară expert, am prea multe cunoştinţe de erotism ca să fac o asemenea inepţie. Dar dacă ar avea într-adevăr o datorie faţă de mine, aş face tot

ce ar sta în puterea mea ca s-o uite; şi nu numai ea, dar şi eu însumi. Orice fată e o Ariadnă pentru labirintul inimii sale; ea deţine firul de care te serveşti ca să nu te rătăceşti, însă singură nu ştie să se folosească de el.

Cordelia mea, Vorbeşte, mă voi supune, dorinţa ta este un ordin, rugămintea ta - o vrajă atotputernică, şi cea mai neînsemnată dintre dorinţele tale e o binefacere pentru mine; pentru că nu mă supun ca un gând sclav, venind dinafară ta. Ordonă şi se va face voinţa ta şi o dată cu aceasta eu însumi voi lua un sens, pentru că eu nu sunt decât o dezordine morală care nu aşteaptă decât un cuvânt de la tine.
Johan al tău

Cordelia mea, Ştii că-mi place mult să vorbesc cu mine însumi. Am găsit în mine fiinţa cea mai interesantă din câte cunosc. Mam temut adesea că n-o să am subiect pentru conversaţiile acestea cu mine însumi, dar teama a luat sfârşit pentru că acum te am pe tine. Despre tine vorbesc eu acum, despre tine voi vorbi etern, despre tine, cel mai interesant subiect, cu cel mai interesant dintre bărbaţi. Dar, vai, eu nu sunt decât un bărbat interesant, în timp ce tu eşti subiectul cel mai interesant. Johan al tău.

Cordelia mea, Găseşti că e prea puţin timp de când te iubesc; se pare că îţi faei gânduri c-aşfi iubit înainte. Există manuscrise în care ochiul perspicace vede imediat un text vechi, căruia i-au fost adăugate tot soiul de absurdităţi de-a lungul timpului. Dar e destul să înlături absurdităţile pentru ca textul originar să apară clar şi preeis. Tot astfel ochii mei m-au învăţat să mă regăsesc în mine însumi, să las uitarea să şteargă ceea ce nu are legătură cu tine, şi aşa regăsesc textul primitiv, foarte vechi, dumnezeiesc de tânăr, din care aflu că dragostea mea pentru tine e la fel de veche ca mine însumi.
Johan al tău

Cordelia mea, Cum ar putea oare să supravieţuiască un regat divizat, fiecare parte luptând împotriva ei însăşi? Cum aş putea supravieţui eu, în luptă cu mine însumi? Care e prieina? Prieina eşti tu, iar lupta se duce să-mi regăsesc calmul pierdut, dacă va fi posibil, la gândul că sunt îndrăgostit de tine. Dar cum să regăsesc acest calm? Una din puterile în luptă doreşte mereu

s-o convingă pe cealaltă că ea e cea care iubeşte mai mult şi mai sincer; în clipa următoare cealaltă pretinde la fel. Nu mi-ar păsa dacă lupta s-ar duce în afara mea, dacă, să zicem, cineva ar îndrăzni să se îndrăgostească de tine sau să nu se îndrăgostească -crima ar fi aceeaşi. Dar pe mine mă roade această luptă interioară, această unică pasiune în dualitatea ei. Johan al tău Pescăriță drăgălaşă, vrei să dispari, nu-i aşa? Ascunde-te, dacă vrei, printre arbori. Strânge tare încărcătura, îţi stă atât de bine când te îndoi sub greutatea lemnelor pe care le-ai adunat, fiindcă tu faei acest lucru cu graţie firească. O creatură atât de minunată să fie nevoită să ducă o povară atât de mare! Întocmai ca o balerină în timpul dansului trădezi frumuseţea formelor tale; talia fină, pieptul bogat, statura minunată, iată ce ar spune chiar un speeialist. Tu crezi probabil că aceste daruri ale tale nu valorează nimic şi că marile doamne sunt mult prea frumoase. Vai, aşa spui Căci nu cunoşti falsitatea lumii! Du-te liniştită cu grămăjoara ta de lemne, străbate cu ea în pace pădurea întreagă, care, uriaşă, se întinde pe multe leghe până să atingă munţii cei albaştri. Dar tu nu eşti o pescăriță reală, tu eşti o prinţesă vrăjită. Lucrezi la un gnom, unul din spiriduşii răului ascunşi în inima pământului, care e destul de crud ca să te trimită să aduni lemne din pădure. Aşa se întâmpla în poveşti. Dacă n-ar fi aşa, de ce te-ai pierde în pădure? Dac-ai fi fată de pescar, ai trece prin faţa mea, pe partea cealaltă a drumului, dueîndu-ţi lemnele în satul pescăresc. Poţi urca surâzând cărarea şerpuitoare dintre arbori, privirea mea te va găsi; uită-te înapoi să mă vezi şi privirea mea te va urma; nu mă voi lăsa transportat de dorinţă, stau pe balustradă şi-mi fumez liniştit ţigara. Altădată poate aş fi alergat după tine; privirea ţi-e din cale-afară de zburdalnică. Văd asta când te-ntorei într-o parte. Pasul tău parcă cheamă. Ştiu, înţeleg spre ce duce acest drum: spre singurătatea pădurii, spre murmurul arborilor, spre liniştea iubită de toţi deopotrivă.

Priveşte, cerul însuşi te apără, Căci, ascunzându-se după nori, întunecă adâncul pădurii, ca şi cum ar trage perdelele în urma noastră. Adio, aşadar, frumoasa mea pescăriță, adio şi primeşte mulţumirile mele pentru favoarea pe care mi-ai făcut-o; a fost o clipă minunată, o stare sufletească - nu într-atât de puternică încât să mă urnească de pe balustradă, dar încărcată de emoţie interioară.

Când Iacov s-a înţeles cu Laban asupra răsplăţii muneii sale

şi după ce hotărâseră că Laban[53] să ducă la păscut oile albe, iar ca răsplată a trudei sale să primească toate oile tărcate şi pestriţe care se vor naşte în turmă, acesta a pus nuiele verzi cu coaja crestată în jgheaburile de adăpat, sub privirile animalelor. Mă plasez continuu în faţa ochilor Cordeliei, care astfel mă vede mereu. Ea crede că în acest gest al meu e doar o pură atenţie faţă de ea. Lucrul acesta e însă mai puţin important decât acela că, văzîndumă zi de zi, inima ei nu mai poate fi interesată şi de altceva; se naşte în ea o senzualitate spirituală; alimentată, ea se dezvoltă, şi Cordelia nu mă vede decât pe mine pretutindeni.

Cordelia mea, să te uit eu? Dragostea mea să fie aşadar o operă a memoriei? Chiar dacă timpul ar şterge tot ce a însemnat pe răbojurile lui, deei şi din memoria mea, relaţiile noastre ar rămâne la fel de vii; eu nu teaş uita. Să te uit? Atunci de cine să-mi amintesc, Căci m-am uitat pe mine ca să-mi amintesc de tine. Dacă te-aş uita, aş fi obligat să-mi reamintesc de mine însumi şi, dacă aşa s-ar întâmpla, mi-aş reaminti instantaneu de tine. Să te uit eu? Dar ce s-ar întâmpla atunci? O pictură antică o arată pe Ariadna părăsindu-şi locul unde dormise şi căutând neliniştită cu privirea o barcă ce fuge cu toate pânzele sus. Lângă ea se afiă un Amor cu arcul fără coardă, ocupat să-i şteargă lacrimile de pe obraji. În spatele ei se vede o siluetă feminină, înaripată şi cu coif; se presupune că e Nemesis. Imaginează-ţi această frescă, dar un pic modificată: Amor surâde şi-şi încordează arcul; lângă tine, Nemesis, care nu stă cu mâinile în sân, ei-şi încordează şi ea arcul. În barca de pe frescă se mai vede un bărbat, ocupat cu o treabă anume. Se presupune că e Theseus. Tabloul meu e însă diferit. Theseus se află la pupa, plin de regrete sau poate părăsit de nebunia lui; barca însă îl poartă. Amor şi Nemesis ochesc frecare, din fiecare arc porneşte câte o săgeată şi fiecare îşi atinge ţinta. Înţelegi că ambele săgeţi au lovit acelaşi punct al inimii, semn că Nemesis e cea care a răzbunat dragostea înșelată.

Johan al tău

Cordelia mea, aud spunându-se despre mine c-aş fi îndrăgostit de mine însumi, şi lucrul acesta nu mă miră; cum altfel s-ar putea vedea că sunt îndrăgostit, când eu nu te iubesc decât pe tine? Fiindcă nu te iubesc decât pe tine. Sunt eu

[53]Geneza. Personajele au aiei rolurile inversate. Iacov era în slujba lui Laban şi nu invers (n.tr.).

îndrăgostit de mine însumi? Da, fiindcă sunt îndrăgostit de tine, fiindcă te iubesc numai pe tine cu tot ce-ţi aparţine ţie, cu tot ce e al tău, iar eul meu îţi aparţine, e al tău, de aceea mă iubesc pe mine. Dacă aşadar nu te-aş iubi, aş înceta să mă iubesc pe mine însumi. Ceea ce pentru ochii profani ai mulţimii este expresia celui mai mare egoism, pentru ochii tăi iniţiaţi este expresia dragostei celei mai pure; ceea ce pentru ochii profani ai lumii este expresia conservării de sine celei mai prozaice, în ochii tăi sfinţi este expresia distrugerii celei mai entuziaste de sine.

Johan al tău

M-am temut foarte mult că evoluţia completă a Cordeliei o să-mi ceară mult timp; constat însă că ea face progrese rapide, aşa încât va trebui să fac eforturi ca s-o menţin în această formă. Să nu slăbească ritmul prea devreme, în care caz un moment oportun nu va mai exista pentru ea.

Când iubeşti n-o iei pe drumul mare. Numai căsătoria se află în mijlocul drumului pe unde trece şi regele. Când iubeşti şi mai eşti şi originar din satul Noddebo, n-o iei de-a lungul lacului Esrom, deşi pe acolo nu trec decât vânătorii.

E mult prea netezit, or iubirea preferă să-şi croiască singură drumul. Vă pierdeţi în pădurile Gribsskov şi, ţinându-vă de braţ, ajungeţi să vă înţelegeţi şi tot ce până acum era confuz se luminează. Nu bănuiţi că un străin ar fi prezent acolo. Iată acest frumos stejar care a fost martorul dragostei voastre; sub coroana lui v-aţi făcut prima mărturisire. Totul e încă prezent în memorie: prima întâlnire, prima oară când v-aţi dat mâna la un dans, despărţirea în zori când nu îndrăzneaţi să vă mărturisiţi nimic nici măcar vouă înşivă, cu atât mai puţin altuia. E plăcut să-ţi aminteşti aceste clipe de dragoste. Aţi îngenuncheat sub copac, v-aţi jurat credinţă eternă şi aţi semnat pactul cu primul sărut. Iată emoţii creatoare pe care aş putea să le cheltuiesc cu Cordelia. Aşadar acest fag a fost martor. Un copac e desigur martor ideal, dar e prea puţin. Gândiţi-vă, şi cerul v-a fost martor, dar cerul, pur şi simplu, e o idee abstractă, nimic altceva. Poate mai există un martor. E oare cazul să-mi divulg prezenţa? Nu, Căci s-ar putea să mă cunoască şi atunci partida ar fi pierdută. Să mă ridic după ce s-au îndepărtat şi să-i fac să înţeleagă că cineva era prezent pe aproape? Nu, e deplasat. Să nu rup tăcerea din jurul secretului lor. În fond, cunoscându-le secretul, îi am la mână, pot să-i despart oricând vreau. De la care

din ei doi l-am auzit? De la ea? E imposibil. De la el? Da, deşi e îngrozitor! Bravo! Chestia asta frizează răutatea. În sfârşit, o să vedem ce-o să fie. Dacă acest lucru va fi tot ce-mi va rămâne de făcut, îl voi face.

Cordelia mea, Eu sunt sărac; tu eşti bogăţia mea. Sunt întunecat, tu eşti lumina mea. Nu am nimic, nu am nevoie să am ceva. Şi cum aş putea avea ceva când nu mă mai am pe mine? Ar fi o contradicţie aici. Sunt ferieit ca un copil care nu are şi nici nu trebuie să aibă ceva. Nu am nimic pentru că eu însumi sunt în posesia ta; pentru mine însumi nu mai exist. Şi am încetat să mai exist pentru a putea fi al tău.

Johan al tău

Cordelia mea, Cordelia „mea "; ce semnificaţie să dau posesivului „mea "? Lat-o: el nu arată nicidecum ceea ce eu posed, ei cui îi aparţin, tot ce-mi cuprinde întreaga fire în măsura în care această fire îmi este proprie. Dumnezeul meu nu este Dumnezeul care-mi aparţine, ei cel căruia eu îi aparţin, şi tot în acest sens spun: patria mea, casa mea, vocaţia mea, dorinţa mea, speranţa mea. Dacă nemurirea n-ar fi existat, acest gând că sunt al tău ar fi întrerupt cursul firesc al naturii.

Johan al tău

Cordelia mea, Ce sunt aşadar eu? Modestul povestitor al triumfurilor văzute de pe margine; dansatorul care se curbează sub paşii tăi când tu te înalţi în graţia ta divină; creanga pe care te odihneşti o clipă când eşti obosită de zbor; vocea de bas care se supune visării sopranei, lăsând-o să urce şi mai sus. Ce sunt aşadar eu? Sunt gravitaţia care te leagă depământ. Aşadar, ce sunt? Sunt corp, masă, pământ, praf şi cenuşă. Tu, Cordelia mea, tu eşti sufiet şi spirit.

Johan al tău

Cordelia mea, Dragostea e totul; de aceea pentru îndrăgostit toate lucrurile nu mai au decât o singură importanţă, şi anume aceea pe care le-o conferă dragostea. Dacă, de pildă, un logodnic şi-ar da seama de faptul că o altă fată îl interesează mai mult decât logodnica lui, el ar semăna cu un crimânăl în ochii logodnicei sale, care s-ar supăra foc. Sunt sigur că tu, contrar acelei logodnice, ai vedea un omagiu într-o atare mărturisire, ştiind bine că pentru mine a iubi o altă fată ar fi o imposibilitate

şi că numai dragostea pe care ţi-o port ţie mă face să văd lumea plină de frumuseţi. Dacă deei s-ar întâmpla să mă intereseze o altă fată, n-ar fi pentru a mă convinge pe mine însumi c-o iubesc - asta ar semăna cu o neruşinare -, ei că pe tine te iubesc, numai pe tine. Fiindcă tu îmi umpli astfel inima, încât viaţa toată a luat alt chip pentru mine, devenind un mit al cărui singur erou eşti tu.
Johan al tău

Cordelia mea, Dragostea mă devorează şi nu mai rămâne din mine decât vocea, această voce care, îndrăgostită ea însăşi de tine, îţi şopteşte neîncetat la ureche că te iubesc. N-ai obosit oare ascultând această voce? Ea a făcut un zid în jurul tău. Cu inima mea bogată, nelinişti tită şi chinuită de gânduri acopăr fiinţa ta pură şi profundă.
Johan al tău

Cordelia mea, Basmele spun că odată un fluviu s-a îndrăgostit de o fată. Sufletul meu e acum acest fluviu care s-a îndrăgostit de tine. Priveşte-l: când e Lr-calm şi lasă să se reflecte în el imaginea ta, profundă şi liniştită; când llf îşi închipuie că ţi-a prins imaginea şi atunci valurile-i spumegă şi vuiesc • pentru a o împiedica să fugă; când se joacă la suprafaţă cu acest chip I iubit; uneori imaginea se pierde şi atunci valurile se înneguresc şi\disperă. Acesta este sufletul meu; un fluviu îndrăgostit de tine. E
Johan al tău

Hotărât lucru, chiar dacă n-ai cine ştie ce imaginaţie îţi poţi închipui un echipaj mai comod, mai confortabil şi, mai cu seamă, mai distins. A merge la plimbare cu o căruţă din cele cu care se cară turbă nu mi se pare senzaţional decât în închipuire. Dar, în lipsă de ceva mai bun, recurgi uneori şi la asta. Te plimbi pe şosea, urei drumul, ai făcut o leghe, nu s-a întâmplat nimic rău; faei două leghe - totul merge bine şi te simţi în siguranţă. Ţinutul îţi pare acum mult mai frumos decât în alte împrejurări. Ai făcut aproape trei leghe; e o distanţă! Dar cine să fi crezut că la această distanţă de oraş dai peste un copenhaghez?! Şi nu-ţi trebuie mult timp ca să-ţi dai seama de faptul că e într-adevăr un copenhaghez şi nu cineva de la ţară, fiindcă maniera lui de a te privi e speeifică; foarte hotărâtă, atent să nu-i scape nimic, de parcă ţi s-ar uita în măruntaie, te judecă la iuţeală şi-ţi lasă impresia că râde de tine. Da, stimată domnişoară, situaţia

dumneavoastră nu e câtuşi de puţin comodă, şi nu mă gândesc decât la vehiculul acesta plat în care nu există nici măcar o mică scobitură de care să-ţi sprijini pieioarele, obligându-te să te întinzi ca pe o tavă. Dar n-am ce face, vina e a dumneavoastră că aţi ales căruţa şi nu trăsura mea, care, iată, vă stă la dispoziţie, iar eu vă ofer cel puţin un loc mai puţin jenant, dacă nu vă jenează cumva perspectiva de a sta lângă mine. Dacă însă var jena acest lucru, v-aş ceda toată trăsura, iar eu aş lua locul vizitiului, ferieit să am prilejul să risc să vă conduc la destinaţie. Pălăria de paie nu vă împiedică să vedeţi de o parte şi de alta a drumului. E inutil să vă aplecaţi capul; îmi rămâne să vă admir profilul. E ceva ofensator în faptul că ţăranul mă salută? Mie nu mi se pare nimic mai normal decât ca un ţăran să-l salute pe un domn distins.

Dar, atenţie, iată neprevăzutul sub chipul unui han, da, un loc de popas, iar vizitiii sunt mult prea cucernici în felul lor ca să nu-l respecte, adică să se oprească şi să mănânce ceva. Mă voi ocupa şi de vizitiul dumneavoastră. Am darul ieşit din comun de a-i fermecă pe căruţaşi. Ah, de mi-aţi face plăcerea să vă plac şi dumneavoastră cum le plac căruţaşilor! Nu poate rezista ofertei mele, o acceptă, valetul meu va face onorurile casei. El a intrat aşadar în câreiumă, iar dumneavoastră aţi rămas în căruţa care vă serveşte drept adăpost. Dumnezeu ştie ce fel de fată veţi fi fiind! O mic-burgheză? Fiica vreunui ţârcovnic? Dacă aşa ar fi, atunci aţi fi mult prea bine îmbrăcată, ba chiar cu gust rar, şi excepţional de frumoasă! Ţârcovnicul trebuie să fie înstărit. În sfârşit, nu e decât o presupunere. Aţi putea fi o mică domnişoară aristocrată care, plictisită să se plimbe în trăsură, a vrut să facă pe jos drumul până la ţară şi poate va fi vrut să facă şi o nevinovată aventură în acelaşi timp. E posibil, se mai întâmpla. Iar căruţaşul n-are habar de nimic, e un imbeeil care nu ştie decât să tragă la măsea. Sigur că da, bea liniştit, tătucă, ţi se va plăti cât pofteşti. Drace! Dar e domnişoara Jespersen, nici mai mult nici mai puţin, Hansine Jespersen, fiica neguţătorului din Copenhaga. Ah, Dumnezeule, dar noi doi ne cunoaştem, eu în orice caz pot să spun că ne cunoaştem. Am văzut-o odată pe Bredgade, trecea în trăsură, cu spatele spre direcţia de mers şi nu putea deschide fereastra. Mi-am pus ochelarii şi-am avut plăcerea s-o urmăresc cu privirea. Poziţia în care stătea o jenă teribil, erau multe persoane în trăsură, ea nu putea face nici cea mai mică mişcare şi se jena să-i nelinişteascâ pe ceilalaţi. Însă poziţia ei în această căruţă, dacă mă gândesc la întâmplarea

aceea, e cel puţin jenantă. Se vede treaba că noi doi suntem destinaţi unul altuia, nu mai încape îndoială. Se spune despre ea că e o fire romantică; cred c-a ieşit la plimbare cu de la sine putere. Iată-l şi pe valetul meu, cu căruţaşul complet beat. E îngrozitor! Corupţi mai sunt şi căruţaşii ăştia! Dar să nu disperăm, sunt alţii mai corupţi decât ei. În sfârşit, cum să vă spun, iată-vă la ananghie. Veţi fi obligată să conduceţi dumneavoastră însevă. O să fie într-adevăr romantic! Refuzaţi oferta mea? Pretindeţi că e foarte bine aşa; nu mă păcăliţi? Am presimţirea că vă prefaceţi. Dar după ce veţi face o bucată de drum, o să săriţi din căruţă; pădurea are multe ascunzişuri. Să mi se înşeueze calul, vă voi urma. În fine, sunt gata, n-aveţi de ce să vă mai temeţi de atacuri. Dar nu vă speriaţi atât de mult, mă veţi obliga să fac cale-ntoarsă. N-am vrut decât să vă neliniştesc un pic, să sporesc astfel frumuseţea dumneavoastră naturală. Sper că nu vă îndoiţi de faptul că nu eu l-am îmbătat pe ţăran şi că nu mi-am permis să pronunţ nici un cuvânt care să vă ofenseze. Mai e timp să aranjăm totul cum nu se poate mai bine. Voi şti să dau o întorsătură nostimă întâmplării, încât să vă amuzaţi. Profitul pe care l-aş vrea de la dumneavoastră ar fi minim. Să nu vă închipuiţi că iau fetele prin surprindere. Sunt un prieten al libertăţii şi nu-mi place câtuşi de puţin să obţin orice ar fi dacă nu c în afara oricărei obligaţii. „Vă daţi seama chiar dumneavoastră că nu veţi putea continua astfel călătoria. Sunt pe cal fiindcă acum vreau să merg la vânătoare, dar trăsura mea e pregătită la han. Dacă ordonaţi, vă va prinde din urmă şi vă va duce unde doriţi. Din păcate, nu vă voi putea acompania, pentru că sunt legat de o promisiune de vânătoare, care e sacrosanctă". Acceptaţi? Totul se va rezolva pe loc. N-aveţi nevoie să vă consideraţi într-o situaţie delicată în cazul în care ne vom reântâlni, în orice caz nu mai mult decât vă stă bine. Râdeţi de toată întâmplarea, amuzaţi-vă puţin şi gândiţi-vă puţin la mine. E tot ce vă cer. S-ar putea să pară puţin, dar acest puţin mie îmi ajunge. Căci el nu e decât începutul, iar eu în chestiuni care ţin de început sunt cu adevărat imbatabil!

Ieri seară a fost o mică reuniune la mătuşa Cordeliei. Ştiind despre Cordelia că îşi va pune jerseul verde, am ascuns în el un bileţel. l-a căzut, s-a emoţionat, a rămas neliniştită. Iată cum trebuie să te foloseşti de fiecare situaţie. E pur şi simplu de neimaginat cât de multe avantaje poţi trage de aici. Un bilet, în fond nesemnificativ, eitit în atari împrejurări capătă pentru ea o

importanţă exagerată. Nu i-am dat prilejul să-mi vorbească, fiindcă am aranjat astfel lucrurile încât a trebuit s-o conduc pe una din cucoane care se întorcea singură acasă. Aşa încât Cordelia a trebuit să aştepte până a doua zi, fapt care a sporit nespus de mult importanţa pe care a dat-o ea impresiei făcute de întâmplare. În aparenţă, eu sunt cel care face un gest de amabilitate; ăsta e avantajul de a mă fi instalat în toate gândurile ei şi de a o surprinde pretutindeni. Dragostea are, fără îndoială, propria ei dialectică.

Îmi amintesc de o fată de care m-am îndrăgostit cândva. Vara trecută am văzut la un teatru din Dresda o actriţă carc-i semăna leit. Din această prieină am ţinut s-o cunosc şi am cunoscut-o. Iar atunci m-am convins că dacă asemănarea dintre ele era foarte mare, deosebirea nu era deloc mai mică.

Azi am întâlnit pe stradă o femeie care semăna teribil cu acea actriţă. Şi povestea poate continua, probabil, la nesfârşit. Gândurile mele o înconjoară pe Cordelia oriunde ar fi ea, zboară în jurul ei ca nişte îngeri. În carul triumfal tras de gândurile mele înaripate se află ea, precum Venus în trăsura trasă de porumbei. E ferieită şi mulţumită că un copil, atotputernică precum o zeiţă, iar eu stau undeva în preajma ei. O fată este şi va fi totdeauna cea mai vrednică de adoraţie dintre creaţiile naturii, ale întregii existenţe. Nimeni nu ştie acest lucru mai bine decât mine. E doar păcat că această splendoare ţine atât de puţin. Îmi surâde, mă salută, îmi face semne tandre, ca şi cum ar fi sora mea. O privire. Cu o privire îi reamintesc că este iubita mea. Dragostea inspiră nenumărate feluri de a sta. Cordelia face în acest sens mari progrese. Aşezată pe genunchii mei, cu braţul tandru şi cald în jurul gâtului, se odihneşte pe pieptul meu, iar eu nu-i simt greutatea. Formele ei dulei abia mă ating. Talia ei încântătoare mă înlănţuie. Ochii i se ascund sub pleoape, gâtul îi e de un alb strălueitor, ca zăpada, şi atât de neted încât ochii nu se pot opri într-un punct, căci alunecă. De unde-i vine palpitaţia gâtului? Să fie dragostea prieina? Se poate. Un presentiment al dragostei, un vis de dragoste, dar nu are încă forţa necesară pentru ea. Mă îmbrăţişează şi iar mă îmbrăţişează, mă învăluie ca un nor, ca o briză, blând, cum îmbrăţişezi florile; sărutările ei sunt atingeri fugare, asemeni celor pe care cerul le dă mării, dulei şi calme, ca cele pe care rouă le dă florilor, ori solemne, aşa cum marea sărută luna. Aş numi pasiunea ei de acum pasiune naivă. Abia când voi începe să mă retrag în mod evident va face tot ce poate pentru a mă fermeca cu adevărat.

Iar singurul ei mijloc va fi atunci erotismul, pe care-l va vedea sub o perspectivă mult mai vastă. Va fi arma pe care o va ridica contra mea. Şi o dată cu ea, pasiunea trecută prin judecată. Va lupta, iar motivul luptei va fi ea însăşi, va lupta pentru că ştie că eu posed erotismul. Scopul luptei va fi să mă învingă. Va avea chiar nevoie de o formă superioară de erotism. Răceala mea o va învăţa să înţeleagă ceea ce stimulentele mele o făceau doar să bănuiască, şi totul va fi astfel făcut încât că să creadă că l-a descoperit singură. Cu ajutorul acestei noi descoperiri va spera să mă ia pe neaşteptate, va crede că mă va depăşi în cutezanţă şi că în sfârşit m-a prins. Pasiunea îi va deveni atunci hotărâtă, energică, concludentă, dialectică; sărutul îi va fi total, îmbrăţişarea - de un elan irezistibil.

Abia atunci va dori să fie liberă şi va găsi că libertatea e cu atât mai dulce cu cât eu o voi înlănţui mai mult. Logodna se va rupe. Ea va avea nevoie de puţină odihnă, pentru a nu se întâmpla cine ştie ce faptă neplăcută în acel tumult sălbatic. Pasiunea ei se va concentra încă o dată. Şi atunci va fi a mea.

Ca pe vremea răposatului Eduard, tot eu mă ocup şi acum de lecturile ei. Ceea ce-i ofer este, după părerea mea, hrana cea mai bună: mitologie şi poveşti. Dar aici, ca în orice al domeniu, e liberă; eu îi spionez doar dorinţele şi, dacă văd că nu-şi manifestă nici una, am grijă să i le provoc.

Vara, când servitoarele se pregătesc să meargă la Dyrehaven, nu prea ai de unde alege. O dată pe an se duc, şi atunci pretind pentru cât dau. Le ajunge o pălărie şi un şal; manierele şi le uită pe undeva. Veselia e sălbatică, urâtă şi laseivă. De aceea eu unul prefer parcul Frederiksberg. Aici ele vin duminică după-amiază, ca şi mine. Totul e mult mai decent, veselia e mai puţin zgomotoasă şi mai nobilă. Bărbaţii cărora nu le plac servitoarele pierd mai mult decât ele. Bandele lor atât de pestriţe sunt cu adevărat cea mai bună trupă pe care o are Danemarea.

Dac-aş fi rege, n-aş îngădui ca paradele militare să fie făcute cu trupe de luptă, şi zău c-aş şti ce-aş face! Iar dac-aş fi unul din cei treizeei şi doi de edili ai noştri aş cere imediat întrunirea unui comitet de salvare publică, cunoscător în materie, care, cu sfaturile lui, impunând cerinţe obligatorii şi oferind recompense adecvate, să aplice toate modalităţile în măsură să le stimuleze pe servitoare să se îmbrace cu bun gust şi să se spele. De ce să fie lăsate să-şi irosească atâta frumuseţe, care frumuseţe, din motivele arătate, trece neobservată toată viaţa? Să fie

prezentate măcar o dată pe săptămână în lumina care le scoate această frumuseţe în evidenţă. Şi înainte de toate, gust şi măsură. O servitoare nu trebuie să aibă aerul unei doamne, cum bine zice fiţuica Prietenul poliţiei, deşi din raţiuni greşite. Iar dacă s-ar avea în vedere o operaţiune de înflorire a tagmei servitoarelor, n-ar fi lucrul acesta profitabil domnişoarelor noastre? Sau e prea hazardată această idee a mea privind viitorul Danemareei, viitor care ar fi unic în lume? Dacă aş avea ferieirea să fiu şi eu contemporan cu acel viitor minunat, mi-aş petrece timpul în plimbări pe străzi şi străduţe, ca să-mi delectez ochii cu o privelişte atât de încântătoare. Cum se mai înflăcărează draga mea gândire, cât de departe merge ea cu patriotismul şi cutezanţa! Dar ia să fructificăm noi această după-amiază de duminică, în grădina Frederiksberg, plină la ora asta cu servitoare. E ora lor, dar şi a mea. Aici sosesc mai întâi servitoarele de la ţară, mână în mână cu flăcăii lor; sau, după o altă formulă, fetele vin în rândul din faţă, ţinându-se de mână, iar flăcăii imediat după ele; sau, în sfârşit, două fete şi un flăcău. Această trupă constituie de obicei un cadru. Rămân în pieioare sau se înşiruie de-a lungul arborilor marelui careu din faţa pavilionului. Trupă sănătoasă şi proaspătă, deşi contrastele de culoare, ale pielii şi ale hainelor sunt prea tari. Vin după aceea feţele din Iutlanda şi din Fionia[54]. Masive, drepte, cam prea puternice, cu o ţinută cam prea pestriţă. Comitetul de salvare publică ar avea mult de lucru aici! Nu lipsesc reprezentantele diviziunii din Bornholm[55]; bucătărese de care nu e bine să te apropii nici la bucătărie, nici în parc; au în ele ceva mândru dar şi respingător. De aceea, prezenţa lor are, prin contrast, efect. N-aş vrea să lipsească de aici, deşi m-am compromis mai rar cu ele. Iată şi trupele doborâtoare de inimi: fetele din Nyboder[56]. Mai puţin masive, dar înfloritoare de statură, durdulii, piele fină, vesele, ferieite, agile, vorbăreţe, destul de cochete şi, înainte de toate, cu capul descoperit. Ţinuta lor se apropie de cea a unei doamne, în afara a două elemente: n-au şal, ei un fel de cârpa subţire; n-au nici pălărie, ei un fel de bonetă cochetă şi nostimă, atunci când nu se poartă cu capul descoperit., 'Mnă ziua, Mărie! Ce faei p-aici? Nu te-am văzut de mult. Eşti tot la consilier?" „Da". „Ei, asta înseamnă că e un loc destul de bun". „Da". „Da'

[54] Regiuni din vestul Danemareei.

[55] Insulă din estul Danemarcei.

[56] Cartier vechi al Copenhagăi.

dă ce singura? N-ai nici un gagiu, ori poate n-a avut el azi liber să vie, or poate-l aştepţi?" „Ccee? Nu se poate, nu te-ai logodit tu, cea mai frumoasă fată din Copenhaga? Servind la domnul consilier, pe deasupra? O fată care c o mândrie şi un model pentru toate colegele ei? Care ştie atât de bine să se înţolească?... Atât de extraordinar... Ce batistă frumoasă ţii acolo... cel mai frumos batist... şi încă cu broderie pe margine... sunt aproape sigură că te-a costat zece mărei... nici o doamnă distinsă n-are una la fel... mănuşi franţuzăşti... umbrelă dă mătase... Şi o asemenea fată să nu fie logoditä... Da' e d-a-ndoaselea... Dacă nu mă înşel eu prea mult, Jens ăla ţinea la tine, ştii de care vorbesc, Jens, ăla, de la neguţătoru' de la etaju' doi... Ştii, da' dă ce nu te-ai logodit? Jcns era băiat bun, şi stă bine. Şi poate mai târziu, cu influenţa domnului neguţător s-ar fi făcut agent de poliţie sau poate fierar, nu era o partidă rea... E bineînţeles din vina ta, ai fost rea cu el..." „Nu, nu, am aflat că Jens mai fusese logodit cu o fată, cu care nu se purtase frumos." „Ce spui, cine-ar fi crezut că Jcns să fie un băiat rău... Ah!, băieţii ăştia!... nu poţi avea încredere în ei... o fată ca tine e prea bună ca să fie jucăria oricui... O să-ţi găsăşti tu un băiat bun, ţi-o garantez!'" „Ce mai face domnişoara Juliana? De mult n-am văzut-o..." „Frumoasă Măria, m-ai obliga mult dacă mi-ai da o mică informaţie... dacă n-ai fost ferieită în dragoste nu înseamnă să fii indiferentă cu alţii... E atât de multă lume aici... nu îndrăznesc să-ţi vorbesc, mă tem să nu mă pândească cineva... Ascultă doar o clipă, frumoasă Măria... Iată locul, pe această alee umbroasă, unde coroanele arborilor ne ascund de priviri, aici unde nu vedem pe nimeni şi nu auzim nici o voce omenească, ei doar un slab ecou al unei muziei... aici îndrăznesc să-ţi vorbesc despre secretul meu... nu-i aşa, dacă Jens n-ar fi fost un băiat rău, te-ai fi plimbat pe aici cu el, de braţ, ai fi ascultat muzica şi ai fi cântat chiar tu ceva frumos... dar de ce eşti aşa emoţionată, uită-l pe Jens... vrei să fii rea cu mine... am venit aici numai ca să te întâlnesc pe tine... frecventez casa consilierului numai ca să te văd... Ai observat? De fiecare dată când puteam să fac lucrul ăsta veneam până la uşa bucătăriei... trebuie să fii a mea... căsătoria va fi anunţată la biserică... mâine seară îţi voi explica totul... voi urca pe scara de servieiu, uşa din stânga, chiar în faţa uşii de la bucătărie... La revedere, frumoasa mea Mărie... nu da nimănui de bănuit că m-ai văzut aici, că ţi-am vorbit, că-mi cunoşti secretul..." E într-adevăr delieioasă, s-ar putea profita puţin. Îndată" ce-i voi fi pus pieiorul în cameră, numai cu voi fi

acela care să anunţe căsătoria în biserică... Totdeauna m-am străduit să perfecţionez minunata autarkeia[57] proclamată de greci, şi mai ales să mă lipsesc de ajutorul oricărui preot.

Dac-ar fi posibil, mi-ar plăcea să fiu undeva prin preajma Cordeliei, când primeşte o scrisoare de la mine. Mi-ar fi mai uşor atunci să-mi dau seama până la ce punct o poate înţelege din punct de vedere estetic.

Scrisorile au fost şi sunt un mijloc nepreţuit de a le impresiona pe tinerele fete. Cuvântul scris are o magie pe care verbul zburător n-o atinge. O scrisoare devine o comunicare plină de mister, eşti stăpânul absolut al situaţiei, nu simţi constîngerea prezenţei celuilalt. Cred că o fată preferă să fie singură cu idealul ei, mai ales atunci când acest ideal are mai multă influenţă asupră-i. Chiar atunci când acest ideal şi-a găsit o întruchipare în ceva preeis şi deei iubit, există momente când el o face pe acea fată să simtă influenţa unei forţe teribile, fără corespondent în realitate. Şi are pe deplin dreptul la aceste momente de ispăşire, numai că ele ar trebui să fie supravegheate, astfel ca fata să nu se întoarcă la realitate epuizată de orice forţă, ei dimpotrivă, fortificată. Aici sunt bune scrisorile. Ele te fac prezent în aceste momente sfinte de iniţiere, în timp ce faptul de a cunoaşte autorul real al scrisorii o ajută pe primitoare să treacă firesc şi uşor pragul realităţii. Oare aş putea fi gelos pe Cordelia? Moarte şi damnaţiune, da! Deşi într-un alt sens nu. Căci deşi ştiu că aş fi învingător din lupta cu un altul, faptul de a constata că firea i-a fost tulburată, deei nu mai e aşa cum o doream eu, m-ar face să renunţ la ea. Un bătrân filozof zicea că dacă am nota tot ce ni se întâmpla în viaţă, am deveni fără doar şi poate filozofi. Frecventez de mult timp comunitatea logodnicilor şi în virtutea acelei observaţii trebuia să ajung şi eu undeva. Am avut ideea că string material pentru o lucrare pe care o s-o intitulez Contribuţie la teoria sărutului, dedicată tuturor îndrăgostiţilor tandri. E ciudat că încă nu s-a scris nimic despre asta. Ei bine, dacă eu voi termină lucrarea, se va spune pe bună dreptate c-am umplut un gol de mult resimţit. Această lacună din literatură de speeialitate s-o fi datorind faptului că filozofii nu prea dau atenţie acestor lucruri ori poate faptului că nu se pricep deloc? Eu aş fi în măsură să dau unele sfaturi. Ca de pildă: un sărut complet cere o fată tânără şi un bărbat. Un sărut între doi bărbaţi c de prost gust sau, ceea ce e şi mai rău, are un gust dezagreabil. În sfârşit, un sărut e mai aproape de esenţa lui atunci când îl dă bărbatul fetei,

[57]în greceşte în text. Ideal al filozofilor stoici: a-ţi fi suficient ţie însuţi.

iar nu invers. Acolo unde, odată cu trecerea anilor, s-a produs o indiferenţă la sărut, e semn că el nu-şi mai are sensul. E cazul sărutului conjugal cu care soţii, în lipsă de prosop, îşi şterg gura zicându-şi reciproc: „să-ţi fie de bine!".

Dacă diferenţa de vârsta e prea mare între cei doi, nici o idee nu poate justifica sărutul.

Îmi amintesc de o şcoală de fete din provineie, unde cele din ultima clasă foloseau des, pentru a seamuza, expresia: „Pupă-l pe consilierul de justiţie!", expresie care în mintea lor era legată de întâmplări deloc agreabile.

Originea expresiei era următoarea: patroana şcolii avea un cumnat care locuia la ca şi care fusese consilier de justiţie, era bătrân şi, în virtutea vârstei, îşi lua libertatea de a le pupa pe fete. Sărutul trebuie să exprime o pasiune bine determinată. Când fratele îşi sărută sora lui geamănă, sărutul nu e unul adevărat, nici măcar unul ca în jocurile de Crăciun, sau un sărut furat.

Un sărut e un act simbolic, care nu înseamnă nimic dacă sentimentul pe care-l exprimă nu există; or, sentimentul trebuie să se manifeste şi el în împrejurări preeise. Dacă ar trebui să clasific săruturile, mi-ar trebui mai multe puncte de vedere. Le-aş putea clasifica după zgomotul pe care-l fac. Din neferieire, vocabularul nu-mi ajunge ca să-mi epuizez observaţiile în această privinţă. Cred că nici toate limbile de pe glob luate împreună n-ar putea oferi atâtea onomatopee câte mi-ar trebui ca să desemnez toate diferenţele pe care am învăţat să le cunosc numai în casa unchiului meu.

Sărutul e când zgomotos, ca un declic, când şuierător, unii plesnesc din buze, alţii bubuie; când e plin, când e gol, când e ieftin ele.

Ar mai putea fi clasificate săruturile după contactul buzelor: sărut tangent, enpassant, şi sărut coerent.

Le-aş mai putea clasifica îri funcţie de durată: scurte sau lungi. Timpul oferă un criteriu de clasificare unic, dar singurul care mi-a plăcut şi mie: distingem deei primul sărut şi apoi celelalte. Criteriul acesta nu e comparabil cu nici unul de până acum; el e indiferent la sunete, la atingere, la durată. Primul sărut e unic şi e calitativ diferit de toate celelalte. Puţini oameni se gândesc la acest lucru şi ar fi păcat să nu fie măcar un singur ins în stare să o facă.

Cordelia mea, Un răspuns bun e ca un sărut dulce, zice

Solomon. Îmi cunoşti curiozitatea, în legătură cu care mi se fac chiar reproşuri. Aceasta din prieină că subiectul la care se referă întrebările mele e totdeauna necunoscut. Tu şi numai tu le înţeleg, tu şi numai tu ştii să dai un răspuns bun. Căci un răspuns bun e ca un sărut dulce, zice Solomon. Johan al tău

Erotismul spiritual se deosebeşte de erotismul fizic. Până acum n-am făcut decât să dezvolt în Cordelia erotismul spiritual. Prezenţa mea va trebui de-acum să fie şi altceva decât o stare sufletească de acompaniament; ea trebuie să devină o tentaţie. Zilele acestea m-am pregătit în acest sens eitind pasaj ui bine cunoscut din Fedru[58], care vorbeşte despre dragoste. Mi-a electrizat fiinţa toată, şi-l consider un preludiu superb. Ah, ce bine se pricepea Platon la dragoste!

Cordelia mea, Un latinist zice despre un diseipol asiduu şi atent că e suspendat de buzele maestrului. În dragoste, totul e imagine şi invers, imaginea e realitate. Nu sunt eu oare un diseipol asiduu şi atent? Şi cu toate astea tu nu ziei nimic.

Johan al tău

Dacă altul ar fi fost în locul meu şi s-ar fi lăsat manevrat în loc de a manevra, cu atât mai rău pentru el. Dacă aş consulta în aceste chestiuni un logodnic iniţiat, cred că mi-ar răspunde punând în vorbe curaj erotic: cauţi în zadar figura de căpătâi în care amanţii să discute împreună despre sentimentele lor. I-aş răspunde: cu atât mai bine dacă ea nu există, Căci nici nu face parte din zestrea reală a erotismului, oricât interesant ai aduce aici. Dragostea e prea substanţială că să aibă nevoie de pălăvrăgeală, iar situaţiile erotice adevărate sunt prea grave ca să poată fi umplute cu palavre. Situaţiile erotice sunt liniştite, calme, au contururi net trasate şi totuşi sunt elocvente ca sunetele colosului lui Memnon[59]. Eros gesticulează, nu vorbeşte; ori, dacă o face, el aduce aluzii misterioase, ale unei muziei figurate. Situaţiile erotice sunt totdeauna sculpturale sau picturale, ori când doi amanţi vorbesc despre sentimentele lor, imaginea aceasta nu mai e nici sculpturală, nici picturală. Dar cu toate acestea, logodnicii, în majoritatea lor, încep totdeauna prin asemenea palavre, care vor fi mai târziu trăsătura de unire a mariajului lor vorbăreţ. Ele sunt în acelaşi timp cauza iniţială şi promisiunea faptului că nu va lipsi din căsnicia lor zestrea de

[58]Fedru, unul din dialogurile lui Platon.

[59]Statuie egipteană, care făcea să se audă dimineaţa un sunet melodios.

cafe vorbea Ovidiu: dos est uxoria lites[60]. E de ajuns, dacă trebuie să vorbeşti, să fie unul care s-o facă. Bărbatul ar trebui să facă asta, deei el ar trebui să posede
darurile învăluitoare de care se servea Venus ca să farmece: conversaţia şi dulcea linguşire; sau, mai bine spus, insinuanta măgulire. Nu rezultă de aici că Eros ar fi mut, nici că din punct de vedere erotic n-ar fi frumos să faei conversaţie, ei doar că ea trebuie să fie fundamental erotică, exclusiv erotică, iar nu să se piardă în consideraţii asupra perspectivelor de viitor etc; apoi, conversaţia trebuie considerată ca un repaus al acţiunii erotice, ca o modalitate de a însoţi trecerea timpului, iar nu ca binele suprem al dragostei. O asemenea conversaţie, o asemenea con-fabulatio[61] e în esenţa ei divină şi de aceea eu unul nu voi înceta niciodată să conversez cu fata. Pentru mine acest lucru ar fi imposibilul însuşi, ca şi cum m-aş împiedica să respir. Propriu unei atari conversaţii este lipsă de constrângere, necăutatul subiectului, lăsarea în braţele hazardului, nimicuri frumos colorate şi discret parfumate, întocmai că florile de câmp.

Cordelia mea, Cordelia „mea", Johan „al tău"; aceste cuvinte închid în ele sărmanul conţinut al scrisorilor mele, întocmai cum ar face-o o paranteză. Ai observat oare că distanţa dintre cele două paranteze se micşorează? Oh! Cordelia mea! E totuşi atât de frumos că în timp ce conţinutul se subţiază, paranteza câştiga în semnificaţie.

Johan al tău

Cordelia mea, îmbrăţişarea este oare luptă?

Johan al tău

În general, Cordelia tace, iar eu am fost totdeauna sesibil la această calitate. Natura ei feminină e prea profundă pentru a te obosi cu hiatusuri, această figură de retorică speeifică mai ales femeilor şi care e inevitabilă când bărbatul care trebuie să furnizeze consoana de sprijin precedentă sau următoare este de asemenea de natură feminină. Uneori o remareă scurtă trădează tot ce are pe suflet. Şi atunci eu îi dau o mână de ajutor. E ca şi cum în spatele cuiva care ar schiţa câteva linii ale unui desen cu o mână nesigură s-ar afla cineva care n-ar înceta să-i mişte mâna pentru a face să apară pe hârtie un desen îndrăzneţ şi

[60]Ovidiu, Ars amandi: Certurile sunt zestrea soţiei.

[61]Trăncăneală (lat.).

desăvârşit. Chiar ea e surprinsă, şi nu poate spune că totul vine de la ea. De aceea o veghez, veghez asupra tuturor remareilor ei întâmplătoare, asupra oricărui cuvânt azvârlit din neatenţie şi, întorcîndu-i-l, fac totdeauna un lucru al cărui sens ea îl cunoaşte necunoscându-l. Azi eram la un dineu. Nu schimbasem nici un cuvânt cu Cordelia. Tocmai când ne ridicam de la masă a intrat un servitor care a anunţat-o că un mesager dorea să-i vorbească. Eu îl trimisesem, cu o scrisoare care conţinea aluzii la o chestiune pe care o lansasem în timpul mesei. Am plasat-o atât de bine în conversaţia generală, încât Cordelia, deşi stătea departe de mine, s-o poată auzi dar să se înşele în privinţa sensului ei. În această privinţă şi scrisoarea era calculată. Dacă n-aş fi reuşit să dau conversaţiei generale întorsătura dorită de mine, aş fi aranjat astfel lucrurile îricît să fiu prezent chiar în momentul în care sosea scrisoarea, pentru ca s-o confisc. Când s-a întors în salon, Cordelia a trebuit să mintă puţin, lată întâmplări care eimentează misterul erotic şi fără de care ea n-ar urma drumul trasat de mine.

Cordelia mea, Crezi oare că cel care-şi odihneşte capul pe Colina elfilor[62] vede în vis chipul silfidei? Eu unul nu ştiu ce să răspund, dar ştiu că odihnin-du-mi capul pe pieptul tău fără să închid ochii, şi aruneînd o privire în sus, văd chipul unui înger. Crezi că cel care-şi odihneşte capul pe Colina elfilor poate sta liniştit? Eu nu cred, şi mai ştiu că apleeîndu-mi capul pe sânul tău, sinul se agită mult prea mult pentru ca somnul să poată coborî pe ochii mei.

Johan al tău

Jacta est alea. Acum sau niciodată. Azi am fost pe la ea, împins de o idee care mă absorbise.

N-aveam pentru ea nici ochi, nici urechi. Ideea în sine era interesantă şi a captivat-o. Aşa încât ar fi fost o greşeală să declanşez operaţia arătându-mă rece în prezenţa ei. După plecarea mea, şi după ce va lăsa deoparte gândurile, va descoperi fără dificultate că nu am fost acelaşi ca altădată. Iar faptul că va face descoperirea când se va afla singură îi va spori acesteia caracterul dureros; efectul va fi lent, dar adânc. Nu se va putea supăra imediat, iar mai târziu, când va avea ocazia s-o facă, va fi combinat atâtea explicaţii, încât îi va fi imposibil să exprime totul dintr-o dată şi va avea mereu un rest de îndoială.

[62]Personaje şi locuri din vechi balade daneze

Neliniştea va creşte, scrisorile nu vor mai veni, alimentul erotic va fi diminuat, dragostea va fi obiect al bătăii de joc. Va rezista poate încă puţin timp, dar nu va putea îndura situaţia vreme îndelungată. Şi atunci va dori să mă îneînte cu aceleaşi mijloace de care m-am servit eu pentru a o cuceri, adică prin erotism. În materie de ruptură a logodnei, toate fetele sunt mari cazuiste; deşi materia aceasta nu se predă în şcoală, ele ştiu perfect totul, în ce cazuri trebuie să aibă loc, când se pune problema asta. Ar trebui să fie propus ca subiect de examen pentru ultima clasă; dizertaţiile care vin de la şcolile de fete sunt în general monotone, dar sunt sigur că în cazul acesta varietatea nu va lipsi, întrucât chestiunea oferă un larg câmp de desfăşurare sagaeităţii unei fete. Şi de ce să nu li se dea posibilitatea să-şi pună în valoare sagaCâtătea? Sau să demonstreze tocmai faptul că sînt' coapte pentru logodnă? Am fost cândva amestecat într-o situaţie care m-a interesat mult. Într-o familie în care veneam adesea s-a întâmplat ca'într-o zi, pe când bătrânii plecaseră de acasă, cele două fete ale lor să fi invitat prietene la cafea. Erau opt în total şi aveau între şaisprezece şi douăzeei de ani. Nu mai aşteptau alte vizite şi probabil servitoarea primise ordin să închidă poarta. Cu toate acestea, eu am intrat şi am avut impresia unei uşoare surprize. Dumnezeu ştie ce pot discuta opt fete adunate în asemenea reuniuni solemne. Găseşti uneori şi femei măritate în astfel de reuniuni; acestea discută despre teologia pastorală şi se ocupă mai ales de chestiuni importante: când e bine să-l laşi singur pe servitor la piaţă, dacă e bine ta ai credit la măcelar sau să plăteşti pe loc, ce să faei dacă bucătăreasa are un amic: să te debarasezi de acest cuplu galant care întârzie preparatul bucatelor? Etc, etc.

Am luat loc şi eu în această frumoasă soeietate. Era la începutul primăverii şi soarele trimisese câteva raze că mesageri ai sosirii lui. În cameră totul era iernatic şi poate de aceea a fost mult simţit rolul vestitor al primelor raze de soare. Cafeaua de pe masă răspândea un parfum plăcut, fetele erau vesele, sănătoase, înfloritoare şi zburdalnice; neliniştea trecuse repede. De ce să se fi temut când aveau cel puţin avantajul numărului? Am reuşit să le captez atenţia şi am început discuţia despre ruptura logodnei. Şi în timp ce ochii mei se înveseleau zburând de la o floare la alta în

Acest cerc de fete tinere, odihnindu-se când pe o frumuseţe când pe alta, urechile se bucurau ascultând muzică glasurilor lor; urmăream atent, din adâncul inimii, ceea ce se spunea. Un

singur cuvânt îmi era de ajuns ca să mi se deschidă o perspectivă asupra inimii cutărei fete şi asupra poveştii acestei inimi. Cât de seducătoare sunt căile dragostei şi cât de departe poate merge pe ele o fată! Am continuat să aţât focul spiritelor, iar cuvintele frumoase şi obiectivitatea estetică făceau ca relaţia noastră să fie liberă, iar buna-cuviinţă să nu fie în nici un fel încălcată. Dar în timp ce glumeau păstrând conversaţia în zone uşoare, un risc pândea pe aproape; ar fi fost de ajuns un singur cuvânt pentru a arunca aceste fete drăguţe într-o încurcătură totală. Acest cuvânt era în puterea mea. Ele nu înţelegeau şi nu bănuiau riscul. Însă datorită jocului uşor al conversaţiei, riscul a fost tot timpul întârziat, întocmai cum întârzia Şeherazada sentinţa de moarte legând poveste de poveste: când duceam discuţia spre limitele melancoliei, când lăsam să se desfăşoare zburdălnicia în liber joc, când le tentam la o întrecere dialectică. Dar ce subiect rămâne mereu bogat, în toate sensurile, pe măsură ce-l diseci?

Schimbăm de aceea mereu tema discuţiei. Le-am povestit cazul unei fete pe care cruzimea părinţilor o împinsese să rupă logodna; acest neferieit conflict le-a stors lacrimi. Lc-am povestit apoi despre un bărbat care a rupt logodna din două motive: unul - fata era prea înaltă; al doilea: mărturisindu-şi dragostea, el n-a stat în genunchi în faţa ei. Când eu însumi îi obiectasem aceluia că motivele nu mi se par suficiente, mi-a răspuns că lui îi ajunseseră ca să obţină ceea ce dorise şi că nimeni nu poate da în acest caz un răspuns de bun-simţ. Apoi am supus deliberării adunării un caz foarte difieil: o fată a rupt logodnă, Căci se convinsese că ea şi logodnicul ei nu erau făcuţi unul pentru celălalt. Iubitul ei tot încercase să-i schimbe hotărârea, asigurând-o de forţa dragostei lui, dar ea îi răspundea fără încetare astfel: sau suntem făcuţi unul pentru altul, deei există o simpatie reală şi atunci recunoşti că nu ne înţelegem; sau nu ne potrivim de la bun început şi atunci vei recunoaşte că nu suntem făcuţi unul pentru altul. A fost o adevărată plăcere să urmăresc cum îşi spărgeau căpşoarele să dea de rostul acestor vorbe misterioase. Am şi remareat că una sau două le înţeleseseră de minune, Căci, am mai spus-o, în materie de ruptură a logodnei toate fetele sunt cazuiste înnăscute. Da, sunt convins de faptul că-mi va fi infinit mai uşor să port dispută pe tema rupturii logodnei cu însuşi diavolul, decât cu o tânără fată. Azi am fost pe la ea. Destul de repede, cu viteza gândirii, am deturnat conversaţia pe temă pe care o mai discutaserăm şi ieri, încereînd

din nou s-o aduc în extaz. „Remarea asta vrusesem s-o fac ieri, dar nu m-am gândit serios la ea decât după ce am plecat". Am reuşit. Atâta vreme cât sunt cu ea, îi face plăcere să mă asculte; după plecarea mea, remareă fără îndoială că este păcălită, că eu m-am schimbat. În felul acesta se va rezolva totul. E o metodă perfidă, dar foarte potrivită, ca toate metodele indirecte. Îşi explică foarte bine că subiectele pe care le discutăm sunt doar umplutură de moment, pentru a o frustra de adevăratul erotism. Oderint, dum metiiant[63], ca şi cum teama şi ura ar fi gemene, iar teama şi iubirea ar fi străine una de alta, ca şi cum nu teamă face dragostea mai interesantă. Ce e dragostea noastră raportată la natura noastră? Nu intră în ea un fond misterios de angoasă şi de oroare, pentru că dincolo de frumoasa ei armonie e numai anarhie şi dezordine neînfrânată? Iar dincolo de siguranţa ei - numai perfidie? Dar ea, această angoasă e cea care ne farmecă cel mai mult, iar dragostea, ca să fie interesantă, nu se poate lipsi de ea. În spatele dragostei cloceşte angoasa; din ea se deschid florile de iubire. De aceea nymphea alba[64], cu a ei cupă imaculată, stă la suprafaţa apei, în timp ce angoasa pune stăpânire pe gândul care plonjează în tenebrele profundului, unde se află rădăeina ei. Am remareat că, numai scriindu-mi, ea îmi poate spune „al meu"; când sunt de faţă

Nu are curaj. Azi am rugat-o să-mi spună astfel, în modul cel mai insinuant şi cald erotic posibil. Începea să spună, dar o privire ironică, mai scurtă şi mai rapidă decât cuvântul, era de-ajuns ca s-o împiedice, în ciuda buzelor mele care-o încântau cu toată puterea lor. E un lucru absolut normal. Este a mea. Nu-mă confesez stelelor, după cum e obiceiul. Nu văd în ce măsură această veste ar putea interesa sferele îndepărtate. De altfel, n-o spun nimănui, nici măcar Cordeliei. Păstrez acest secret pentru mine şi mi-l şoptesc în interiorul meu, în discuţiile cele mai secrete cu mine însumi. Tentativa ei de rezistenţă e foarte moderată, dar puterea erotică pe care o desfăşoară e admirabilă.

Cât de interesantă o face această patimă, cât e de mare, aproape supranaturală! Şi cu câtă uşurinţă ştie să pareze, cu câtă pricepere ştie să se insinueze pretutindeni unde descoperă un punct slab. Pune totul în mişcare, iar în acest concert de clemente cu mă simt cu desăvîrşirc în clementul meu. În această

[63]Să urască, dar să se teamă.'", vers Câtăt de Caligula cu mare plăcere. În Sueloniu, Caligula.

[64]Nufărul alb.

agitaţie ea nu e deloc urâtă, nici sfâşiată de emoţii sau mobiluri. Rămâne mereu o anadyomene, atâta doar că ea nu apare într-o graţie naivă sau într-un calm neprevăzut, ei sub impulsul clocotitor al dragostei, rămânând în acelaşi timp armonie şi echilibru.

Din punct de vedere erotic e perfect înarmată pentru luptă: se foloseşte de săgeţile ochilor, de încruntările sprînccnclor, de fruntea scăldată în mister, de elocvenţa gâtului, de seducţiile fatale ale sânilor, de rugăminţile buzelor, de surâsul obrajilor, de aspiraţia blândă a întregii ei fiinţe. E în ea forţa, energia unei adevărate Valkirii, dar această plenitudine a forţei erotice este temperată la rândul ei de o melancolic tandră. Nu trebuie s-o menţin mult timp pe acest vârf, unde numai angoasa şi neliniştea o sprijină, împiedieînd-o să se prăbuşească. În faţa unor emoţii atât de intense va simţi destul de repede că starea în care o plasează logodna e mult prea strimtă, prea jenantă. Şi va pregăti tentaţia care mă va face să încalc limitele generalului, luând ea însăşi astfel cunoştinţă de acest lucru, ceea ce pentru mine e esenţial. Câteva din afirmaţiile pe care le-a făcut trădează faptul că îi e cam lehamite de logodna noastră. Nu-mi scapă deloc aceste afirmaţii, iar în explorările asupra inimii ei ele mă aj uţa să-mi procur informaţii utile, sunt capetele firului care-mi vor servi în proiectele mele de a strânge plasa în jurul ei.

Cordelia mea, Te plângi de logodna noastră, eşti de părere că dragostea noastră n-are nevoie de o legătură exterioară, care nu e decât o piedică. Recunosc acest lucru de la bun început, minunata mea Cordelia! Te admir în modul cel mai sincer. Legătura noastră exterioară nu e decât o separare. Şi mai există un zid, care ne separă ca pe Pyram de Thisbe*: compliCâtătea jenantă a altora. Libertatea nu există decât în contradicţie. Dragostea îşi află importantă doar atunci când nici un al treilea nu se îndoieşte că ea există; ea nu-şi găseşte ferieirea decât atunci când cei din afara cuplului cred că amanţii se urăsc unul pe celălalt.

Johan al tău

În curînd logodna noastră se va rupe. Ea însăşi va dezlega această legătură, pentru a mă fermeca şi mai mult, dacă va fi posibil, aşa cum buclele în vânt farmecă mai mult decât părul bine strâns şi coafat. Dacă eu aş fi cel care face ruptura, aş pierde fără îndoială spectacolul atât de seducător al acestui salt erotic periculos, criteriu sigur al îndrăznelii sufletului ei; or,

pentru mine acesta este esenţialul. În afară de aceasta, un asemenea eveniment ar avea urmări destul de dezagreabile, Căci toată lumea ar afla. Deşi pe nedrept, aş fi rău văzut, urât, detestat. În acelaşi timp, pentru mulţi ar fi un adevărat noroc. Multe domnişoare vor fi ferieite că, deşi nu sunt încă logodite, pot să spună „era cât pe ce să fiu". E şi asta ceva, ceva mai mult decât nimic, cu toate că, dacă m-ar întreba pe mine, le-aş spune sincer că e prea puţin, Căci după ce s-au împins în faţă ca să-şi asigure un loc pe lista celor care aşteaptă, speranţa va scădea şi scade cu cât avansează pe listă. Fiindcă, în dragoste, prineipiul vechimii nu contează pentru avansări şi promovări. Asemenea domnişoare se plictisesc să rămână statu quo; au nevoie de câte un eveniment care să le bulverseze viaţa. Şi nici un alt eveniment nu egalează o dragoste neferieită, mai ales dacă poţi trata toată afacerea în glumă. Te autoconvingi atunci şi încerei să-i convingi şi pe alţii că faei parte dintre victime, iar cum nu posezi calităţile necesare să intri într-o mânăstire de maici, intri în ceata plângăreţelor. Şi de aici procuri hrană pentru ura cu care mă priveşti pe mine. Există şi un alt gen de domnişoare: e batalionul celor înşelate profund, al celor înşelate pe jumătate şi al celor înşelate pe trei sferturi. Fiindcă se găsesc înşelate de toate gradele; de la cele care se pot prevala de un inel de logodnă pus pe deget până la cele care n- au benefieiat decât de o strângere de mână la un contradans. Durerea cu care vii tu în ceata lor le redeschide rănile. Ura lor va fi pentru mine o gratificaţie suplimentară şi o accept ca atare. Toate aceste purtătoare de ură sunt în schimb tot atâtea solii catre secrete ale bietei mele inimi. Un rege fără regat e o figură ridicolă, dar un război între pretendenţi la succesiune, într-un regat fără teritoriu, e cel mai ridicol dintre toate lucrurile ridicole. Sexul frumos ar trebui să mă iubească şi să mă menajeze ca pe un munte de pietate. Un logodnic autentic nu se ocupă decât de o fată, dar într-o eventualitate atât de complicată te poţi încărca cu câte

Vrei. Vei fi dispensat de toate tracasările deeisive şi vei avea în plus avantajul de a juca mereu roluri noi. Fetele mă vor plânge, vor avea milă şi vor suspina pentru mine, cu voi adopta aceeaşi tonalitate preeisă şi iată încă o modalitate de a racola. Ce lucru curios! Sunt obligat să constat că - vai! - Eu sunt acela care va avea semnul denunţător pe care Horaţiu îl dorea tinerelor infidele: un dinte negru şi, culmea, dintre ineisivi! În felul ăsta devii superstiţios! Acest dinte mă tulbură pur şi simplu, nu-mi place să se facă aluzie la el; e una din slăbieiunile mele. În

timp ce din alte puncte de vedere sunt înarmat din cap până în pieioare, când e vorba de acest dinte, ultimul dintre imbeeili mă poate lovi mai tare decât îşi imaginează el. În zadar fac tot ce pot pentru a-l albi, şi zic ca Palnatokc: Jeg gnider den ved Dag, ved Nat, Men ei jeg sletter ud den sorfe Skygge[65]. Aşa e viaţa, plină de mistere. Un lucru mărunt mă poate tulbura mai mult decât atacul cel mai periculos, decât situaţia cea mai penibilă. Aş vrea să-l scot, dar asta ar însemna să-mi alterez dantura şi puterea ei.

Şi totuşi îl voi scoate şi-l voi înlocui cu unul fals; Căci el va fi fals pentru lume, în timp ce dintele negru e fals pentru mine. Cordelia începe să nu se simtă bine logodită; iată un lucru excelent.

Căsătoria va fi totdeauna o instituţie respectabilă, în ciuda plictiselii de a te bucura încă din primele zile ale tinereţii de o parte a respectabilităţii, care e apanajul bătrâneţii. Logodnă, dimpotrivă, e o invenţie cu adevărat omenească şi, în conseeinţă, atât de importantă şi de ridicolă, încât o tânără, în vârtejul pasiunii, o încalcă, având totodată conştiinţa acestei importanţe şi simţind energia inimii eirculând prin toată fiinţa ei ca un fel de sânge superior. Ceea ce interesează acum e de a o dirija astfel încât, în zborul ei îndrăzneţ, să piardă din vedere căsătoria şi, în mod general, solul ferm al realităţii, pe care inima ei, din mândria şi teama de a nu mă pierde, să zdrobească această formă umană imperfectă, cu scopul de a se grăbi spre cevasuperior comunului omenesc. De altfel, n-am a mă teme în această privinţă, Căci ea planează acum deasupra concretului vieţii cu o uşurinţă atât de mare, încât realitatea şi-a pierdut sensul. În afară de aceasta, eu sunt tot timpul prezent la bord, lângă că şi la nevoie pot să desfăşor mai puternic pânzele. Femeia, fiind o fire foarte bogată, e o sursă inepuizabilă pentru reflecţiile mele, pentru observaţiile mele. Bărbatul care nu simte nevoia acestui gen de studiu se poate mândri c-ar fi ce vrea el pe lumea asta, în afară de un lucru: c-ar fi estetieian. Splendoarea, divinul esteticului constă tocmai în a nu te ataşa decât de ceea ce este frumos. Estetica nu trebuie să se ocupe decât de literatură şi de sexul frumos. Pot să mă desfăt şi să-mi desfăt inima închipuindu-mi soarele feminităţii strălueind în plenitudinea lui infinită, răspândindu-se într-un turn al lui Babei astfel încât fiecare femeie în parte să posede un crâmpei din bogăţia lui unică, pe care să şi-l facă un fel de centru armonios al

[65]Replică din piesă Palnatoke, a tragedianului danez Adam Oehlenschlaeger (l778-l850). - Zadarnic îl spăl zi şi noapte, umbra lui neagră nu dispare.

întregii ei fiinţe. În acest fel, frumuseţea feminină s-ar diviza la infinit. Dar fiecare crâmpei de frumuseţe trebuie să aibă o măsură a armonici lui, altfel efectul ar fi îngrijorător şi am ajunge la concluzia că în cazul cutărei fete natura nu şi-a terminat opera. Ochii mei nu obosesc niciodată să atingă, privindu-le, aceste emanaţii ale frumuseţii feminine. Fiecare în parte posedă un crâmpei din marea frumuseţe, dar e în acelaşi timp o entitate căreia nu-i lipseşte nimic, e completă în sine, e ferieită, e veselă, e frumoasă. Fiecare fată are farmecul ei: un surâs plin de vioieiune, o privire zburdalnică, ochii arzând de dorinţă, mutrieica bosumflată, gândurile zvăpăiate, melancolia dulce, intuiţia profundă, umoarea sumbră şi fatidică, nostalgia terestră, emoţiile nedivulgate, sprîncenelc care vorbesc, buzele interogative, fruntea plină de mister, buclele seducătoare, genele care ascund privirea, mândria divină, castitatea terestră, puritatea angelică, roşeaţa insondabilă, paşii uşori, mersul graţios legănat, chipul languros, visarea plină de nerăbdare, suspinele fără explicaţie, talia sveltă, formele dulei, gâtul înalt, şoldurile bine cambrate, pieiorul mic, mână delicată. Fiecare o are pe a ei şi una nu are ce are altă. Iar după ce am văzut şi revăzut, contemplat şi iar contemplat bogăţiile acestei lumi, după ce am surâs, suspinat, flatat, ameninţat, dorit, tentat, râs, plâns, sperat, câştigat, pierdut, închid evantaiul şi ceea ce era împrăştiat se adună într-o entitate, părţile refac ansamblul. Sufletul meu se bucură din nou, inima începe să-mi bată cu putere şi pasiunea mi se înflăcărează. Această fată anume, unică în lumea întreagă, trebuie să fie a mea şi va fi. Dacă eu pot păstra această fată, Dumnezeu poate să-şi păstreze cerul lui. Alegerea mea e atât de atotcuprinzătoare, încât cerul însuşi n-ar mai avea nimic de alcss Căci ce să mai rămână pentru el dacă păstrez totul pentru mine? Credineioşii, aceşti buni musulmani, vor fi dezamăgiţi să găsească în paradisul lor nişte umbre livide şi lipsite de forţă, iar nu inimi arzătoare, Căci ardoarea tuturor inimilor e concentrată în această fată, aleasă de mine; vor fi de neconsolat şi disperaţi să nu găsească decât buze livide, ochi stinşi, gâturi insensibile, strângeri de mână lipsite de convingere, Căci toată roşeaţa buzelor, focul din priviri, nelinişiea gâtului, promisiunea mâinilor, presentimentul suspinelor, răsplata sărutului, frisonul contactului şi pasiunea îmbrăţişării, totul, totul va fi adunat în ea şi ea îmi va dărui mie totul, acest tot care ar ajunge şi cerului şi pământului. Iată gânduri care mi-au trecut des prin cap, dar, deşi mai vechi, de fiecare dată când Ic remaein

mă înfierbânt, pentru că nu-mi pot închipui fata la care visez altfel decât arzătoare.

Deşi ardoarea trece în general drept un lucru bun, n-aş vrea să se tragă de aici concluzia că felul meu de a vedea lucrurile e unul solid. Şi ca să întăresc această afirmaţie, iată, mă închipui pe mine rece şi îmi imaginez o fată cu fire rece. Să încerc s-o pun sub bolta unei categorii, dar sub care anume? Iată, sub cea a aparenţei[66]. Să nu se înţeleagă acest lucru în sens vulgar, adică, deşi destinată mie, ea ar fi în acelaşi timp şi a altuia. Ca în orice raţionament abstract, nici aici nu trebuie să ţinem cont de experienţă, fiindcă, în cazul de faţă, experienţa ar fi, în mod foarte ciudat, şi pro şi contra mea.

Aici, ca şi în alte cazuri de altfel, experienţa e o persoană foarte ciudată, având această particularitate: de a fi şi pentru şi contra. Aşadar, femeia este aparenţă. Atenţie, nici aici să nu ne lăsăm duşi de experienţă, care zice că extrem de rar întâlneşti o femeie care să nu fie decât aparenţă, adică, aşa cum se întâmpla cu un foarte mare număr dintre ele, să nu fie mai nimic nici pentru ele însele, nici pentru alţii. Acest destin îl împart ele cu natura întreagă, ca şi cu tot ce este feminin. Natura nu e nici ea altceva decât, aparenţă - dar aceasta nu în sens teleologic, adică un element al ei să fie aparenţă pentru un alt element al ei - toată natura este aparenţă pentru spirit. Acelaşi lucru se poate spune şi despre fiecare element al ei. Viaţa plantei, de pildă, desfăşoară naiv graţiile ei ascunse şi nu e decât aparenţă. La fel o enigmă, o şaradă, un secret, o vocală etc. Nu sunt decât aparenţe. E ceea ce explică şi faptul că făcând-o pe Eva, Dumnezeu l-a plonjat pe Adam într-un somn profund; Căci femeia este visul bărbatului. Această poveste ne arată şi ca în felul ei că femeia este aparenţă. Se spune în poveste că lui Adam i-a fost luată o coastă. Chiar dacă i s-ar fi luat o parte din creier, femeia tot aparenţă i-ar fi rămas, numai că Dumnezeu n-a vrut să facă o himeră. Şi aşa femeia s-a întrupat dârî carne şi sânge, ceea ce înseamnă că a devenit o parte a naturii, care în mod esenţial e aparenţă. Ea nu se trezeşte decât atinsă de dragoste; până atunci nu e decât vis. Dar în această existenţă de vis se pot distinge două stadii: primul, când dragostea visează femeia; aldoilea, când femeia visează dragostea.

Fiind aparenţă, femeia are ca particularitate virginitatea pură. Căci virginitatea e o existenţă care, ca existenţă pentru sine, e în fond o abstracţie şi nu se dezvăluie decât în aparenţă.

[66]Luată în sens hegelian. Kierkegaard ironizează această categorie (rt.tr.).

O abstracţie e şi inocenţa feminină; iată de ce se poate spune că în această stare femeia e invizibilă. Ovidiu spune că Vesta, divinitatea care reprezenta virginitatea, nu avea chip. Aceasta fiindcă o asemenea existenţă este, din punct de vedere estetic, geloasă pe ea însăşi, aşa cum era şi Iahve numai că în mod etic, şi de aceea că n-a acceptat să aibă alt chip, fie şi o reprezentare oarecare. E aici o contradicţie: ceea ce e aparenţă nu există şi nu devine vizibil decât devenind aparent. Din punct de vedere logic, această contradicţie e corectă, iar cel care ştie să gândească logic n-o să fie contrariat; ba chiar va găsi aici motive de încântare. Dimpotrivă, un spirit ilogic îşi va imagina că ceea ce e aparenţă există în sens finit, aşa cum aş spune despre un lucru concret, care există pentru mine. Această existenţă a femeii (şi spun mult când spun existenţă, ea neexistând ex, „în afara" ei însăşi) ar fi mai corect exprimată prin cuvântul graţie, care aminteşte de viaţa vegetativă; Căci ea seamănă cu o floare, cum le place poeţilor să spună, şi chiar spiritualitatea are în ea un caracter vegetativ. Femeia se află sub influenţa naturii, nefiind liberă decât în mod estetic. Într-un sens mai profund, ea nu devine

Liberă decât cu ajutorul bărbatului; de aceea el îi cere mâna[67], gest care e o eliberare simbolică. Dacă priceperea lui acţionează, nu se poate vorbi de o alegere. Femeia e cea care alege, dar alegerea ei nu are la bază lungi reflecţii, în care caz n-ar mai fi feminină. De aceea e dezonorant pentru un bărbat să fie respins de femeia căreia îi cere mâna, Căci el ar fi în situaţia de a se fi supraestimat că o poate elibera, când în realitate nu i se recunoaşte această capaCâtăte. O ironic profundă iese la iveală de aici. Aparenţa devine predomânântă: bărbatul cere, femeia alege. Femeia ar fi deei cea învinsă, bărbatul ar fi învingătorul, şi cu toate acestea învingătorul se înclină în faţa a ceea ce a învins, lucru care mi se pare cât se poate de firesc. Numai grosolănia, stupiditatea şi insufieienţa simţului erotic nu ţin cont de concluzia acestui raţionament.

Ba chiar se poate găsi o întemeiere mai profundă a acestor lucruri: femeia e substanţă, bărbatul e gândire; de aceea ea nu poate să aleagă pur şi simplu, de vreme ce alegerea ei are nevoie de o cerere din partea bărbatului.

Cerând, bărbatul nu face decât să pună o întrebare; alegând, femeia îi dă un răspuns. Într-un sens, bărbatul înseamnă mai mult decât femeia, în alt sens - infinit mai puţin. Această

[67]Joc de cuvinte: în daneză „at fri" înseamnă „a cere mâna" dar şi „a elibera".

aparenţă este virginitatea pură. Dacă ea însăşi va încerca să intre în relaţie cu o altă existenţă, care să fie existenţă pentru sine, contrastul va fi dat de o ipocrizie absolută care ar rezulta de aici, dar acest contrast ar avea darul să arate încă o dată că existenţa femeii nu c decât aparenţă. Contrastul diametral opus abandonului de sine este ipocrizia absolută, care, în sens invers, c invizibilă, cum c abstracţia, de care se sparge tot ce o atinge, fără ca ea să prindă viaţă. Feminitatea capătă caracterul cruzimii abstracte care nu e altceva decât culmea caricaturii adevăratei ipocrizii virginale. Un bărbat nu poate fi niciodată atât de crud cât poate fi o femeie. Mitologiile, poveştile, legendele confirmă această. Dacă ar trebui să fie dat un exemplu de prineipiu natural a cărui fermitate în cruzime să nu cunoască limite, acest exemplu ar fi cu uşurinţă găsit în fiinţa virginală. Tresări de spaimă eitind poveşti cu tinere fete care îşi lasă cu cea mai perfectă răceală pretendenţii să-şi rişte viaţa.

Un Barbă-Albastră ucide în noaptea nunţii sale toate fetele tinere pe care le-a iubit, fără ca el personal să aibă vreo plăcere omorându-le; e adevărat că plăcerea o avusese înainte, dar aceasta fusese manifestarea materialului, deei cruzimea lui nu era o cruzime de dragul cruzimii.

Un Don Juan le seduce şi le părăseşte, dar plăcerea lui constă numai în a le seduce nu şi în a le părăsi; iată deei că nici aici nu apare o cruzime abstractă. Cu cât reflectez mai mult, cu atât îmi dau seama de armonia deplină care există între ceea ce spun şi ceea ce fac. Căci în tot ce am făcut, am păstrat mereu convingerea că în mod esenţial femeia nu e decât aparenţă. De aceea în relaţiile cu ea clipa are importanţă capitală. Căci aparenţa aparţine clipei. Se poate întâmpla ca până să sosească clipa să treacă un timp mai lung sau mai scurt, dar, odată sosită, ea face ca ceea ce până atunci nu era decât aparenţă să capete o scurtă existenţă relativă, atât de scurtă încât n-ai când să-ţi dai seama de ea, fiindcă a şi dispărut. Ştiu că şi soţii spun uneori că şi în alt sens femeia este aparenţă: şi anume, ea e totul pentru ei cât trăiesc. În sfârşit, bieţii de ei, merită să li se acorde scuze, Căci e uşor de ghieit din această afirmaţie a lor că nu fac altceva decât să se îmbărbăteze unul pe celălalt. În lumea noastră orice profesie are, în general vorbind, câteva obişnuinţe convenţionale şi câteva mineiuni, tot convenţionale, printre care trebuie s-o socotim şi pe cea de mai sus. A se potrivi unul cu altul în clipă nu e lucru uşor şi cel care nu izbuteşte să facă acest lucru va trage toată viaţa după el povara ruşinii. Clipă e totul, iar în această

clipă femeia e totul şi e toată; cât despre conseeinţele clipei, eu unul nu pot vorbi. Îmi depăşeşte pur şi simplu inteligenţa. Printre altele, faptul de a avea copii.

Mă consider un gânditor logic, dar chiar dacă mintea nu mi-ar mai fi logică, dac-aş fi, adică, nebun, tot nu m-aş vedea în situaţia de a avea copii, situaţie pe care o las în grija soţilor. Ieri am fost cu Cordelia să vedem o familie la ţară. Mai tot timpul vizitei am stat în grădină, antrenându-ne în tot soiul de exereiţii fizice, printre care jocul de-a dragostea. La un moment dat, partenerul Cordeliei a ieşit din joc şi eu am profitat imediat de ocazie pentru a-l înlocui. Cât farmec cheltuia, cât de mult sporea puterea ei de seducţie în urma efortului de joc care o înfrumuseţa! Câtă armonie şi graţie în mişcările ei! Câtă uşurinţă în dansul pe care-l executa întregul ei corp, mâinile, pieioarele, încât aveai impresia că te afli în faţa unui tânăr prea mult dedat cu arta duelului! În ciuda absenţei oricărei urme de rezistenţă, Câtă vigoare avea totuşi, încât nu-mi venea să cred că ea e cea care joacă! Atitudinea ei-un ditiramb! Iar privirea - numai provocare! Chiar jocul prezenta pentru mine un interes firesc, fapt care scăpa complet atenţiei ei. La un moment dat, vorbind cu una dintre persoanele de acolo, am făcut o aluzie la frumosul obicei de a schimba inelele; Cordelia a auzit, iar vorbele mele i-au fulgerat inima. Din acel moment totul căpătase altă lumână, se impregnase de o semnificaţie mai profundă, iar Cordelia se înfierbântă cu o dorinţă şi mai puternică. Am prins pe nuiaua mea cele două inele cu care ne jucam şi m-am oprit o secundă să schimb un cuvânt cu persoanele din cerc. Ea a înţeles sensul pauzei mele. Am aruncat spre ea inelele. Le-a prins cu oarecare încetineală. Le-a aruncat apoi din nou în aer, dar aproape vertical, ca din nebăgare de scamă şi cu, sc-nţelcgc, nu le-am putut prinde. Îşi însoţise gestul cu o îndrăzneală formidabilă în privire. Se povesteşte că în timpul campanici napoleoniene din Rusia, unui soldat francez i-a fost amputat un pieior la care avea cangrenă. Chiar în momentul în care cumplita operaţie a fost terminată, soldatul a luat pe pieiorul sănătos gamba tăiată, a aruncat-o în sus şi a strigat: „Vive l'Empereur!"[68] Mi-l imaginez pe soldatul francez sub privirea pe care o avea Cordelia când a aruncat în aer cele două inele, spunând aproape pentru ea: Trăiască iubirea! Am considerat că e cam imprudent şo las să continue să se ambaleze în această stare sufletească, singură cu ea însăşi, temându-mă de oboseala caresurvine de obicei după

[68]în franceză în text: Trăiască împăratul!

asemenea momente, dacă nu şi de altceva. Mi-am păstrat deei calmul şi datorită prezenţei celorlalţi am forţat-o indirect să continue jocul, prefăcându-mă că. N-am observat nimic. Acest fel de a mă purta măreşte elasticitatea propriului ei comportament în relaţiile cu mine...

Dacă în timpurile noastre s-ar găsi cineva care să simpatizeze acest gen de anchetă, aş oferi un premiu pentru cel mai bun răspuns la întebarea următoare: din punct de vedere estetic, este mai pudică o fată sau o femeie tânără? Aşadar, cea care nu ştie nimic sau cea care ştie şi căreia dintre ele îi poţi acorda cea mai mare libertate? Dar, vai, asemenea probleme nu intră în preocupările epoeii noastre serioase.

În Grecia antică o atare anchetă ar fi fost în atenţia tuturor cetăţenilor, statul însuşi ar fi fost pus în mişcare şi în mod deosebit feţele şi tinerele femei. Acest lucru nu mai pare nici măcar vrednic de crezare în ochii contemporanilor noştri, după cum n-o să pară vrednică de crezare celebra dispută dintre cele două tinere grecoaice[69] şi nici ancheta căreia disputa respectivă i-a dat naştere. Fiindcă în Grecia antică asemenea chestiuni nu erau tratate cu uşurinţă. Şi totuşi, toată lumea ştie că Vcnus are un al doilea nume în amintirea acelei dispute, iar chipul ei imortalizat este admirat de întreaga lume. Viaţa unei femei are două perioade interesante: prima tinereţe şi bătrâneţea adâncă. Dar mai are, trebuie spus, o perioadă când e mai fermecătoare decât o fată tânără şi când impune şi mai mult respect. O atare perioadă nu apare decât rar în viaţă, imaginea ei e pur vizionară, nu se oferă vederii şi probabil că nici n-a fost văzută. În această perioadă mi-o imaginez sănătoasă, înfloritoare, cu forme splendide, ţinând un copil în braţe; toată atenţia i se concentrează spre el, parc pierdută în contemplarea lui. E o imagine închipuită aceasta, şi nu i se poate găsi corespondent în realitate în privinţa graţiei; e un mit al naturii pe care nu-l poţi contempla decât din punct de vedere artistic, iar nu ca pe o realitate. După cum nu e nevoie să existe în preajmă şi alte chipuri, vreun anturaj, care n-ar face decât să tulbure imaginea.

Dacă mergeţi la biserică o să aveţi deseori prilejul să întâlniţi o mamă care-şi ţine în braţe pruncuşorul. Chiar dacă n-ar fi decât plânsul copilului şi gândurile neliniştite ale părinţilor în legătură cu viitorul lui, şi tot ar fi suficient pentru că anturajul ei să ne deranjeze, efectul să se piardă, oricât de perfect ar fi restul.

[69]Fiecare dintre ele pretinzând a avea şoldurile cele mai frumoase. Disputa s-a rezolvat prin ridicarea unui templu zeiţei frumuseţii, numită şi Callipygia, adică cea care are şolduri frumoase.

Apariţia tatălui în acest cadru e o mare greşeală, pentru că în acest fel mitul ar fi suprimat, farmecul situaţiei ar dispărea, şi apoi -horrenda refero[70] - corul solemn de naşi şi naşe, şi apoi..., dar nu mai e nevoie să fie amintiţi şi alţii. Ca imagine a închipuirii e tot ce poate fi mai îneîntător. Nu-mi lipseşte nici îndrăzneala, nici curajul, nici temeritatea pentru a risca un atac; dar dacă în realitate o atare imagine mi-ar apărea în faţa ochilor, aş fi dezarmat. Cât de mult mă preocupă Cordelia!

Cu toate acestea, întrucât sfârşitul aventurii se apropie, inima mea cere o împrospătare. Aud de pe acum chemarea cea nouă, ca un cânt de cocoş în depărtare. Poate că şi ea îl aude, dar crede că se crapă de ziuă. De ce va fi fiind atât de frumoasă o fată tânără şi de ce frumuseţea ei va fi fiind atât de trecătoare?

Dacă această chestiune m-ar interesa câtuşi de puţin, aş deveni foarte melancolic. Bucuraţi-vă, nu pălăvrăgiţi pe tema asta! Cea mai mare parte a bărbaţilor care-şi fac o profesie din a despica firul în patru nu, mai au când să profite.

Pe de altă parte însă, faptul că o atare chestiune naşte o întreagă filozofie nu mi se pare atât de dăunător, Căci ea vorbeşte despre o melancolie lipsită de egoism, pusă în slujba altuia, ceea ce sporeşte întrucâtva frumuseţea masculină. O melancolie care ia chipul unui nor înşelător pe suprafaţa forţei virile, corespunzând cu o anumită umoare neagră a femeii. Când o tânără s-a oferit cu totul, nu mai c nimic de luat de la ca. Eu şi acum mă apropii cu o nelinişte puternică de o fată, inima îmi bate să-mi spargă pieptul, fiindcă eu simt puterea eternă a fiinţei sale. De o femeie tânără însă mă apropii fără astfel de probleme. Puţina rezistenţă pe care o opune cu ajutorul unor artifieii nu înseamnă nimic. E ca şi cum ai spune că basmaua unei femei măritate impune mai mult respect decât capul descoperit al unei tinere fete. Iată de ce Diana a fost totdeauna idealul meu. Virginitatea ei totală, prefăcătoria ei absolută m-au preocupat mult dintotdeauna şi le-am considerat, în acelaşi timp, suspecte. Fiindcă nu cred c-a meritat toate laudele care i-au fost aduse pentru virginitatea ei. Ea ştia, fără îndoială, că întregu-i joc în viaţă depinde de starea. Ei de virginitate; şi a rămas virgină. Undeva, într-o pagină de care nu-mi mai aduc aminte, am eitit că aflase de la mama ei despre durerile pe care le are o femeie la naştere şi a fost înspăimântată; de aceea n-o pot blama şi zic şi cu cum zice Euripide: prefer să lupt în trei războaie decât să nasc o dată. La drept vorbind, nu cred că m-aş putea îndrăgosti de ea,

[70]Mă îngrozesc la gândul că o spun (lat.).

dar aş da mult, mărturisesc, să pot sta de vorbă cu ea, să am cu ea o discuţie cinstită, sinceră, deschisă. Am impresia că s-ar preta la tot felul de bufonerii. Căci se pare că bună mea Diana e tot atât de cunoscătoare ca Venus însăşi! Eu unul nu ţin deloc s-o surprind în baie; cu nişte întrebări mi-ar plăcea s-o surprind! Când se întâmpla să obţin de la o fată prin şiretlic vreo întâlnire şi de se întâmpla să mă tem de succesul meu în această împrejurare, pentru început discut mult cu fata, creându-mi timpul necesar să mă pregătesc, să mă înarmez şi să-mi mobilizez toate forţele erotice.

O întrebare pe care mi-am pus-o adesea şi asupra căreia am tot reflectat a fost să ştiu ce situaţie anume şi ce clipă pot fi considerate în stare să ofere maximum de seducţie. Răspunsul depinde, fireşte, de ceea ce doreşti, de modul în care doreşti, ca şi de gradul de emaneipare. În ceea ce mă priveşte, cred că momentul cel mai propice ar fi ziua nunţii şi mai ales un anumit moment al ei. Când ea înaintează în rochia de mireasă şi toată splendoarea toaletei păleşte pe lângă frumuseţea fetei, când, la rândul ei, ea însăşi devine pală, parcă sângele ei a încetat să curgă, sinul i se odihneşte, privirea e nesigură, genunchii i se înmoaie, virgina tremură toată, nemaifiind atunci decât fructul copt care trebuie cules. Ruga o înalţă, gravitatea orei o întăreşte, o promisiune îi poartă paşii, rugăeiunea îhaduce binecuvântarea, coroana de mirt îi ornează fruntea; inima îi tremură, privirea îi înţepeneşte în pământ, ea se ascunde în sine şi nu mai aparţine o clipă lumii pentru a-i putea aparţine în întregime; pieptul i se umflă şi întregu-i corp suspină, vocea se stinge, lacrimi strălueitoare tremură înainte de clipa când enigma va fi dezvăluită, când lumânările se aprind şi ginerele aşteaptă. Iată momentul! În curînd el va dispărea. Nu mai e de făcut decât un pas, dar nu ai mai mult timp decât pentru a face un pas greşit. Această clipă face din cea mai ştearsă fată o fiinţă extrem de preţioasă, micuţa Zerline[71] devine o femeie importantă. Totul trebuie concentrat aici, chiar cele mai mari contraste trebuie unite în clipa aceasta; dacă lipseşte ceva, mai ales unul din contrastele puternice, situaţia pierde imediat o parte din forţa ei de seducţie. Oricine îşi aminteşte de linia firavă, subţire, a taliei unei fete care îşi ispăşeşte păcatele, fată cu un chip atât de inocent şi de tânăr încât te jenezi - şi de ca şi de confesor - să afli ce păcate poate mărturisi o asemenea copilă, îşi ridică puţin voalul de pe chip, priveşte în jur ca şi cum ar căuta ceva pe care

[71]Tânără ţărancă, personaj din opera Don Juan de Mozart.

mai târziu să-l facă obiectul mărturisirii sale. Această scenă e plină de seducţie, iar cum fata e singurul personaj al gravurii, nimic nu te împiedică să-ţi închipui că biserica în care se întrtîmplă scena e atât de largă încât nu un pastor ei mai mulţi ar putea predica în ea în acelaşi timp.

Scena are multă seducţie, iar eu m-aş aşeza undeva în fundul decorului, mai ales dacă fata ar consimţi la aceasta. Numai că o atare scenă nu poate avea decât o importanţă secundară, Căci copila are aerul nevârstnic, deei trebuie să mai treacă timp până să sosească clipa ei. Am fost eu, în mod constant, fidel pactului meu cu Cordelia? Cu alte cuvinte, pactului meu cu Esteticul, pentru că ceea ce mi-a dat putere a fost faptul de a fi avut de partea mea ideea.

Acesta e secretul meu, întocmai ca firele de păr ale lui Samson, dar pe care mie nici o Dalilă nu mi le va smulge. Ca să înşel o fată, pur şi simplu, mi-ar lipsi perseverenţa; dar dacă ştiu că o idee este angajată aici, că eu acţionez în servieiul ei, că îi dedic forţele melc, iată ce mă face sever cu mine însumi şi mă obligă să mă abţin de la plăcerile interzise. Am păstrat eu totdeauna Interesantul? Da, şi îndrăznesc s-o spun liber şi deschis în această discuţie cu mine însumi. Chiar logodna făcea parte din Interesant, tocmai pentru că nu urmăream ceea ce toată lumea urmăreşte prin logodnă. Că aşa stau lucrurile o dovedeşte faptul că publiCâtătea lor era în contradicţie cu viaţa interioară. Dacă legăturile noastre ar fi fost secrete, n-ar fi rămas decât o mică parte din Interesant, o parte la puterea întâi. Dar aşa, Interesantul a fost la puterea a doua şi prin aceasta el a devenit Interesant pentru ea. Logodnă a fost ruptă, dar ea c cea care a rupt-o, pentru a se putea lansa într-o sferă superioară. Şi are dreptate, pentru că forma pe care o ia Interesantul o va preocupa de-acum cel mai mult.

16 septembrie.

Ruptura e un fapt cert; puternică, îndrăzneaţă, divină, îşi ia zborul ca o pasăre căreia abia acum i s-a îngăduit să-şi desfacă aripile. Zboară, frumoasă pasăre, zboară! Mărturisesc însă că dacă acest zbor regal ar îndepărta-o de mine, aş simţi o durere adâncă. Ar fi ca şi cum iubita lui Pygmalion ar lua din nou chip împietrit. Eu s-o fac mai vaporoasă decât un gând şi acest gând să nu-mi mai aparţină? Acest lucru m-ar duce la disperare. Cu o clipă înainte nu m-aş fi ocupat de aşa ceva; cu o clipă după - mi-ar fi fost egal; dar acum e cu totul altceva, acum această clipă e

pentru mine o eternitate. Însă ea nu zboară ca să fugă de mine. Zboară deei, frumoasă pasăre, zboară, asumă-ţi mândra zborul graţie aripilor tale, alunecă prin tandrele regate ale aerului, te voi ajunge şi eu din urmă, în curînd, şi în curînd ne vom ascunde amândoi în profunzimile solitudinii.

Ruptura logodnei a lăsat-o perplexă pe mătuşa ei. Dar, având o concepţie neângrăditoare, ea nu vrea s-o constrângă pe Cordelia la nici un alt gest, în ciuda faptului că, atât pentru a-i adormi întrucâtva atenţia, cât şi pentru a o mistifica pe fată, am făcut mai multe încercări de a o determină să fie interesată de persoana mea. Îmi arată, de altfel, multă simpatie şi nu se îndoieşte de multele mele motive de a o ruga să se abţină de la a mă mai simpatiza.

Mătuşa i-a permis Cordeliei să stea câteva zile la ţară la o familie cunoscută. E bine, pentru că nu se va putea lăsa pradă exaltărilor spiritului. Orice piedică din afară îi va menţine pentru un timp starea de emoţie. Păstrez o firavă legătură cu ea, prin scrisori, astfel că legăturile noastre să se trezească din nou la viaţă. Acum trebuie s-o fac să devină puternică cu orice preţ şi cel mai bine ar fi dacă aş reuşi să determin pe cineva s-o influenţeze astfel încât să-şi schimbe cât de cât dispreţul excentric faţă de bărbaţi şi faţă de morală. Iar când va veni ziua plecării, un băiat tocmit de mine se va prezenta la ea şi se va oferi ca birjar, în timp ce, în faţa porţii, valetul meu, în care am toată încrederea, îi va acompania până la locul de destinaţie, va rămînc pe lângă ea, în servieiul ei şi, la nevoie, îi va da orice ajutor pe care ea îl va cere. În afară de mine, nu cunosc pe nimeni mai nimerit să poată juca acest rol. Eu însumi am pregătit acolo totul, cu cel mai perfect bun gust, astfel încât să nu lipsească nimic din ceea ce i-ar putea încânta inima şi i-ar crea o stare de bunăstare fastuoasă.

Cordelia mea, Strigătele de alarmă ale diverselor familii nu s-au unit încă pentru a crea hărmălaia care să rivalizeze cu cea de pe Capitoliu. Dar, fără îndoială, tu ai avut de suportat câteva solo-uri. Închipuieşte-ţi toată această adunare de efemânăţi şi de cumetre, prezidată de o damă, urmaş demn al acelui preşedinte de neuitat Lars, de care vorbeşte Claudius[72], şi vei avea o imagine, o idee de ceea ce ai pierdut; şi în faţa cui?

În faţa tribunalului oamenilor einstiţi. Ai în plic şi gravura

[72]Claudius, poet german~ (l743-l8l5), creatorul acestui personaj comic, preşedintele Lars, conducătorul unor dezbateri parodice pe teme religioase

care-l reprezintă pe preşedintele Lars. N-am putut s-o cumpăr numai pe aceasta şi a trebuit să cumpăr operă completă a lui Claudius, de unde am decupat-o, iar restul l-am aruncat. Pentru că n-am vrut să te încarc cu un cadou care pentru moment nu te-arfi interesat în nici un fel, dar nici nu puteam să neglijez cel mai mic lucru care, fie şi pentru un moment, ţi-ar putea fi agreabil. Cum să fi încărcat o scenă cu lucruri care nu ţin de ea? Natura cunoaşte o asemenea prolixitate, ca şi omul aservit lucrurilor trecătoare, dar tu, Cordelia mea, în libertatea ta, tu le vei dispreţui.

Johan al tău

Primăvara e, cu siguranţă, cea mai frumoasă perioadă a anului pentru a te îndrăgosti, iar sfârşitul verii - cea mai frumoasă pentru a ajunge la capătul dorinţelor. Există în sfârşitul verii un fel de melancolie întru totul asemănătoare emoţiei care te pătrunde atunci când te gândeşti la realizarea unei dorinţe. Azi am vizitat casa de la ţară, unde Cordelia va găsi peste câteva zile o ambianţă în armonic cu starea ei de suflet. Nu am deloc dorinţa să fiu martorul surprizei şi bucuriei sale, Căci asemenea clipe erotice n-ar face decât să-i slăbească puterea sufletului. Fiind singură, că se va putea lăsa în voia ambianţei, ca într-un vis, şi va vedea pretutindeni aluzii, semne, o lume încântătoare, dar dacă eu însumi aş fi lângă ea, totul şi-ar pierde semnificaţia şi ar face-o să uite că timpul în care ne-am fi putut bucura împreună de aceste lucruri a trecut. Ambianţa trebuie nu s-o ameţească, aşa cum ar face un narcotic, ei s-o ajute să evadeze din stările ei, pentru că, raportată la ceea ce urmează să se întâmple, ea va fi dispreţuită ca un joc lipsit de interes. Am intenţia să vizitez eu însumi acest loc de mai multe ori în zilele care urmează, şi aceasta ca să-mi menţin starea sufletească veselă.

Cordelia mea, A cum - e cazul s-o spun - te numesc a mea pentru că nici un semn exterior nu-mi aminteşte de ceea ce am posedat.

În curând, spunându-ţi astfel, nu voi spune decât purul adevăr. Şi înlănţuită de braţele mele, când mă vei înlănţui la rândul tău nu vom mai avea nevoie de nici un inel care să ne amintească de faptul că suntem unul al celuilalt -pentru că această cuprindere cu braţele nu e oare un inel mai real decât orice semn? Şi cu cât mai strâns ne vom ţine legaţi, cu atât mai

mare ne va fi libertatea, Căci libertatea ta constă în a fi a mea, după cum a mea constă în a fi al tău.
Johan al tău

Cordelia mea, La vânătoare, Alpheus[73] s-a îndrăgostit de nimfa Aretusa. Ea nu i-a dat nici o atenţie şi alergîndfără oprire, a ajuns în insula Ortygia[74], unde a fost transformată într-un izvor. Alpheus a suferit atât de mult, încât a fost transformat şi el într-un fluviu alEladei, în Peloponez. Dar el nu şi-a uitat dragostea şi, sub mare, s-a unit cu acel izvor. Să fi trecut, mă întreb, timpul metamorfozelor? Răspuns: să nu mai fie timpul dragostei? Cu ce să compar sufletul tău pur şi profund, fără legături cu lumea, dacă nu cu un izvor? Şi nu ţi-am spus eu oare cândva că sunt ca un fluviu îndrăgostit? Iar acum, când suntem despărţiţi, nu trebuiesămă arunc sub valuri pentru a mă uni cu tine? Sub mare noi ne vom întâlni încă o dată, pentru că noi nu ne putem aparţine unul altuia decât în adâncuri.
Johan al tău

Cordelia mea, Curând, curînd, vei fi a mea. La ceasul când soarele va lăsa să cadă uşor pleoapele peste ochii-i care au tot spionat, când povestea ia sfârşit iar miturile prind viaţă, eu mă învesmânt în capă şi, în noapte, zbor spre tine şi ca să te găsesc nu-ţi voi căuta urmele paşilor, ei zbaturile inimii.
Johan al tău

Zilele acestea, fiindcă nu pot fi personal lângă ea de câte ori aş vrea, mă tem să nu înceapă să se gîndcască la viitor. Până acum n-a fost cazul, Căci am ştiut prea bine s-o zăpăcesc cu Esteticul meu. Nu se poate închipui ceva mai puţin erotic decât aceste pălăvrăgeli pe tema viitorului, care se nasc mai ales atunci când cei doi n-au nimic de făcut. Când sunt lângă ea, nu mă tem de asemenea întâmplări; ştiu s-o fac să uite şi prezentul şi veşnicia. Dacă nu cunoşti acest mod de a fi în raporturi cu o fată, e mai bine să nu seduei niciodată, pentru că în acest caz îţi va fi imposibil să eviţi două lucruri: să fii întrebat în legătură cu viitorul şi să fii îndoctrinat cu credinţă. De aceea mi se pare firesc ca Margareta să-l fi supus pe Faust unui mic examen, Căci el a făcut imprudenţa de a se fi arătat galant, iar o fată e totdeauna

[73]Zeul apei - cu acelaşi nume - care izvora din Arcadia şi se vărsa în mare. Artemis a transformat-o pe Aretusa într-un izvor.

[74]Ortygia era insulă pe care fusese construită Siracuza

înarmată împotriva unui asemenea atac.

Cred că acum totul c gata ca s-o primească; nu-i va lipsi ocazia să-mi admire memoria, dacă nu cumva se va întâmpla să nu aibă răgazul s-o facă. Nimic din ceea ce ar fi putut avea importanţă pentru ea n-a fost uitat, după cum am evitat să pun ceva care să-i amintească direct de mine; cu toate astea, sunt pretutindeni prezent. Efectul va depinde mult de felul cum va privi totul de prima dată. Valetul meu a primit în acest sens instrucţiunile cele mai preeise, iar în domeniul lui e un virtuos desăvârşit. Dacă a primit ordin, ştie să arunce o remareă, aşa, din întâmplare şi neglijent în aparenţă, după cum ştie să facă de minune pe ignorantul; pe scurt, e de nepreţuit pentru mine. Peisajul este exact aşa cum îi place ei. Din cameră, privirea poate alerga în dreapta şi în stânga până hăt departe, spre infinitul orizontului, astfel că se va afla singură în vastul ocean al aerului. Departe, spre orizont, se vede o pădure... formând o boltă, ca un fel de coroană care înconjoară ţinutul. E perfect, pentru că ce altceva să-i placă iubirii dacă nu un loc închis? Paradisul nu era oare un loc închis, o grădină spre răsărit? Dar acest cerc se poate strânge prea mult în jurul tău; avansezi spre fereastră, un lac liniştit se ascunde supus între coline, pe malurile lui se vede o barcă. Un suspin din inimă, o umbră a unui gând neliniştit, barca se desface din chingile ei şi alunecă pe lac legănată blând de tandre unde de nostalgie fără nume; dispare în solitudinea misterioasă a pădurii, legănată de suprafaţa lacului care visează umbrele profunde ale pădurii. Te întorei pe lângă celălat mal şi ai impresia că în faţa ochilor tăi se întinde o mare, prea nu se pot ei opri pe nimic anume, urmărind un gând pe care nimic nu-l opreşte.

Ce îi place dragostei? Infinitul.

De ce se teme dragostea? De limite.

În spatele marelui salon se află o cameră mai mică, mai degrabă un cabinet, adică ceea ce nu era în casa Wahl. O scoarţă acoperă parchetul, în faţa sofalei e o măsuţă pentru ceai cu o lampă asemănătoare celei cunoscute. Totul seamănă cu ceea ce se află în casa Wahl, numai că aici totul e mai luxos. Cred că puteam să-mi permit să fac acest mic retuş camerei ei. În salon se află un pian foarte simplu, dar amintind de cel al familiei Jansen. E deschis; pe pian aşteaptă aceeaşi mică arie suedeză. Uşa care dă în antreu e întredeschisă. Ea va intra prin uşa din spate - Johan valetul a fost instruit în această privinţă - astfel încât în momentul în care va intra să vadă în acelaşi timp

cabinetul şi pianuL Iluzia e perfectă. Va intra în cabinet şi sunt sigur că-i va plăcea. Aruncându-şi privirea pe masă, va vedea o carte, şi în aceeaşi clipă Johan se va repezi s-o ia şi s-o aşeze în bibliotecă, zicîrid ca din întâmplare: trebuie s-o fi uitat domnul azi de dimineaţă.

Va afla astfel, mai întâi că în dimineaţa respectivă am fost pe acolo şi va dori, mai apoi, să vadă ce carte am citit.

Cartea e o traducere germană a faimosului roman al lui Apuleisis, Amor şi Psyche. Nu e o carte poetică, cum nici nu trebuie să fie; a-i oferi unei tinere fete o carte poetică înseamnă a-i adresa o injurie, căci presupune că tu n-o crezi pe ea îndeajuns de capabilă să soarbă poezia ascunsă în realitate, deei că este nevoie s-o fi digerat altcineva înaintea ei.

În general nu prea se dă atenţie acestui lucru. Va vrea fără îndoială să eitească acea carte; şi e ceea ce am urmărit. Când va ajunge la ultima pagină, va găsi o crenguţă de mirt, care-i va spune mult mai multe decât un simplu semn de carte.

Cordelia mea, De cine te temi tu? Susţinându-ne unul pe celălalt suntem puternici, mai puternici decât lumea, mai puternici decât înşişi zeii ei. Se spune că odinioară trăia pe pământ o rasă - de oameni, e adevărat - ai cărei indivizi, fiecare în parte, îşi erau sufieienţi lor înşile, astfel că nu ajunseseră să cunoască unirea intimă a dragostei. Puterea lor a fost, cu toate acestea, mare, atât de mare încât au vrut să ia cerul cu asalt. Jupiter s-a temut de ei şi a făcut din fiecare în parte două fiinţe: un bărbat şi o femeie. Dacă se întâmpla acum să se reîntâlnească ceea ce a fost cândva unit în dragoste, o asemenea unire e mai tare decât Jupiter; cei doi sunt atunci nu doar mai puternici decât fiecare dintre ei, ei cu mult mai puternici, Căci unirea lor sporeşte în putere cu puterea dragostei, care e o entitate superioară.

Johan al tău

24 septembrie.

Noaptea e calmă. E ora douăzeci şi patru fără un sfert. Paznicul de noapte de la Oesterport binecuvintează somnul oraşului făcând să sune goarna căreia Blegdam-ul îi întoarce ecoul. Reintră în corpul său de gardă după ce mai sună o dată, iar ecoul se întoarce de şi mai departe. Totulsdoarmc în pace, numai dragostea e trează. Treziţi-vă, aşadar, puteri misterioase ale dragostei, adunaţi-vă în acest piept! Noaptea e flumai pace şi

numai o pasăre o întrerupe cu chemarea ei şi cu zbatul din aripi, trecând pe deasupra pantei năpădită de iarbă şi udată de rouă. Şi ea are o întâlnire, se vede bine; aceipio omen![75] întreaga natură e plină de preziceri! Sunt preziceri zborurile păsărilor, strigătele lor, zbaterile peştilor la suprafaţa apei, fuga lor în adâncuri, un lătrat de câine undeva departe, scârţiitul unui car, ecoul unor paşi venind de departe. Nu văd fantome în această oră a nopţii, nu văd ce aparţine trecutului, nu văd decât sânul lacului, sărutul umed de rouă, ceaţa care se împrăştie peste pământ şi ascunde îmbrăţişarea fecundă a acestuia, arătându-mi ce va veni.

Totul nu e decât imagine, eu îmi sunt propriul meu mit, îtru că întocmai unui mit zbor spre această întâlnire. Dar ce importanţă are cine sunt eu? Am uitat de contingent, de ceea ce e supus trecerii timpului, nu mi-a mai rămas decât ceea ce este etern, puterea dragostei, dorinţa ei, beatitudinea ei. Inima mi-e încordată ca un arc, iar gândurile îmi sunt gata de zbor ca săgeţile, nu înveninate ca ele, dar gata să se amestece cu sângele. Câtă forţă, Câtă sănătate, câtă bucurie se află în sufletul meu, a cărui prezenţă se simte pretutindeni, ca prezenţa invizibilă a unui zeu! Natura l-a făcut frumos. Îţi mulţumesc, natură prodigioasă! Ai vegheat asupra lui ca o mamă. Îţi mulţumesc pentru solieitudine. Era pur, şi le mulţumesc tuturor celor cărora le datorez puritatea lui. Emaneiparea lui însă e opera mea şi în curînd îi voi culege roadele. Cât n-a trebuit să adun pentru această clipă unică ce se anunţă! Moarte şi damnaţiune, dac-aş fi fost lipsit de ea! Nu-mi văd trăsura. Se aude plesnet de biei; trebuie să fie birjarul tocmit de mine. Hai, mâna repede, mai repede, pe viaţă şi pe moarte! Să crape caii de alergătură, dar numai după ce mă vor fi dus acolo!

25 septembrie.

De ce se termină atât de repede o noapte ca asta? Alectryon[76] a ştiut să uite de sine şi să adoarmă, Soarelui de ce nu-i trece prin cap să aibă atâta milă şi să mai adoarmă şi el puţin? Totul s-a terminat şi nu doresc s-o mai revăd. După ce a dat totul, o fată nu mai prezintă nici o importanţă, pentru că nu mai are nimic. Pentru un bărbat, a fi cast e o catastrofă; pentru o

[75]Accept prezicerea (lat.).

[76]Confident al zeului Ares. Pus de acesta să păzească şi să anunţe ivirea zorilor, că nu cumva Hephaistos s-o surprindă pe Afrodita cu Ares, Alectryon a adormit. Drept pedeapsă Ares l-a transformat fn cocoş.

femeie, aceasta este esenţa firii ei.

Acum, după ce a dat tot, a mai opune rezistenţă e imposibil, şi nu e plăcut să iubeşti o fată decât atunci când ea are motive să opună rezistenţă; când motivele nu mai există, fata nu mai e decât slăbieiune şi obişnuinţă. Nu doresc deloc să-mi amintesc de relaţiile noastre; e defloratã şi nu mai suntem pe vremea când suferinţa fetei abandonate o transformă pe aceasta într-o floarea-soarelui[77].

Nu vreau nici să-mi iau la revedere de la ea; nimic nu mă dezgustă mai mult ca lacrimile şi rugăminţile unei femeii care desfigurează totul şi nu ajută la nimic. Am iubit-o, dar de acum nu mă mai interesează. Dacă aş fi zeu, aş face ceea ce Neptun a făcut cu o nimfă, şi anume aş transforma-o în bărbat. Ar fi interesant de aflat dacă poţi evada din visurile unei fete şi dacă poţi s-o faei să fie atât de mândră încât să-şi închipuie că ea e de fapt cea care a avut o groază de relaţii... Ce epilog pasionant, care pe deasupra ar prezenta şi un interes psihologic, şi ar oferi şi prilejul multor observaţii erotice...

JURNALUL SEDUCĂTORULUI este mai întâi o poveste de

[77] Aluzie mitologică: Clytia, fiică a lui Oceanus şi a Iui Thetys, iubită şi părăsită de Apollo, s-a transformat în floarea-soarelui.

dragoste aparte, care n-a încetat să seducă generaţii după generaţii de eititori, trezind pasiune pentru îndrăzneală, admiraţie pentru înălţimea expresiei, dezaprobare faţă de einismul gândului, rîsul-plînsul care însoţesc moartea visului. Este povestea sufletului uman pus în situaţii de viaţă bulversante. Este destinul posibil, care ne atrage în ascunzătoarea lui plină de capcane.

Este povestea unei tinere femei, supusă convenţiilor soeiale ale secolului trecut, dar obligată de bărbatul pe care îl iubea să sfideze aceste condiţii şi să se ridice deasupra epoeii sale.

Este povestea unui bărbat care se visă monarhul absolut al regatului feminin şi care, sub înfăţişarea unui Faust, acţionează ca un Mefisto pentru care drumul spre înalt al sufletului femeii trece numai prin iadul suferinţelor de neândurat.

JURNALUL SEDUCĂTORULUI este seducţia însăşi.